

366 TIPS VOOR DE BIODIVERSITEIT

WAT IS HET BELANG VAN BIODIVERSITEIT?

Als resultaat van een evolutie van 3,8 miljard jaren is biodiversiteit voor ons van het grootste levensbelang. Voedsel, bouwbenodigdheden, isolatie- en decoratiemateriaal, natuurlijke textielvezels, actieve bestanddelen van heel wat geneesmiddelen, bestuiving, zuivering van lucht, water en bodem, beperking van overstromingen ... zijn enkele van de producten en diensten die ze ons levert, waarzonder het leven op aarde, zoals we dit kennen, onmogelijk zou zijn.

Helaas vergeten wij al te vaak wat we aan haar te danken hebben. In onze geïndustrialiseerde maatschappij wordt biodiversiteit beschouwd als verworven, gratis en eeuwig, hoewel menselijke activiteiten haar ernstig in gevaar brengen. Habitatvernietiging en -versnippering, allerlei soorten vervuiling, overbejaging, overbevissing, uitputting van akkerland en bossen, overproductie van broeikasgassen met klimaatverandering als gevolg, introductie van exotische soorten ...

WAT IS BIODIVERSITEIT?

Biodiversiteit of biologische diversiteit is tegelijkertijd:

- de diversiteit aan soorten die er op aarde leven (dieren, planten, zwammen, algen, bacteriën, virussen ...);
- de diversiteit aan individuen van eenzelfde soort of de genetische diversiteit (verschil in grootte, vorm, kleur ...);
- de diversiteit aan ecosystemen, dit wil zeggen de verschillende milieus (vijver, bos, koraalrif ...) met de dieren die er leven en hun interacties.

Biodiversiteit is dus overal rondom ons en we maken er zelf deel van uit. Het is moeilijk om ze in cijfers te vertalen, want veel soorten zijn microscopisch klein, leven verborgen of zijn gewoonweg nog niet ontdekt. Over heel de wereld zijn nu ongeveer 1,9 miljoen soorten bekend, maar dit zou slechts een klein deel van de feitelijke soortenrijkdom zijn.

HOE KAN DE BIODIVERSITEIT BESCHERMD WORDEN?

Om de biodiversiteit te beschermen, moet iedereen een bijdrage leveren en iedereen kan dat. Wij kunnen allemaal op ons niveau handelen. We hoeven hiervoor onze levenswijze niet noodzakelijk helemaal om te gooien: enkele eenvoudige handelingen per dag volstaan (streekgebonden seizoensvoedsel eten, water besparen, ons afval composteren, dier- en plantensoorten uit onze omgeving leren kennen ...).

Dit is wat de door het Museum voor Natuurwetenschappen opgezette campagne 'Ik geef leven aan mijn planeet' voorstelt. Op de website www.vip.biodiv.be vind je heel wat informatie over de toestand van de biodiversiteit in België en de hele wereld, over haar belang en over waardoor ze bedreigd wordt ...

Je kan er ook gratis brochures downloaden, waaronder 'Biodiversiteit in België: een overzicht' en 'Biodiversiteit in België: van vitaal belang'.

En je kan natuurlijk aan de campagne meedoen door zelf één of meer eenvoudige daden te stellen. Er staan een twintigtal voorbeelden op de website, maar snuffel zeker rond in de 366 tips in dit boekje of stel nieuwe ideeën voor!

366 TIPS VOOR DE BIODIVERSITEIT

De 366 tips uit dit boekje behoren tot verschillende categorieën, zoals:

- acties in de natuur (een vijver aanleggen, vogels in je tuin tellen ...);
- burgerinitiatieven (composteren met de hele buurt, de gemeente overtuigen om een plaatselijke soort te adopteren ...);
- waarnemingen rond bijzondere ecosystemen of soorten (de duinvegetatie bestuderen, luisteren naar herten die burlen ...);
- tuintips (sommige planten bijeenzetten tegen schadelijke dieren, ecologische bestrijdingsmiddelen bereiden ...);
- knutseltips (een vleermuizenkastje bouwen, een insectenzuiger maken ...);
- keukenrecepten (gerechten klaarmaken met oude groente- en fruitvariëteiten, koken met 'onkruid uit de tuin' ...).

Sommige activiteiten zijn vooral voor kinderen bestemd. Je herkent ze aan het symbooltje , dat rechtsonder elk van de betreffende blaadjes staat.

Achteraan die 366 tips vind je een lijst van internetadressen, waar je nog meer te weten komt (ze staan volgens datum gerangschikt).

Veel leesgenot!

1 JANUARI

IK BRENG MIJN KURKEN NAAR EEN INZAMELPUNT.

Kurk is licht, isolerend, elastisch, water- en vuurbestendig én herbruikbaar. Maar helaas niet onuitputtelijk. Het is immers gemaakt van de schors van de kurkeik, die vooral in Portugal, Spanje, de noordelijke

Maghreb, Zuid-Frankrijk en West-Italië groeit. De boom moet minstens 30 tot 40 jaar oud zijn voor ze er de kurk mogen afhaken en zelfs daarna kan dit maar om de 9 tot 15 jaar gebeuren.

Gooi je wijn-, champagne- of ciderkurken ... niet zomaar in de vuilnisbak. Ze zijn immers heel goed recycleerbaar: fijngemalen kurk is uitstekend om gebouwen te isoleren.

Voor inzamelpunten in België: www.lepetitliege.be.

IK BEGIN MET EEN VELDBOEKJE.

Pas als je de biodiversiteit kent, kan je ze beschermen. Noteer daarom je waarnemingen in een 'veldboekje'. Zo kan je je gegevens beter bijhouden en ze achteraf nakijken en vergelijken.

Verduidelijk je aantekeningen met een zelfgemaakte tekening of foto.

Gebruik hiervoor een ringschriftje, zo eentje waarvan je de blaadjes kan uithalen of tussenvoegen. Schrijf hier de dieren en planten in die je ziet (met pootafdrukken, sporen, aantal, zang, gedrag ...), met daarbij de omstandigheden (datum, uur, plaats, hoe de omgeving er uitziet, bij welk weer ...).

Vergeet ook niet dat je het hele jaar door overal waarnemingen kan doen: op het veld, in het bos, op het strand, op straat, in jouw tuin en zelfs op het balkon!

IK STOOR DE DIEREN NIET WANNEER IK GA WANDELEN.

Wanneer je een natuurwandeling maakt, mag je de dieren niet storen. In de winter is dit nog belangrijker dan in de andere jaargetijden. Haal ze niet uit hun schuil-

plaats, verras ze niet terwijl ze naar voedsel zoeken en maak ze niet wakker tijdens hun winterslaap. Anders verbruiken ze misschien hun allerlaatste reserves om weg te vluchten of zich te verschuilen. En dat zou hun dood betekenen!

Blijf dus op de paden, maak zo weinig mogelijk lawaai en hou afstand van de dieren, die net zoals jij een luchtje scheppen ...

IK CONSUMEER VERANTWOORD.

Koop je eetwaren, je kleren, je bouw materiaal ... bij bioproducenten in jouw streek. De aarde zal er wel bij varen: gezonde seizoensgebonden producten, met geen of weinig chemisch afval, minder transport en dus minder vervuiling ...

Let er bij producten uit het Zuiden (katoen, koffie, bananen, tropisch hout ...) op dat ze uit de eerlijke en duurzame handel afkomstig zijn.

Als ze een keurmerk als 'Max Havelaar' of 'Oxfam Fairtrade' dragen, weet je dat ze geproduceerd zijn met respect voor het milieu

en voor de arbeiders en hun gezondheid (geen blootstelling aan giftige stoffen, eerlijk loon, investering in gemeenschapsprojecten ...).

5 JANUARI

IK BEREKEN MIJN ECOLOGISCHE VOETAFDruk.

De ecologische voetafdruk van een mens is de beraaming (meestal in hectare) van de oppervlakte die hij nodig heeft om alles te produceren wat hij consumeert, én om al zijn afval op te nemen.

Iedere aardbewoner beschikt over ongeveer 2 ha voor zijn eigen consumptie. Maar de werkelijkheid is anders: een Amerikaan verbruikt bijna vijf keer meer, een Belg meer dan twee keer en een Indiër slechts de helft.

Anders gezegd, indien we ons allemaal gedragen zoals Amerikanen, zouden we 5 planeten nodig hebben!

Er bestaan veel websites waar je je ecologische voetafdruk kan berekenen. Ook dit boek bevat veel tips om die te beperken.

IK MAAK VETBOLLEN VOOR DE VOGELS.

In de winter eten vogels vooral insectenlarven, zaden en bessen ... als ze er vinden. Maar met je vetbollen zullen ze minder honger lijden en beter tegen de kou bestand zijn.

Vraag een volwassene of hij jou wil helpen om plantaardig bakvet te smelten. Voeg daar zonnebloempitten bij (of gierst, gerst, tarwe, haver, geplette maïs ..., maar slechts één soort per bol). Giet alles in een yoghurt-potje. Rol het eindje van een ijzerdraad op tot een spiraal en stop die in het vet. Haal het afgekoelde vet uit het potje en hang het op.

Je kan ook slingers van ongepelde pindanootjes maken door ze op een ijzerdraad te rijgen. Vergeet zeker niet de hele winter lang de slingers te vervangen.

7 JANUARI

IK STEUN NATUURBESCHERMINGSVERENIGINGEN.

Deze verenigingen spannen zich vooral in om de teloorgang van de biodiversiteit te stoppen. Hiertoe bewaren of herstellen ze zo nodig het evenwicht in verschillende beschermde biotopen (bossen, rivieren, vijvers, parken, stadstuinen ...), maar ze verliezen de mens niet uit het oog.

Hun werk bestaat uit soortenmonitoring, het oprichten en beheren van natuurreservaten, het herstel van zeldzame milieus, het organiseren van voordrachten, informatiedagen, gerichte acties (zoals padden redden) ...

Steun ze door lid te worden, schenkingen te doen, hun publicaties en producten te kopen of door als vrijwilliger in een natuurgebied te werken ...

8 JANUARI

IK DOE BOODSCHAPPEN MET EEN PAPIEREN TAS OF EEN MAND.

Plastic is een petroleum-derivaat: plastic zakken vervaardigen of vernietigen veroorzaakt veel milieu-vervuiling. Zelfs als je ze meer dan een keer gebruikt, belanden ze uiteindelijk bij het vuilnis. In de verbrandingsoven komen er giftige stoffen vrij en op de vuilnisbelt duurt het tientallen jaren eer ze ontbonden zijn. Wanneer de zakken in de natuur terechtkomen, willen sommige dieren ervan eten en ... dan stikken ze.

Kies dus herbruikbare tassen in kringloopmateriaal (kleren, reclamezeilen ...),

in biologisch afbreekbaar zetmeel (van tarwe, aardappelen, maïs ...), in bioweefsel ... of gebruik manden uit inheemse planten, zoals wilgentenen of stro.

IK RECYCLEER MIJN KERSTBOOM.

Als jouw kerstboom in een niet al te warme kamer stond en nog naalden en wortels heeft, plant hem in je tuin: hij groeit waarschijnlijk verder.

Of stop de naalden van een nordmannspar (*Abies nordmanniana*) in kleine kartonnen zakjes, die je kasten of je auto een lekker geurtje geven.

De scheuten en knoppen van de fijnspar (*Picea abies*) zijn uitstekende middelen tegen vastzittende hoest, bronchitis, heesheid ... Doe ze gewoon in een kop kokend

water en adem de damp in. De spar mag wel niet met insecten- of schimmeldodende producten behandeld zijn.

In steeds meer gemeenten kan je de kerstboom voor de deur zetten. De afvaldienst haalt hem op, om hem te vermalen en te composteren. Verwijder wel eerst de pot, het steunkruis of de versiering.

10 JANUARI

IK OBSERVEER DE NATUUR.

Ga je naar het bos of naar zee? Of zit je gewoon in je tuin of op je balkon? Neem dan altijd een loepje (met een vergroting van minstens acht maal), een vouwmeter, potloden en natuurlijk je veldboekje mee.

Volgende dingen komen ook van pas: een verrekijker (zo kan je wilde vogels en zoog-

dieren gadeslaan zonder ze te storen), gereedschap om afgietsels van sporen te maken (meer uitleg vind je bij 11 april), doosjes van allerlei grootte (om veren, braakballen, ontschorste dennenappels ... in te stoppen, maar zeker niets levends!), een insectenzuiger (in de zomer) en enkele gidsen (kies die naargelang de soorten die je wil determineren).

Een laatste raad: hou je ogen en oren open, draag onopvallende kledij en wees stil en geduldig ...

IK HOU MIJN GSM ZO LANG MOGELIJK.

Voor de fabricage van spelcomputers, pc's en mobiele telefoons is coltan onmisbaar. Dit erts wordt vooral

gedolven in open mijnen in Noord- en Zuid-Kivu in de Democratische Republiek Congo.

De coltanmijnen bedreigen de ontzaglijke biodiversiteit in dit gebied. Om te eten, jagen de mijnwerkers er illegaal op de laatste gorilla's, maar ook op olifanten, okapi's ... Ze kappen het woud omdat ze brand- en timmerhout nodig hebben en omdat ze de mijnen willen uitbreiden. De gevolgen zijn erosie, bodem-, water- en luchtvervuiling en – niet te vergeten – wapengeweld!

Coltan komt ook elders voor, maar te weinig om aan de vraag te voldoen. Denk dus na eer je een nieuwe gsm koopt.

IK ONDERHOUD MIJN FRUITBOMEN IN DE WINTER.

Om heerlijk fruit te oogsten, hou je best rekening met de specifieke vereisten van een soort. Bomen met pitvruchten en die met steenvruchten moeten op andere tijdstippen en op een andere manier verzorgd worden. Vraag raad aan een boomkweker of in een tuincentrum, woon een snoeidemonstratie bij of lees een boek over het onderwerp.

Snoei je bomen in elk geval niet wanneer het vriest, hark de dode bladeren van zieke bomen bij elkaar en gooi ze

weg, laat geen verschrompelde vruchten hangen (zij veroorzaken later misschien ziekten), verwijder dode takken, schraap wonden schoon

en smeer ze in met een wondbalsem. En gebruik vooral geen chemische stoffen die de biodiversiteit schaden!

13 JANUARI

IK DOE MEE AAN DE CAMPAGNE 'PLANT FOR THE PLANET'.

Bomen leveren de mens voedsel, brandstoffen, bouwmaterialen, vezels en geneesmiddelen. Ze herbergen allerlei zoogdieren, vogels, ongewervelde dieren, mossen en paddenstoelen. Ze nemen koolstofdioxide op, geven zuurstof af, voorkomen erosie, houden de bodem vochtig, zorgen voor enkele graden afkoeling, verhogen de luchtvochtigheid en dragen bij tot het klimaat evenwicht.

Vooraf in het Zuiden worden ze door de toenemende ontbossing bedreigd. Help deze ontbossing bestrijden door deel te nemen aan de campagne 'Plant for the Planet' van het milieuprogramma van de Verenigde Naties.

Meer informatie vind je op www.unep.org/billiontree-campaign.

14 JANUARI

IK WIL MEER WETEN OVER BIOLOGISCHE GEMEENSCHAPSTUINEN.

In volkstuintjes blijft ieder op zijn eigen perceeltje. Gemeenschapstuinen daarentegen zijn plaatsen waar wijkbewoners uit verschillende culturen en generaties elkaar ontmoeten en hun opbrengst delen. Zo dragen ze bij tot een beter milieu

(met organische bestrijdingsmiddelen en meststoffen, wisselteelt, composteren, opvang van regenwater ...) en een grotere biodiversiteit (met – soms vergeten – inheemse groente-, fruit- en kruidenrassen, hagen, insectenschuilplaatsen ...).

Iedereen is welkom en vaak komen scholen uit de buurt een kijkje nemen. Dit is een efficiënte manier om de volwassenen van morgen bewust te maken van de noodzaak tot biodiversiteit.

15 JANUARI

IK OVERTUIG MIJN GEMEENTE OM EEN PLAATSELIJKE SOORT TE ADOPTEREN.

Alle 44 Limburgse gemeenten beloven een soort te beschermen die op hun grondgebied voorkomt. Zo adopteert Hoeselt de das, Alken de ijsvogel, Borgloon de gulden sleutelbloem, Herk-de-Stad de grote modderkruiper, Diepenbeek de boomkikker, Kinrooi de grote weerschijnvlinder ...

Met communicatie- en sensibiliseringsacties willen de gemeenten hun bewoners aanspreken, zodat die beseffen dat de bescherming van die soorten een zaak van iedereen is.

Vind je dit een leuk initiatief? Overtuig je gemeente dan, zodat ze ook een plaatselijke soort adopteert en zich inspanst voor het behoud ervan.

Stel misschien de soort voor die op het gemeenteschild staat of waarvan de gemeentenaam afgeleid is.

IK MAAK BOLLEN VOOR KLIMPLANTEN.

Hiervoor heb je lange en buigzame twijgen van een wilg, kastanjeboom of hazelaar nodig, een snoeischaar (om de uiteinden schuin af te snijden), een dik touw of rotan (om ze samen te binden) en een schaar (om het touw door te knippen).

Maak voor elke bol 4 tot 5 cirkels van verschillende grootte. Hiervoor knoop je telkens 2 of 3 twijgen stevig aan elkaar.

Wanneer je klaar bent, zet je ze kruiselings in elkaar, net als op de tekening (begin met de kleinste cirkels).

Maak ze met flinke knopen vast. Plaats je bollen bij je klimplanten (op de grond of in de lucht) en steek er hun takjes doorheen om ze de weg te wijzen.

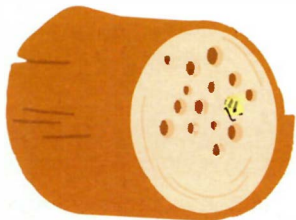
17 JANUARI

IK MAAK EEN NESTGANG VOOR SOLITAIRE BIJEN.

Zonder solitaire bijen zouden de bloemplanten in onze tuinen en moestuinen haast nooit vruchten dragen. Iedere soort legt zijn eitjes op een bepaalde plek: gangen in een droge lichte bodem, holle stengels, lege slakkenhuisjes, ruimtes tussen bakstenen ... Maar voor sommige bijen kan je zelf iets doen.

Het kan soms heel eenvoudig. Neem een bamboebundeltje of een 15 tot 20 cm lang blokje. Boor er gaatjes van 5 tot 10 mm doorsnede in (maar boor er niet dwars door). Hang het aan een tak, naar het zuiden gericht en beschermd tegen de regen.

In de zomer leggen, naast de bijen, ook andere tuinhulpjes er hun eitjes in: de solitaire wespen, die veel schadelijke insecten opvreten.

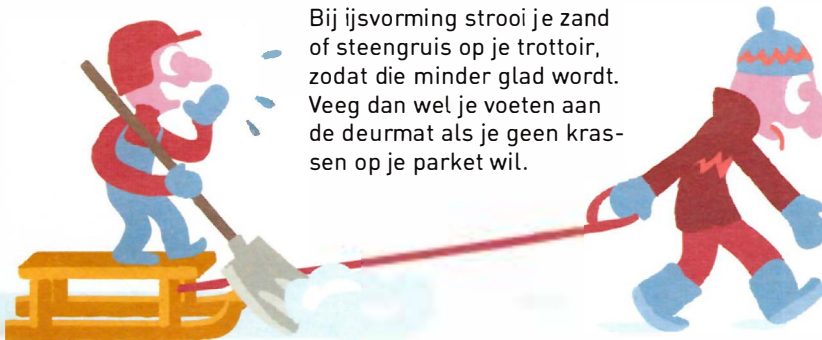
IK RUIM SNEEUW OP BIODIVERSITEITSVRIENDELIJKE WIJZE.

Strooizout schaadt de biodiversiteit. Het tast de wortels aan van bomen en hagen langs de straten. Het stroomt met het regenwater via riolen en afvalwaterzuiveringsinstallaties in de rivieren, waar het het ecosysteem aantast.

Daarom verwijder je best de sneeuw van je stoep met een bezem of een schop: het is goed voor de biodiversiteit en voor je gezondheid (een beetje lichaamsinspanning en geen enkel chemisch product!).

Over het strooien van zout op de wegen lees je op het blaadje van 13 december.

Bij ijsvorming strooi je zand of steengruis op je trottoir, zodat die minder glad wordt. Veeg dan wel je voeten aan de deurmat als je geen krasen op je parket wil.

19 JANUARI

IK GEBRUIK GEEN SPONSEN VAN DIERLIJKE OORSPRONG.

Sommige echte sponzen sloppen heel veel vloeistof op, maar sponsdieren hebben nog andere kwaliteiten. Het zijn natuurlijke waterzuiveringstations die onophoudelijk micro-organismen uit het water filteren, want daarvan leven ze. Bovendien maken ze moleculen aan die ze tegen rovers en indringers moeten beschermen. Misschien komen al deze

antibiotica, virusremmers, tumorremmers, schimmeldodende middelen ... nog van pas in de strijd tegen aids, kanker en veel andere ziektes.

Gebruik dus geen echte sponzen om schoon te maken of je te wassen! Vervang ze door plantaardige sponzen in cellulose of sponskomkommer. Koop echter geen synthetische sponzen, want dit zijn petroleumderivaten.

IK MAAK EEN AFDRUK VAN EEN STUK SCHORS.

Hoe herken je een boom in de winter, wanneer hij geen bladeren draagt? Het is echt niet moeilijk: je vergelijkt de afdruk van zijn schors met de afbeeldingen in een goede boomgids!

Methode 1: afdrukken

Leg een blad papier of een lap effen stof op de stam. Wrijf er met een vetkrijt of met aarde over tot de schorsstructuur verschijnt.

Methode 2: afgieten

Maak het stuk dat je wil afgieten met een penseel schoon en strooi er flink wat talkpoeder op. Druk er een

twee tot drie cm dikke laag boetseerklei tegen. Neem die af en leg ze op een dik karton. Verwijder de beetjes schors die bleven plakken. Maak rondom verhoogde randjes uit boetseerklei. Nu heb je een mal. Giet er sneldrogend gips in. Haal het pas uit de mal wanneer het helemaal droog is.

IK VERKEN MIJN TERREIN.

Elke goede tuinier weet dat je, voordat je iets plant, eerst je stuk grond moet onderzoeken!

Analyseer de bodem (zie bij 2 maart). Vind uit wat voor planten er al groeien (staan er oude variëteiten die je wil behouden of exotische woekerplanten die weg moeten?). Zie hoeveel zon elke zone krijgt en van waar de meeste wind komt ...

Als je wil dat je planten goed gedijen, moet je met dit alles

rekening houden wanneer je planten uitkiest en er een plaats voor zoekt. Ook de tijd die je aan tuinieren wil besteden, is hierbij van belang.

Nu je toch bezig bent, kan je kijken waar je compost moet komen en wat je kan doen om meer biodiversiteit

te krijgen (een vijver aanleggen, een soortenrijke haag aanplanten, een wild hoekje vrij laten ...).

IK GEBRUIK EEN BIODIVERSITEITSVRIENDELIJK WASMIDDEL.

De meeste wasmiddelen bevatten chemische stoffen, zoals kleurstoffen, geurstoffen, bewaarmiddelen, kalkwerende middelen ..., die het hormonale evenwicht bij vele dieren (waaronder de mens) kunnen verstoren en de eutrofiëring van rivieren in de hand werken.

Harde zeep of marseillezeep bevat geen synthetische bestanddelen. Ze is volledig biologisch afbreekbaar en antiallergisch. Ze wordt gemaakt op basis van zuivere olijfolie, maar kijk goed naar de ingrediëntenlijst.

Sommige harde zeep bevat palmolie en die wordt geproduceerd op een manier die de biodiversiteit ernstig schaadt (zie op 9 september).

Hiermee kan je jezelf wassen, maar ook de was doen (gooi gewoon een handvol zeep-schilfers in de wastrommel).

IK ZOEK IN DE SNEEUW NAAR DIERENSPOREN.

In de sneeuw zijn pootafdrukken van zangvogels heel duidelijk te zien. Wanneer ze vrijwel netjes naast elkaar staan, dan wipte de vogel. Staan ze meer op een rij, dan stapte hij.

Staan ze op een rij, maar ver uiteen, en zie je vleugelsporen, dan liep hij om op te vliegen ... of om niet opgepeuzeld te worden (zijn er geen kattensporen in de buurt?).

In het bos merk je sporen van herten, everzwijnen,

reeën, ... en in de stad van honden, vossen (er zijn er inderdaad steeds meer), ratten, muizen ...

Als je de afdrukken zelfs in een goede gids niet vindt, dan zijn ze misschien afkomstig van aangewaarde dode bladeren of takjes.

IK MAAK MET MIJN BUREN DE HELE WIJK SCHOON.

Wanneer de bomen kaal zijn en het gras laag staat, kan je met buurtbewoners en met hulp van de gemeente je wijk schoonmaken.

Pluk plastic zakken uit de bomen en verwijder zwerfvuil (blikjes, flessen, vuilniszakken, banden, tv-toestellen, verfpotten ...) uit wegbermen, rivieroevers en struikgewas. Sorteert dit en breng het naar het milieupark.

Je vermindert zo de vervuiling van ecosystemen zoals waterlopen of braakliggende

gronden. Bovendien maak je de buurt veiliger voor dieren: ze verwonden zich minder aan glasscherven of stikken niet meer in het plastic dat ze voor voedsel aanzagen!

25 JANUARI

IK WEET GRAAG MEER OVER KNOTBOMEN.

Knotten gebeurt bij allerlei bomen: hun kruin wordt verwijderd, zodat de takken zo groeien dat het vee er niet bij kan. Vroeger werden de scheuten van geknotte wilgen, populieren, haagbeuken ... gebruikt in de mandenmakerij, als brandhout of om stelen of handvatten te maken. De bladeren van geknotte essen of olmen dienden als bijvoer voor

het vee en de vruchten van geknotte zomereiken, tamme kastanjabomen of beuken als varkensvoer.

Helaas voor veel dieren worden bomen steeds minder geknot. Nochtans vinden steenuiltjes, relmuizen, eikelmuizen en zelfs amfibieën er steeds een holte om te schuilen.

In de dode takken wemelt het van de insecten. En veel zangvogels bouwen er hun nest.

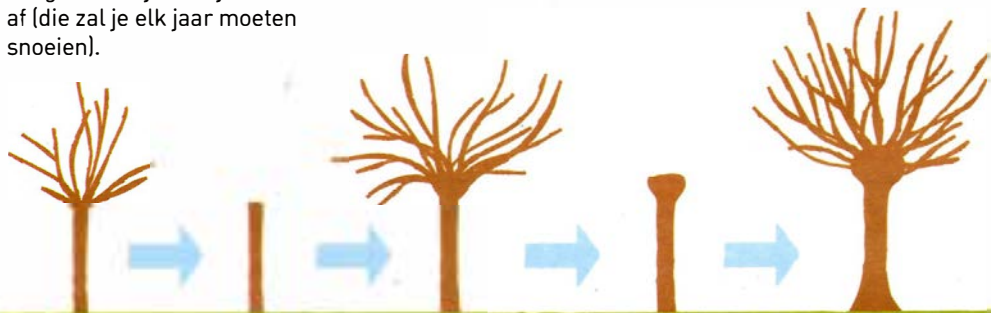
IK SNOEI KNOTBOMEN.

Knotbomen snoeien en onderhouden doe je in de winter, maar het mag niet vriezen.

Kies bomen die ongeveer 10 jaar oud en minstens 10 cm dik zijn (de geschikte soorten vind je op het vorige blaadje). Knot ze af op ongeveer 2 m hoogte en snij alle zijtakken af (die zal je elk jaar moeten snoeien).

Snoei de bovenste takken pas wanneer ze minstens 8 cm dik zijn. Snij ze af aan de basis, net boven de aangroei-ring. Herhaal dit om de 5 jaar (naargelang de soort en de groei-cracht van de boom).

Als er verscheidene knotbomen staan, knot ze dan niet allemaal ineens. Op die manier behouden de dieren zoveel mogelijk schuilplaats.

IK BEGIN THUIS MET EEN MOESTUIN.

Een eigen moestuin is heerlijk: je plukt er de oogst van je eigen werk! Je teelt er smakelijke groenten zonder chemische pesticiden of meststoffen, maar op een

bodem die je met zelfbereide compost verrijkt.

In je moestuin kies je voor oude en inheemse groentevariëteiten die dreigen te verdwijnen en die je niet meer in de winkel vindt. Je leert ook dat bepaalde technieken,

zoals het bedekken van de grond met stro, het vervaardigen van gier (van brandnetel of smeewortel), de wisselteelt of het bijeenplanten van bepaalde soorten, niet alleen eenvoudig maar ook zeer doeltreffend zijn. Over deze onderwerpen zijn tal van boeken geschreven.

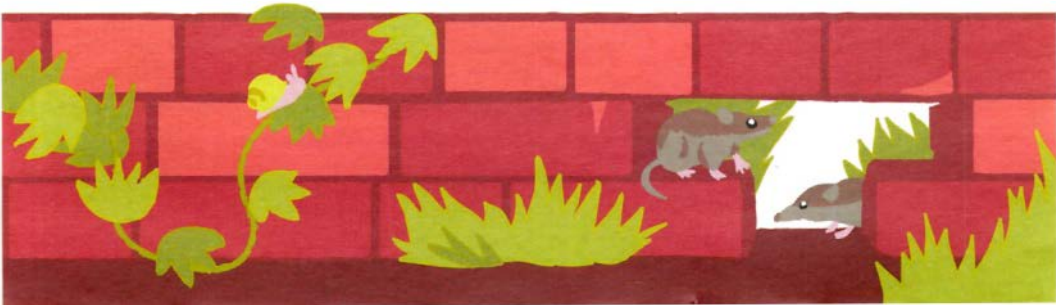
28 JANUARI

IK ZORG ERVOOR DAT DIEREN DOOR HEEL MIJN WIJK KUNNEN BEWEGEN.

Een groot deel van de groene ruimte in de stad bestaat uit privétuinen. Ze zijn vaak aaneengesloten tot eilanden van groen binnen huizenblokken, maar zijn elk op zich nog eens ommuurd.

Vraag je burens dat ze enkele bakstenen onderin hun tuinmuurtjes weghalen. Zo maken ze tunneltjes waarvoor egels, spitsmuizen, kikkers, padden ... in alle tuinen kunnen komen.

Maar de groeneilanden moeten ook met elkaar verbonden worden: overtuig je gemeentebestuur om bomen in de straat te planten of verkeersdrempels met onderdoorgangen (zoals pad-dentunnels) aan te leggen. Of span een voldoende hoge touwbrug voor eekhoorns over de weg.

IK ZOEK WELKE KEURMERKEN MIJ HELPEN BEWUST TE KIEZEN.

Deze keurmerken worden toegekend aan producten en bedrijven met eerbied voor biodiversiteit (inclusief de mens!). Maar je ziet door de bomen het bos niet meer. Bovendien zijn er verschillende criteria voor de toekenning en de controle hierop; sommige keurmerken gelden alleen in één land en andere zijn door het bedrijf zelf bepaald en dus onecht!

Een betrouwbaar keurmerk beantwoordt aan duidelijke voorschriften, die door de overheid bepaald en gecon-

troleerd worden. Een onafhankelijke instelling vergunt het keurmerk en ziet er ook regelmatig op toe. Het is eenvoudig herkenbaar en moet duidelijke en nauwkeurige informatie over de meerwaarde verschaffen.

Wie bewust wil consumeren, vindt over heel wat keurmerken informatie op www.labelinfo.be.

30 JANUARI

IK BEN ONDER DE INDRUK VAN DE VELE KOOLVARIËTEITEN.

Het is algemeen geweten dat je van kolen winderig kan worden. Maar ze zijn het hele jaar door (zelfs in de winter) een belangrijke bron van vezels, vitamine C, bètacaroteen en foliumzuur. Kool zou ons ook tegen sommige kankers en hartziekten beschermen.

Broccoli, spruitjes, wittekool, rodekool, Chinese kool, bloemkool, mergkool, boerenkool, savooi, spitskool, koolrabi, romanesco ... er bestaan bijna 400 variëteiten, met heel uiteenlopende smaken, groottes en kleuren!

Je eet ze rauw, in dunne plakjes, gebakken, gevuld, gekookt, als sla, in een stoofpot of in de soep. Als je er enkele in je moestuin plant, kan je er het hele jaar van genieten (kijk op het blaadje van 16 februari).

IK DOE MEE MET DE TUINVOGELTELLING.

Heb je plaats op je balkon voor een vogelzaadbakje, vetbollen of een voederplankje? Vul je die vanaf half november tot half maart elke dag bij? Trek je zo veel

mezen, mussen, vinken, gaaien, lijsters en andere vogels aan?

Doe dan mee aan de nationale tuinvogeltelling! Die wordt elk jaar in het eerste

weekeinde van februari georganiseerd door de Belgische natuurbeschermingsverenigingen Natuurpunt (NL) en Natagora (FR).

Meer informatie over tuinvogels, over het invoeren van je waarnemingen en over de resultaten van de telling vind je op:
tuinvogels.natuurpunt.be of
www.natagora.be/oiseaux

1 FEBRUARI

IK MAAK MIJN EIGEN VRUCHTENSTROOP EN FRUITSNOEPJES.

Schil 6 kg onbespoten peren en 2 kg dito appels in grove stukken (oude variëteiten smaken lekkerder). Pak de schillen en de pitten in een zeefdoek en laat ze samen met het fruit vier uur in een pot op een zacht vuur koken.

Haal de zeefdoek uit de pot en gooi schillen en pitten weg. Schep de fruitmoes erin en pers het sap uit. Laat dit sap drie uur op een zacht vuur indikken.

Giet de warme stroop in gesteriliseerde glazen potjes en bewaar hem op een koele plaats. Vruchtenstroop is bijzonder lekker bij pannenkoeken!

Weeg de rest van de moes en meng die met evenveel suiker. Strijk het mengsel

uit op een met bakpapier beklede bakplaat en laat het minstens een uur drogen in een oven op 150°C. Snij in blokjes en rol die in kristal-suiker.

2 FEBRUARI

IK ONDERHOUD DRASLANDEN.

Met hun heel grote biodiversiteit bieden draslanden water, voedsel en onderkomen aan talrijke soorten dieren en planten. Voor veel hiervan (vissen, amfibieën, watervogels, insecten ...) zijn draslanden levensbelangrijk.

Maar vandaag worden broekbossen, waterlopen, vijvers, moerassen, rietkragen, venen ... bedreigd als gevolg van factoren zoals watervervuiling, dammen, ontwatering, woekerende exotische soorten ...

Werk mee aan het natuurbeheer en het herstel van de draslanden in jouw streek: gemeenten en natuurverenigingen organiseren vaak activiteiten, onder andere in het raam van Natura 2000 (kijk op het blaadje van 30 oktober).

3 FEBRUARI

IK HOU IN DE WINTER MIJN VELDBOEKJE BIJ.

Als je goed zoekt, vind je misschien enkele madeliefjes in het gazon: die bloeien het hele jaar door, maar in de winter zijn er minder.

's Winters kun je de achtergebleven vogels uitstekend observeren. Ze kunnen zich immers niet meer verstoppen tussen de bladeren van de bomen en je ziet ze in alle tuinen waar ze eten krijgen! Maak een wandeling rond een vijver in de buurt: onze eenden, ganzen en andere watervogels hebben zeker familie uit het Noorden op bezoek.

De bomen botten reeds en in februari ontluiken de eerste bloemen: eerst de sneeuw-witte sneeuwkllokjes en dan de witte, gele en paarse krokussen.

4 FEBRUARI

IK PLAN EEN VIJVER IN MIJN TUIN.

Met een natuurlijke vijver nodig je veel helpers uit in je tuin: vogels en zoogdiertjes komen er drinken; amfibieën en sommige insecten leggen er hun eitjes in; libellen jagen er op muggen en ander ongedierte; watertorren houden de dikkoppen binnen de perken; zwaluwen en metselwespen vinden er modder voor hun nest ...

Een vijver brengt ook verfrissing in de zomer en er valt heel wat te observeren: je ziet hoe planten en dieren spontaan hun intrek nemen, hoe waterjuffers paren, hoe dikkopjes uit hun eitjes komen en dan in padden of kikkers veranderen ...

Ben je overtuigd? Dan spreken we af op het blaadje van 6 maart!

5 FEBRUARI

IK KOOP GEEN EXOTISCHE DIEREN EN LAAT ER GEEN VRIJ.

Veel tropische vissen, parkieten, prairiehondjes, boa's, vogelspinners ... worden uit hun leefmilieu gehaald. Dit gebeurt zonder enig respect voor de biodiversiteit: sommige zijn haast uitgestorven! Ook overleeft het merendeel het onzorgvuldige vervoer niet.

Het zijn vaak dure dieren, ook in onderhoud. Ze kunnen ziektes overdragen, gevaarlijk zijn en ernstige schade toebrengen.

Vrijlaten is geen oplossing: zo hebben losgelaten of ontsnapte parkieten, waterschildpadden, grijze eekhoorns ... zich uitstekend aangepast, vaak ten koste van de inheemse fauna ...

Denk dus twee(duizend) maal na voor je zo'n dier koopt!

IK HOU BIJEN ... OOK IN DE STAD!

Al enkele jaren doet de honingbij (*Apis mellifera*) het beter in de stad dan op het platteland. In parken, tuinen en bloembakken bloeien daar vanaf de lente tot in de herfst heel veel soorten bloemen. Die zijn onbespoten en leveren

heerlijke nectar. De stadshoning is dan ook bijzonder rijk aan smaken.

Bovendien vervoert de bij stuifmeel van bloem tot bloem, zodat onze planten uitstekende vruchten, groenten of zaden dragen.

Waar wacht je op? Je vindt al gauw een rustig hoekje achter in je tuin, een plat dak of een onbewoonde zolder om je bijenkorf te plaatsen. Bij de imkersvereniging uit je streek kan je inlichtingen inwinnen en een opleiding volgen.

9 FEBRUARI

IK WORD PETER OF METER VAN DE SOORT DIE IN MIJN LOGO STAAT.

Het logo van veel bedrijven en verenigingen stelt een dier of een plant voor (denk maar aan een beroemd groen krokodilletje). Ze hebben hun bekendheid en zelfs hun succes – althans voor een deel – aan deze soorten te danken. Maar nu kunnen ze een wederdienst bewijzen! De organisatie 'Save Your Logo' biedt hun de mogelijkheid zich in te zetten voor projecten die hun dier of plant moeten redden!

Dit initiatief wordt gesteund door de Wereldbank, door de Wereldunie voor Natuurbehoud (IUCN) en het Wereldmilieufonds (GEF).

Meer informatie vind je op www.saveyourlogo.org.

IK BOUW EEN HOMMELNEST.

Dankzij hun warm vachtje kunnen hommelskoninginnen vanaf begin maart hun winterslaapplaats al verlaten. Ze zoeken niet alleen nectar in de bloemen, maar ook een ideale plek om hun kolonie te stichten: een leegstaand woelmuizen- of bosmuizen-holletje onder een haag. Maar daar zijn er niet zo veel van en dus wordt een door jou gebouwd nestje waarschijnlijk vlug bewoond.

Graaf een gat onder een struik of een haag. Leg er een houten plankje in en wat plastic om het vocht uit de grond tegen te houden. Voeg er wat stro bij of vulling uit de kooi van je hamster,

konijn of ander knaagdier – als je er een hebt. Zet er een omgekeerde bloempot van minstens 15 cm doorsnede op. Leg hier bovenop, een beetje boven de grond, een dakpan. Je nestje is klaar!

11 FEBRUARI

IK HOU IN MIJN TUIN REKENING MET DE NATUUR.

Velt of de Vereniging voor Ecologisch Leven en Tuinieren wil mensen ertoe aanzetten om hun tuin op natuurlijke wijze in evenwicht te houden.

Ze organiseert vaak cursussen, plantenruilbeurzen, opentuidagen en andere activiteiten, waarbij de leden elkaar met raad en daad bijstaan. Ze geven ook hun tijdschrift 'Seizoenen' uit.

Je leert er hoe je in je sier- of moestuin inheemse soorten plant, chemische bestrijdingsmiddelen vermijdt, geneeskrachtige kruiden teelt, compost maakt ...

Je vindt meer op www.velt.be.

IK STEEK MIJN MUREN IN HET GROEN.

Kan je planten langs een verticale wand laten groeien zonder aarde of bloembakken? Ja, maar je hebt een ondergrond met speciale drager nodig. Het principe is eenvoudig: de wortels groeien op een dikke laag kunstvilt. Die houdt het water en de opgeloste voedingsstoffen efficiënt vast, die met een ingebouwd irrigatiesysteem toegediend worden.

Met deze techniek kunnen groenwanden zowel binnenshuis (met bijkomende belichting) als buitenshuis

aangelegd worden: de planten zijn uitgekozen volgens het klimaattype en de hoeveelheid zonlicht die ze vereisen.

Op groenwanden groeien ook algen, mossen en micro-organismen, die de lucht zuiveren en veel insecten en andere ongewervelden aantrekken.

IK GEBRUIK HET INTERNET VOOR DE BIODIVERSITEIT.

Alleen al door op het internet te surfen kan je iets doen voor de biodiversiteit. Sommige zoekmachines suggereren elke dag wat jij die dag voor de aarde kan doen. Andere tellen je bezoeken en planten na elke 100 of 500 zoekhits een boom. Weer andere bieden een zwarte achtergrond (deze is minder energieverblindend dan een witte achtergrond) of schenken al hun reclameopbrengsten of een deel daarvan aan natuurverenigingen.

Je ziet er ook hoe je je ecologische voetafdruk berekent, hoe je de CO₂-uitstoot van je vliegreis compenseert, wat ecokeurmerken precies zijn ...

Je kan er ook je ervaringen met het beschermen van de biodiversiteit delen via blogs, fora, sociale netwerksites ...

IK HOU VALENTIJNSDAG 'GROEN'.

Je wil toch een biodiversiteitsvriendelijke valentijn vieren?

Heb je al biologische make-up of aftershave gekocht? Of zoek je nog cadeaus? Voor de ene een verrekijker en een vogelgids; voor de andere een antiek juweel, chocolaatjes uit de eerlijke handel en een ruiker plaatselijk en pesticidenvrij geteelde bloemen.

Je reserveerde alvast een tafel in een (biologisch)

restaurant met op het menu uitsluitend seizoensproducten uit de streek. En jouw wederhelft zal beslist onder de indruk zijn wanneer je haar er met de koets, de riksja of – bij sneeuw – de hondenslee naar toe brengt!

Laat deze heerlijke avond eindigen met een matras in natuurlijke latex, een donsdeken met ganzenveren en lakens in bamboevezel ...

15 FEBRUARI

IK ONTDEK DE NATUUR IN DE STAD.

Je zou het zo niet denken, maar in de stad is er vaak veel meer biodiversiteit dan op het platteland. In veel bossen en velden wordt immers vaak monocultuur bedreven.

Vreemd genoeg komen er in de stad veel verschillende biotopen voor: openbaar groen, tuinen, vijvers, parken, bossen, braakland, spoorwegbermen, beekoevers ... maar ook groendaken, bebloemde terrassen, gevels en balkons.

Zelfs tussen stoeptegels, tegen gebouwen of op muren groeien talrijke wilde planten!

Maar deze biodiversiteit is kwetsbaar: ze biedt weinig weerstand tegen betonmolen en walsmachines ...

IK PLANT KOLEN.

Kan je kolen planten? Deze vaak vergeten groenten zijn nochtans belangrijk voor onze gezondheid én die van je moestuin!

Wat voor variëteit je ook kiest, je zaait ze best in een bakje of onder glas (de zaaitijd hangt af van het type kool). Plant de plantjes uit

zodra ze 10 tot 15 cm hoog zijn (na ongeveer 6 weken) en laat er genoeg plaats tussen. Kolen gedijen het best in rijke grond op een koele standplaats. Besproei en schoffel ze vaak.

Je kan ook jonge koolplantjes kopen in tuincentra, bij kwekerijen en soms op de markt. Maar kies inheemse variëteiten, die je zonder mest en chemische bestrijdingsmiddelen teelt.

17 FEBRUARI

IK HELP EEN HANDJE MET HET BOUWEN VAN EEN KNUS NESTJE.

Vogels en kleine zoogdieren (egels, eekhoorns ...) vinden vaak niet genoeg materiaal in de natuur om hun nest mee te bouwen. Maar jij kan ervoor zorgen!

Vanaf de vroege lente tot de late herfst leg je op de grond en in de struiken allerlei dingen die in een nest van pas komen: takjes, stro, watten, veren, haarbolletjes (zoek misschien naar plukjes wol in een schapenweide) ...

Je kan ook een mooie 'etalage' maken. Maak van dikke ijzerdraad een spiraal in de vorm van een groot ei, met een haakje bovenaan (zoals op de tekening). Vul het ei met jouw materiaal en hang het op. In de winter stop je er ongepelde pinda-nootjes of een zelfgemaakte vetbol in.

IK VERWIJDER GEURTJES OP NATUURLIJKE WIJZE.

Verban industriële luchtverfrissers, zoals wierook, spuitbussen, geurstaafjes, parfumkaarsen ... Ze vervuilen het milieu, zowel bij de fabricage als tijdens het gebruik, en ze kunnen je hoofdpijn, astma-aanvallen, allergie en zelfs kanker bezorgen.

Het best kan je de kamer luchten, zelfs in de winter. Als dit niet mogelijk blijkt, dan helpt een schaalje met azijn en citrusschillen al na enkele uren. Je kan ook een

lucifer aansteken (dit werkt heel goed op het toilet) of enkele twijgjes tijm, rozemarijn of andere aromatische kruiden in water koken.

Natriumbicarbonaat neemt de geuren uit de koelkast en uit de kattenbak op. Voor kasten bestaat er niets beter dan zakjes lavendel.

IK WORD LOCAVOOR.

Als 'locavoor' eet je alleen voedsel dat in jouw omgeving is geproduceerd. Zo beperk je het transport en dus de CO₂-uitstoot (er dreigen immers veel dieren en planten uit te sterven door de

klimaatveranderingen als gevolg van de toename van broeikasgassen). Je steunt ook landbouwers en voedselproducenten uit je streek, die inheemse soorten telen of kweken.

Vanzelfsprekend eet je dan seizoensfruit en -groenten. Vooral als ze biologisch geteeld zijn, vereisen ze minder chemische bestrijdingsmiddelen en meststoffen dan hun internationale tegenhangers én smaken ze vaak beter. Bovendien moeten ze niet vervoerd worden, wat de vervuiling binnen de perken houdt. Je wordt er dus zeker niet slechter van!

IK HELP DE PADDEN OVERSTEKEN.

Op het einde van de winter, wanneer de temperatuur 's nachts rond de 7 °C schommelt, trekken padden, kikkers en salamanders naar de plas of de vijver waar ze geboren zijn, om

er zich voort te planten. Elk jaar steken ze dezelfde straten op dezelfde plaatsen over en ... komen hierbij helaas te vaak onder de wielen van een auto terecht!

Om hieraan te verhelpen mag je bij veel paddenoversteekplaatsen vanaf zonsopgang niet sneller dan 30 km/uur rijden. Ook speciaal aangelegde pad-dentunnels brengen soelaas. Maar je kan ook zelf padden overzetten.

Meer informatie over paddenoverzetacties vind je op www.hylawerkgroep.be.

IK EET MINDER VLEES.

Wie vee kweekt, heeft veel weidegrond nodig of veel landbouwgrond om veevoeder (soja, maïs, voederbieten, koolzaad ...) te telen. Dit gaat vaak ten koste van het woud. Velden met veevoeder vergen ook veel water en pesticiden, zodat het grondwater uitgeput en vervuild raakt.

Maar dit is nog niet alles! Bij herkauwers komt er door de spijsvertering methaangas vrij, één van de meest geduchte broeikasgassen. Dit wordt nog erger wanneer ze eiwitrijk voedsel, zoals soja, gegeten hebben.

Ten slotte kan te veel vlees je gezondheid schaden (hoog cholesterolgehalte, kanker, diabetes ...).

Vervang het enkele keren per week door linzen, eieren, kaas, groenten, fruit ...

IK WIL ZO WEINIG MOGELIJK GENEESMIDDELEN IN DE NATUUR.

Heel wat van de actieve bestanddelen van de geneesmiddelen die we innemen, lozen wij in het toilet. Doordat waterzuiveringsinstallaties ze niet volledig afbreken, bevinden er zich resten in het oppervlakte- en het zeewater. Daar tasten ze de fauna en flora aan.

De gevolgen hiervan zijn nog niet goed bekend, maar het lijkt er bijvoorbeeld op dat de synthetische oestrogenen van anticonceptiva bepaalde vissen hermafrodit maken.

Neem dus zeker geen geneesmiddelen als het niet nodig is (bij virusinfecties zijn antibiotica sowieso nutteloos) en gooi ze niet in de vuilnisbak of in het toilet! Breng geneesmiddelen die hun houdbaarheidsdatum overschreden hebben naar de apotheker.

IK VOER OP HET EINDE VAN DE WINTER GEEN VOGELS MEER.

Geef vanaf begin maart geleidelijk minder eten aan de vogels en hou er helemaal mee op vanaf half maart, of – indien het koud blijft – vanaf 1 april. Daarna is het niet meer nodig: veel vogels die in de winter zaden eten, schakelen weer over op insecten zodra de lente komt. Bovendien kunnen jonge vogeltjes in de pindas- lingers verstrikt raken ...

Maar zorg wel nog voor water. Neem ook het waterbakje met rooster weg, zodra het niet meer vriest, en plaats een grotere schotel waarin de vogels kunnen baden. Die moet ondiep zijn, maar niet glad en zonder steile randen.

Kies een model op voet of eentje om op te hangen: er liggen altijd katten op de loer.

24 FEBRUARI

IK GEEF MIJN TUINHULPJES ONDERDAK.

Regenwormen en miljoen-
poten ruimen dode planten
op. Bijen, hommels en vlin-
ders helpen bij het bestuiven
van bloemen. Kevers, zweef-
vliegmaden en gaasvliegen
verorberen bladluizen.
Zangvogels, egels, spits-
muizen en padden verdelgen
slakken ...

Je plant best soorten die
deze dieren aantrekken
(als slaap- of schuilplaats,
of beide!). Verschaf ze ook
onderdak: nestkastjes voor
vogels en vleermuizen,
hopen hout en takjes voor
kleine zoogdieren, stapels
stenen voor hagedissen en
pissebedden, potten vol stro
voor oorwurmen (hang die
ondersteboven in fruitbo-
men, maar span onderaan
gaas, zodat er niets uitvalt),
bundels twijgen en holle
stengels voor gaasvliegen en
metselbijen ...

IK PAS VRUCHTWISSELING TOE IN MIJN MOESTUIN.

Als je op een perceel verschillende groepen gewassen na elkaar teelt, raakt de bodem niet uitgeput en verhoog je de opbrengst.

Plant in het eerste jaar peulgewassen (erwten, bonen ...), die de bodem met stikstof verrijken. Zet in het tweede jaar bladgroenten (spinazie, kolen ...), die deze stikstof gebruiken.

Zaai in het derde jaar wortelgroenten (peentjes, pastinaken ...), die hun voedingsstoffen diep onder de grond halen. Teel in het vierde jaar vruchtgroenten (tomaten, pompoenen ...), waar je compost aan toevoegt en zo het organisch materiaal vernieuwt.

Vruchtwisseling of wisselteelt voorkomt parasieten en ziekten (dus heb je veel minder bestrijdingsmiddelen nodig): planten van eenzelfde familie zijn vaak voor dezelfde ziektes vatbaar.

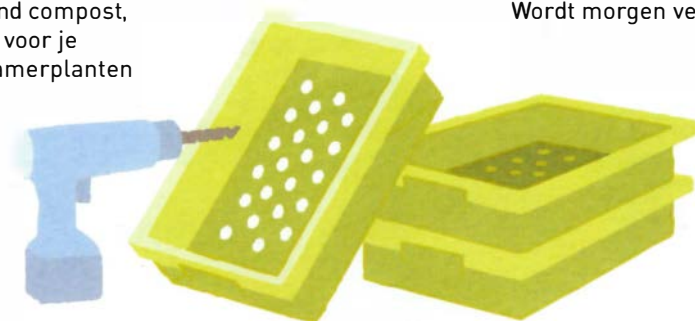
IK ZET THUIS EEN WORMENBAK.

Zelfs als je geen tuin hebt, kan je biologisch afbreekbaar afval composteren. Een wormenbak neemt niet veel plaats in, is goedkoop en stinkt niet. Na twee tot drie maanden levert hij percolaat (vloeibare meststof, die je tien keer moet verdunnen) en een uitstekend compost, die de potgrond voor je zaailingen en kamerplanten rijker maakt.

Om zelf een wormenbak te maken, heb je alleen drie stapelbakken en een deksel in ondoorzichtige kunststof nodig. Boor in de bodem van twee bakken ongeveer twintig gaatjes van 6 tot 8 mm.

De onderste bak vangt het percolaat op, in de twee bovenste leven de wormen, die van de ene naar de andere bak verhuizen. Maak voor de verluchting ook enkele gaten in het deksel, maar span er gaas over.

Wordt morgen vervolgd ...

27 FEBRUARI

IK START MET MIJN WORMENBAK.

Haal compost met wormen bij een compostmeester of in een compostcentrum. Giet het in de middelste bak en strooi er een dun laagje fijngehakt keukenafval over: fruit- en groenteschillen, filters met koffiedik, eierschalen ... maar geen vlees, vis, vet, gebak of chemisch behandelde producten.

Zet je wormenbak op een plaats waar hij niet aan zonlicht en vorst blootgesteld wordt (tussen 15 en 25 °C) en laat hem drie weken met rust. Daarna doe je er de afval in beetjes bij.

Compost ruikt alleen slecht wanneer het vochtig of slecht verlucht is. Leg er daarom stukjes ongekleurd karton of papier in en hark zachtjes het compost regelmatig los.

Normaal is het in mei klaar.

IK BEGIN OP SCHOOL MET EEN VOGELWERKGROEP.

Vraag je leerkracht of hij jou wil helpen een groepje op te richten met kinderen die belangstelling hebben voor de vogels rond de school.

Jullie kunnen allerlei activiteiten ondernemen: nestkastjes, voederbakjes en vetbollen maken, vogels tellen volgens soort, observeren hoe ze nesten bouwen en hoe het met de jongen gaat (met een verrekijker!), van elke soort steekkaarten opstellen met foto's en tekeningen, vogelgeluiden opnemen, determineren en in een geluidsarchief opnemen ...

Nu jullie dit allemaal doen, kunnen jullie deze waarnemingen doorgeven aan een natuurvereniging of rechtstreeks op waarnemingen.be.

IK KIES VOOR BIOCOSMETICA.

Net zoals wasmiddelen bevatten de meeste cosmetica chemische middelen (behaarmiddelen, synthetische parfums, oppervlakteactieve stoffen ...) die niet biologisch afbreekbaar zijn en dus schadelijk voor de biodiversiteit.

Vooraf in waterlopen richten ze veel schade aan, want daar komen ze met het afvalwater in terecht.

Gebruik daarom biocosmetica: was je met harde natuurzeep; parfumeer je bad met enkele druppels lavendelolie; reinig je huid met een kamille- of korenbloemaftreksel; wrijf ze schoon met tarwe- of haverzemelen; voed ze met zonnebloemolie, olijfolie of een andere plantaardige olie ... En je eigen tandpasta maken is kinderspel (recept op het blaadje van 7 april)!

IK GEBRUIK NATUURLIJKE BOUWMATERIALEN.

Bouwbedrijven verbruiken ontzettend veel water, energie en ongezonde en vervuillende chemische producten. Ze produceren ook veel niet-recycleerbaar afval.

Wie bouwt of renoveert, vindt toch voor het hele huis massa's milieuvriendelijke vervangmiddelen. Wat dacht je van een ondervloer van keitjes en gemalen schelpen, een gebinte van hout uit de streek, muren uit stro en ter plaatse opgegraven aarde, cellulosewatten om een leien dak te isoleren ...?

Kies natuurlijke, hernieuwbare, recycleerbare en lokale producten. Gebruik het materiaal zo veel mogelijk opnieuw en sorteer en recycleer het afval.

IK ANALYSEER DE BODEM VAN MIJN TUIN.

Als je het bodemtype van je terrein kent, kan je beter planten kiezen. Je kan immers beter je planten aanpassen aan de bodem dan omgekeerd: ze worden mooier en sterker en ze zullen minder water en meststoffen vereisen.

Je neemt best grondmonsters van verschillende plaatsen in je tuin, die je

naar een deskundig laboratorium opstuurt. Dit bezorgt je dan een nauwkeurige beschrijving van de bodemtoestand.

Schep ondertussen wat aarde op en probeer dit tot een worstje te draaien: kleigrond is kneedbaar en houdt het water tegen; zandgrond verkrumelt daarentegen en laat het water door ...

Kijk ook naar de spontane plantengroei: netels doen het uitstekend op een stikstofrijke bodem, witte mosterd op kalkgronden, paardenstaarten in draslanden ...

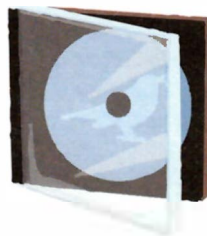
IK LEER VOGELGELUIDEN HERKENNEN.

Valt het je op dat de vogels, nadat je ze de hele winter niet hoorde, weer van 's morgens tot 's avonds luidkeels fluiten? Dit is normaal, want nu bakent elk mannetje zijn territorium af en zoekt hij een wijfje om samen kleintjes te maken!

Hoor je 'koe-koe' in de verte, dan is dit natuurlijk een koekoek! De zwarte kraai krast 'kraa-kraa-kraa'. Met een schril 'titida, titida, titida' weet je dat er een koolmees in de buurt is.

Luister aandachtig naar een cd met vogelgeluiden (er bestaan er veel) en probeer ze dan in de natuur te herkennen.

Je vindt ook heel wat vogelgeluiden online op www.vogelvisie.nl of www.virtual-bird.com.

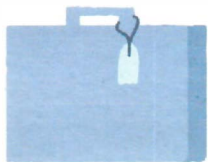

IK NEEM EEN 'GROEN PASPOORT'.

Het Milieuprogramma van de Verenigde Naties lanceerde in maart 2008 de campagne 'Groen paspoort'. Deze campagne wil reizigers bepaalde gedragsregels bijbrengen waarmee zij van toerisme een milieuvriendelijke activiteit kunnen maken, die tevens de economische en sociale ontwikkeling van de plaatselijke gemeenschappen ten goede komt.

Je vindt alle informatie (in het Engels, Frans, Grieks en Duits) over deze campagne op www.unep.fr/greenpassport.

Deze website bevat bovendien veel tips voor elke etappe van je reis, vanaf de voorbereiding tot je thuiskomt, zoals de keuze van de reisorganisatie, het kopen van souvenirs, het water- en energieverbruik ter plaatse ... Neem er zeker een kijkje vóór je nog eens op vakantie gaat!

IK PAS MENGTEELT TOE IN MIJN MOESTUIN.

Zet sommige planten bij een andere soort: de ene verdrijft de parasieten van de andere, waardoor je minder pesticiden moet gebruiken. Zo houden peentjes preimotten uit de buurt van de prei, terwijl die op zijn beurt de wortelvlieg afstoot. En koolwitjes houden helemaal niet van de sterke geur van selder of tomaten ...

Maar er bestaan andere vormen van 'verenigingsleven': slabladeren beschermen de komkommers die eronder groeien, tegen weer en wind; stokbonen slingeren rond de maïs en geven er stikstof

aan, terwijl onder beide planten zich pompoenbladeren uitstrekken, die ervoor zorgen dat de bodem niet uitdroogt ...

Toch is mengteelt niet altijd verantwoord: aardappelen verhinderen de groei van pompoenen; onder eucalyptus en dille kunnen geen zaden ontkiemen ...

IK GRAAF EEN VIJVER IN MIJN TUIN.

Graaf in een zonnig hoekje en op een afstand van de bomen een 80 tot 120 cm diepe put. Zorg dat de zonnigste oever zachtjes afhelt: daar kunnen oeverplanten (engelwortel, moerasvergeetmij-nietje, dotterbloem ...) en moerasplanten (gele lis, fonteinkruid ...) groeien.

Maak je vijver waterdicht met klei, met speciale folie of met een harde bodem ... Vul hem dan met regenwater, want kraanwater bevat te veel mineralen.

Spread een dun (hoogstens 5 cm) laagje zand en klei uit, waarin enkele planten

kunnen wortel schieten. Kies geen exotische soorten, maar wel grof hoornblad, kikkerbeet ...

Laat de inlandse fauna en flora nu maar komen: zo ben je zeker van een goed biologisch evenwicht!

IK PLAN EEN GROTE RIVIERSCHOONMAAK.

In onze rivieren leven talrijke dier- en plantensoorten. Maar deze rijkdom is niet alleen bedreigd door bestrijdingsmiddelen, kunstmeststoffen en afvalwater van landbouw, industrie en huisgezinnen. Er is ook nog de rommel die mensen in de rivier en op de oevers gooien: blikjes, flessen, zakken, banden, vuilnisbakken, fietsen, koelkasten ...!

Doe er iets aan en organiseer een grote schoonmaak. Neem iedereen uit je familie, je vriendenkring, de wijkschool, de jeugdbeweging ... mee naar een rivier of een beek: er is werk genoeg voor allemaal!

Doe mee aan een 'Big Jump'. Eens per jaar spring je met een hele groep in een rivier om duidelijk te maken dat je weer zuiver zwemwater wil. Je vindt hier meer over op www.bigjump.be.

IK MAAK MIJN KIND LID VAN EEN NATUURVERENIGING.

Zouden je kinderen in hun vrije tijd graag iets doen rond en voor de natuur? Dan bestaat er alvast een jeugdbeweging waarvan ze lid kunnen worden.

Hier ontdekken ze speels-gewijs de prachtige natuurwereld en leren ze planten en dieren herkennen. Zo worden ze bewust van de problemen rond het milieu en de noodzaak van natuurbeheer. Maar het is niet al kommer en kwel: er blijft nog veel tijd over voor spel en plezier.

Voorals in de zomer is het dolle kampeerpret ... nabij de mooiste natuurplekjes van België!

Er is zeker een afdeling in jouw buurt!

Meer informatie vind je op
www.jnm.be.
www.earthalert.be/nl/
www.natuurenwetenschap.be

IK ZET MIJN GEMEENTE AAN TOT BIOLOGISCH TUINIEREN.

Sommige gemeenten spannen zich tegenwoordig in om bij de beplanting en het beheer van wegbermen en plantsoenen de biodiversiteit te bevorderen.

Als dit in jouw gemeente nog niet gebeurt, kan je de bevoegde dienst een paar eenvoudige tips geven: plant enkel lokale soorten (winterharde bloemplanten vergen minder onderhoud dan eenjarige). Vervang chemische pesticiden en meststoffen door hun biologische tegenhangers.

Gebruik strooisel en bodembedekkers om onkruid en waterverbruik te beperken.

Composteer plantaardig afval en bemest hiermee vanaf het najaar de bodem. Maai niet te vroeg en laat voor de dieren plaats om te schuilen ...

IK BOUW EEN GAASVLIEGENHOTEL.

Gaasvliegen zijn erg geliefd bij tuiniers: hun larven verorberen honderden bladluizen, schildluizen, mijten en andere ongewenste gasten!

Je krijgt meer volwassen gaasvliegen in je tuin als je ze een onderkomen geeft: bundeltjes van twijgen en holle stengels of een hotel uit bloempotten.

Neem hiervoor een touw en enkele aarden bloempotten van verschillende grootte (ze moeten zoals Russische poppetjes in elkaar passen).

Maak aan het ene eind van het touw een knoop, die groter is dan het gaatje van de kleinste pot. Rijg de potten op de draad met hun opening naar beneden. Begin met de kleinste en maak tussen elke pot een knoop.

Hang nu dit 'hotel' op 2 meter boven de grond.

IK KOOP GEEN POTGROND MET TURF.

Turf is licht, bevat veel organische stof en houdt het water lang vast. Het bestaat uit verteerde resten van veenmos, wollegras, zegge en andere planten uit de nogal zure veengebieden. Maar turf wordt uiterst langzaam gevormd: na 100 jaar is de laag pas 5 tot 10 cm dik.

In de veengebieden leven gespecialiseerde soorten die bovendien vaak bedreigd zijn: veenbesparelmoervlinder en veenhooibeestje (vlinders), speerwaterjuffer

en venglazenmaker (libellen), kraaihei en rijsbes (planten) ...

Door ontginning, vervuiling of droogmaking zijn de venen

sterk geslonken. Gelukkig zijn er nu veengebieden in het netwerk Natura 2000 opgenomen en worden ze zelfs hersteld (zie ook het blaadje van 30 oktober).

IK MAAK GEEN PLEZIERREIS NAAR DE POLEN.

Bijna geen menselijke activiteiten, een bijzonder klimaat, een unieke fauna en flora: dit maakt de poolgebieden zo speciaal. Helaas is de ontwikkeling van het toerisme schadelijk voor het milieu en voor de mensen die er leven.

Steeds meer cruiseschepen, rupsvoertuigen, sneeuwscooters ... bedreigen er de unieke ecosystemen en de uitzonderlijke biologische rijkdom.

Momenteel zijn het beheer en de infrastructuur van de Noord- en Zuidpool nog te weinig op duurzaam toerisme afgestemd. Ga er dus niet naar toe: je steunt beter projecten voor het natuurbehoud in de poolgebieden.

Je vindt meer informatie op www.unep.org.

IK VLECHT MANDEN EN TUINMEUBELEN IN RIJSHOUT.

Rijshout is een natuurlijke en hernieuwbare grondstof. Het is dus milieuvriendelijk om hiermee manden, leunstoelen, plantenklimrekken, stoelen, tafels en andere gebruiks- of siervoorwerpen te vlechten, in plaats van kunststof te gebruiken.

Rijshout is afkomstig van verschillende inheemse wilgensoorten (katwilg, bittere wilg, amandelwilg ...). Die wilgen groeien op vochtige grond, zoals rivieroeveren en draslanden.

Rijshout bestaat uit wilgentenen, taaie en buigbare jonge loten die speciaal hiervoor afgesneden en gedroogd worden.

Van januari tot april kan je pas afgesneden wilgentenen ook in de grond planten. Je vlecht dan deze levende palen in elkaar tot omheiningen, hutten, pergola's ...

In de lente krijgen die dan een mooi bladerdek.

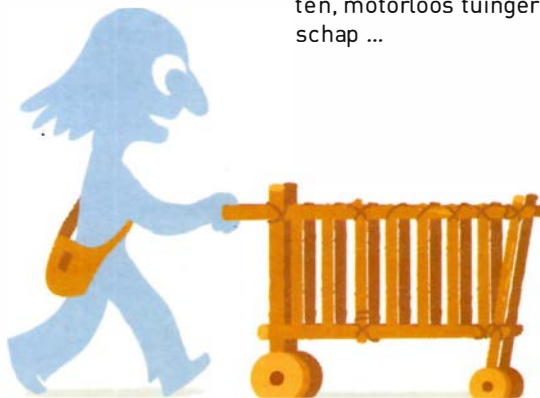

IK GEEF ECOCHEQUES AAN MIJN WERKNEMERS.

Er bestaat nu een nieuwe soort cheques die bedrijven aan hun werknemers kunnen geven: de ecocheques. Ze zijn bedoeld om de koopkracht, de werkgelegenheid en het milieubewustzijn te stimuleren.

Werknemers kunnen hiermee ecologische producten en diensten betalen, zoals isolatiemateriaal voor woningen, spaarlampen, regenwaterputten, elektrische

apparaten die werken op zonne-energie of op handmatig geproduceerde energie, compostvaten, hout met FSC- of PEFC-keurmerk, fietsen (inclusief hun onderhoud), bomen en buitenplanten, motorloos tuingereedschap ...

IK LEG OP MIJN BALKON EEN (MINI)MOESTUIN AAN.

In de stad kan je ook zonder tuin groenten kweken: je hebt genoeg met een balkon waar de zon drie uur per dag op schijnt.

Het geheim bestaat erin de juiste potten en bloembakken te nemen: diepe bakken voor prei en peentjes, smalle bloempotten voor kerstomaten en kervel, 40 cm brede

potten voor spruitjes en broccoli ... Kies dus de gepaste pot voor elke groente!

Staat je terras te vol, dan kan je bloembakken ophangen. Dat is ideaal voor aardbeien, tijm, munt, salie ...

Koop potaarde voor bloembakken en voeg er één vierde (wormen)compost bij. Vergeet ze niet te begieten: op warme dagen doe je dat 's morgens en 's avonds!

Vruchtbare oogst!

IK WIL NIET DAT KATTEN IN MIJN TUIN OP JACHT GAAN.

Huiskatten zijn geduchte roofdieren: ze kunnen de zoogdiertjes, vogels en reptielen in onze tuinen ernstig bedreigen.

Als je een kat hebt, bind ze een belletje aan. Ze vindt dat misschien niet leuk, maar ze zal het wel verdragen. Hou ze 's nachts binnen en tijdens het broedseizoen (maart tot oktober) ook overdag. Zorg wel dat ze altijd genoeg eten heeft. En bezorg ze wat afleiding: een nepmuis, een bolletje wol, een rubberen bal ...

Stikt het in je buurt van katten? Plaats nestkastjes en voederplankjes op plekken waar ze niet bij kunnen of waar ze zich niet kunnen verstoppen. Span eventueel banden met lange pinnen rond de bomen, zodat katten er niet in kunnen klimmen.

IK LUISTER HOE HET SAP IN EEN BERK STIJGT.

In ons land groeien veel berken, vooral ruwe berken (of zilverberken, met wratten op hun takken) en zachte berken (met haartjes op hun takken en onder hun bladeren). Berken gedijen in alle soorten grond, zelfs als die heel arm of vochtig is. Ze verdragen ook de kou goed; zelfs in het hoge Noorden komen ze voor. Maar ze hebben wel veel licht nodig. Je herkent ze gemakkelijk aan hun zilverwitte stam.

Leg je oor tegen een berkenstam in de prille lente,

wanneer de botten nog niet openstaan en de bladeren nog niet uitgekomen zijn. Misschien kan je zelfs een stethoscoop gebruiken. Met wat geluk hoor je licht gekraak en gekreun: dit is het geluid van het sap dat naar de takken stroomt.

IK TEEL SMEERWORTELS.

De gewone smeerwortel (*Symphytum officinale*) groeit in vochtige grond. Hij is ruw-behaard, prikt niet en draagt van mei tot juli witte, roze of paarse nectarrijke bloemen.

Zijn geneeskrachtige werking is bekend: smeerwortel geneest wonden sneller, verzacht verstuikingen en kneuzingen ...

Met de rijpe bladeren kan je lekkere beignets maken, maar als je die te veel of te vaak eet, kan je problemen met je lever krijgen.

Smeerwortelgier is een uitstekende meststof, want ze bevat veel stikstof, ijzer, boor, mangaan en vooral kali. Ze doet zaailingen sneller groeien en zorgt voor meer fruit en groenten. Je maakt ze klaar zoals netelgier (zie het blaadje van 15 april) en verdunt ze tot 10 % om te sproeien en tot 5 % om te verstuiven.

IK RIJ ROND MET EEN TUIN VOOR DE BIODIVERSITEIT.

In de zomer van 2009 trok een 'tuinkaravaan' door Frankrijk, Spanje en Portugal om buurttuinen te promoten ... met een 8 m² grote moestuin op wielen! Bij elke tussenstop konden mensen een workshop biotuinieren volgen, kruidenthee degusteren, gerechten proeven die met kruiden en groenten uit het tuintje bereid waren, naar voordrachten luisteren, zaden en planten ruilen ...

Krijg je zin om dit voorbeeld te volgen? Vorm je eigen konvooi en maak bekend wat mensen volgens jou kunnen doen voor de biodiversiteit: gemeenschappelijke tuinen, compostering, teelt van oude plantenrassen, telling van plaatselijke dier- en plantensoorten, herstel van bijzondere ecosystemen, bescherming van bedreigde soorten ...

IK MAAK EEN RATEL VAN EEN KAARDENBOL.

De kaardenbol is een tweejarige plant: hij bloeit in het tweede jaar. Wil je er een ratel van maken? Pluk hem dan voor het einde van de winter. Zijn stengels zijn dan goed droog en de vogels hebben al zijn zaden opgegeten. Staan er geen kaardenbollen in je tuin? Je komt ze wel tegen bij een sloot of een beek. Knip ze met een snoeischaar af, maar trek wel handschoenen aan, want ze prikken!

Snij de kaardenbol zoals op de tekening. Krab er de stekels af.

Speld de stengels aaneen. Nu is je ratel klaar! Draai hem tussen je handpalmen (wrijf je handen tegen elkaar alsof je ze opwarmt). En nu: tak tak tak ...

IK BEHEER MIJN BOSPERCEEL OP DUURZAME WIJZE.

Zorg geleidelijk voor meer diversiteit in je bos: plant (bij voorkeur inheemse) bomen van verschillende soort, hoogte en leeftijd door elkaar.

Haal niet alle dode bomen, holle stammen en rottende stronken weg: heel wat vogels, zoogdieren, insecten, zwammen, mossen ... vinden hier onderkomen en voedsel.

Laat het bos zich op natuurlijke wijze herstellen: roei de jonge plantjes onderaan de bomen niet systematisch uit.

Vermijd kaalslag: want zo verstoor je de biodiversiteit en krijgen de dieren niet genoeg tijd om te verhuizen.

Je vindt hierover meer bij www.bosengroen.be.

IK VERBRUIK MINDER DRINKWATER.

Water is onontbeerlijk voor het evenwicht van de aarde en haar bewoners. Er is genoeg water voor iedereen, maar helaas is het niet billijk verdeeld en vaak slecht beheerd. Bij ons komt het drinkwater gewoon uit de kraan. Dus gebruiken we het overal voor, zelfs om onze auto te wassen!

Begiet je planten met regenwater, want zo bespaar je al drinkwater. Doe dit 's avonds, dan verdampt het minder. Je kan ook grijs

water (afkomstig uit gootsteen, bad, douche) opvangen om het toilet door te spoelen, de vloer schoon te maken ... en zelfs – na filtering – je planten te begieten.

IK VERDELG BLADLUIZEN EN BLADVLOOIEN OP NATUURLIJKE WIJZE.

Spuit de bladeren met water af en verwijder de aange-taste delen. Besproei – desnoods meermaals – met water met 3 % bruine zeep, met 20 maal verdunde gier van netels of varens of met een aftreksel van look en ui.

Geef hun natuurlijke vijanden (inheemse lieve-heersbeestjes, zweefvliegenmaden, gaasvliegen, oorwurmen ...) een schuilplaats.

Bevestig een lijmband onderaan de geteisterde stammen en takken, zodat de mieren er niet bij kunnen. Mieren beschermen bladluizen immers tegen hun vijanden, want ze zijn verzot op de honingdauw die deze beestjes afscheiden!

Denk eraan dat Oost-Indische kers (*Tropaeolum* sp.) bladluizen aantrekt, terwijl kamferalsem (*Artemisia alba*) en wijnruit (*Ruta graveolens*) ze uit de buurt houdt.

IK OBSERVEER DE VOGELS IN MIJN BUURT.

Zorg dat je in je veldboekje genoeg plaats voorziet voor de vogels in je wijk (of in je tuin): er valt heel veel te observeren en te noteren.

Begin met een plattegrond van de buurt te tekenen en duid er alle nesten op aan die je weet zitten. Schrijf voor elk nest op waar het

zich precies bevindt (in welke boom of nestkast, hoe hoog), waaruit het bestaat (takjes, veertjes, haren...), wanneer het gebouwd is (als je daar bij was), en wat er elke dag in gebeurt (wanneer de eitjes gelegd zijn en wanneer ze uitkomen, wanneer de jongen uitvliegen of eten krijgen ...).

Twee tips: voorzie twee bladzijden per nest en gebruik een verrekijker, want als je het nest verstoort, laten de ouders het misschien in de steek!

IK STEEK IETS OP OVER HAARKLEURMIDDELEN.

De meeste haarverf die je in de winkelrekken of bij de kapper vindt, bevat synthetische stoffen die heel giftig zijn voor dieren (look voor de mens) en planten, zoals ammoniak en het erg allergene parafenyleendiamine (PPD).

Kies dus natuurlijke kleurmiddelen op basis van plantaardige pigmenten: hennep, lindebast, kamille, rabarber ... Ze zijn vrij efficiënt en ruiken aangenaam. Maar wees toch voorzichtig en test ze eerst uit op een

klein stukje van je huid (bij voorbeeld in de knieholte): misschien ben je er allergisch voor.

Maar als je zeker wil zijn, hou je best je natuurlijke haarkleur. Laat die schitteren met olijfolie, zonnebloemolie of andere plantaardige olie.

IK KOOK MET WILDE PAARDENBLOEMEN.

Paardenbloemen zijn een urineafdrijvend, bloedzuiverend en opwekkend middel. Pluk ze in onbespoten weiden en grasvelden. Doe dit voordat ze bloeien, want daarna smaken ze te bitter. Was ze goed vooraleer je ze klaarmaakt.

Bereid een lekker slaatje met de jonge scheutjes, spekjes en geroosterde pijnboompitten. Verwerk de

grote bladeren (samen met weegbree, netel, daslook ...) in een heerlijke soep of een hartige taart. Wanneer de bloemknoppen nog niet open

staan, kan je ze in een beetje olie op een zacht vuurtje fruiten en dan in een omelet mengen. Staan de bloemen al open, maak dan een paardenbloemengelei met de bloemblaadjes en groene appelen.

IK BEPERK DE LICHTVERVUILING ROND MIJN HUIS.

27 MAART

Door de straat- en tuinverlichting in de stad of op het plateland kunnen wij, maar ook vossen en sommige andere dieren, 's nachts langer actief blijven.

Mannetjesglimmwormen nemen de lichtsignalen van hun wijfjes niet meer waar en planten zich dus niet voort ...

Als je je tuin, terras, voordeur wil verlichten, kies dan voor niet te felle lampen, die naar beneden schijnen. En doe ze uit zodra je naar binnen gaat!

Maar veel soorten onderleven de hinder van het kunstlicht. Nachtdieren, zoals uilen en ratten, zien hun prooi dan niet goed, want hun ogen zijn aan het nachtleven aangepast. Trekvogels oriënteren zich moeilijker. Nachtvlinders fladderen rond lantaarns tot ze erbij neervallen.

IK PLAATS EEN KUNSTNEST VOOR ZWALUWEN.

In de stad vindt de huiszwaluw (*Delichon urbica*) haast geen modder voor haar nest, want er ligt bijna overal asfalt. Ze kan haar nest ook bijna nergens bouwen, want aan pvc-dakgoten blijft modder niet kleven.

Geef ze daarom een kunstnest. Dit heeft veel voordelen: als het goed vastgemaakt is, valt het niet af; het is onmiddellijk bewoonbaar

(de zwaluwen kunnen twee keer broeden en krijgen dus meer kleintjes); het nest is groter; je kan het openmaken en in de winter schoonmaken ...

Bovendien kies je zelf waar je het nest wil en kan je het afnemen wanneer je jouw gevel opknapt (doe dit tussen oktober en maart).

Over kunstnesten verneem je meer op www.natuurpunt.be (deel Biodiversiteit/Vogels).

IK VERWELKOM DE BIODIVERSITEIT IN DE STAD ... AL HEB IK GEEN TUIN!

Laat op terrassen, op balkons, op vensterbanken, in binnenplaatsjes, onder de bomen in de straten ... inheemse planten groeien: die zijn vanzelfsprekend aan ons klimaat en onze fauna aangepast. Kies er – als je er plaats voor hebt – met heel uiteenlopende bloeitijden, zodat je het hele jaar door van hun bloemenpracht geniet!

Voor een voldoende beschaduwde gevel is klimop een uitstekend idee: zijn nectarrijke bloemen in de late herfst, zijn bessen in de

winter en zijn groenblijvend gebladerte bieden voedsel en beschutting aan talrijke dieren. Je kan langs een raamwerk kamperfoelie laten klimmen, die in de zomeravonden zo heerlijk geurt, of een braamstruik, die met zijn stekels zijn gasten tegen katten beschermt. En dan is er nog hop, heggenrank, bosrank ...

IK WEER NAAKTLAKKEN UIT MIJN MOESTUIN.

Naaktslakken zijn zeker nuttig: ze helpen organisch afval afbreken.

Wil je toch niet dat ze aan je sla knabbelen? Plant er gewassen rond die naaktslakken op afstand

houden: look, waterkers, mosterd, aardappelen ... Je hebt er ook geen last meer van als je een flinke laag zand, spaanders, koffiedik, vergruisde eierschalen ... strooit.

Je kan ze ook wegllokken met smeewortel of afrikaantjes (daar zijn ze dol op!) of, indien dit niet lukt, met bakjes bier waarin ze

verdrinken. Chemische slakkenkorrels kunnen echt niet: ze vergiften ook veel andere dieren.

Zorg er zeker voor dat de natuurlijke vijanden van de slakken er gemakkelijk aan kunnen: merels, lijsters, egels, spitsmuizen, kikkers, padden, hazelwormen, hagedissen, loopkevers, duizendpoten ...

IK LAAT EEN WILD HOEKJE IN MIJN TUIN.

Heb je een zonnig hoekje in je tuin waar bijna niemand komt (bij voorkeur bij een haag)? Laat wilde planten hier spontaan groeien: hoe armer de bodem, hoe meer soorten er komen! Leg er een hoop stenen (voor hagedissen, spinnen, mossen,

varens ...) en stronken (voor zoogdiertjes, houtverterende insecten, zwammen ...). De natuur doet de rest!

Dit bloemenweitje vol klaprozen, korenbloemen en andere bloemen die bestuivende insecten aantrekken,

krijgt al vlug veel dieren te gast. En, als kers op de taart, vergt het weinig onderhoud: één maaibeurt in juni en één in september. Normaal hoeft je zelfs niet te sproeien!

1 APRIL

IK KIES VOOR VERANTWOORDE VIS.

Blauwvintonijn, kabeljauw, zalm, tong, zeeduivel ... horen niet meer op je bord! Deze soorten kunnen hun populaties bijna niet meer vernieuwen, omdat ze overbevist worden.

De vangsten gebeuren bovendien in de verkeerde periode (in volle paaitijd) en met vaak onaanvaardbare methodes (die de zeebodem aantasten of nutteloos jonge visjes doden).

Geef de visvoorraden toch wat tijd om weer aan te sterken. Eet niet-bedreigde vis- en schaaldiersoorten. En koop bij voorkeur plaatselijk gevangen vis of vis met een MSC-keurmerk.

Je leest meer over dit keurmerk op www.goedeviss.be.

IK GEBRUIK NIET-VERVUILENDE HUISHOUDPRODUCTEN.

Zelfs nadat het door een zuiveringsinstallatie is gegaan, bevat afvalwater nog steeds veel fosfaten, oplosmiddelen, oppervlakteactieve middelen en andere chemische stoffen uit schoonmaakproducten. Deze vaak heel vervuilende bestanddelen zijn erg slecht voor de biodiversiteit – vooral die in het water – en voor onze gezondheid!

Je doet er iets aan wanneer je ecologische schoonmaakproducten met keurmerk kiest.

Nog beter zijn harde zeepvlokken voor de was, bruine zeep voor schone vloeren, warme azijn om te ontkalken, natriumbicarbonaat (met of zonder azijn) om potten of wastafels krasvrij te schuren ... Overdrijf echter niet: verminder in tegendeel de aanbevolen doses.

3 APRIL

IK HELP MEE HET STRAND SCHOON TE MAKEN.

In het laagseizoen worden de stranden vaak schoon-gemaakt door bulldozers, die het zand op een ruwe manier omwoelen en pletten. Ze verstoren de kwetsbare fauna van het gebied tussen eb en vloed en bedelven algen, schelpen en andere aanspoelsels, waarvan heel wat vogels leven.

Nu zijn de kustgemeentes overtuigd van de natuurlijke waarde van hun strand, met zijn planten en dieren. Ze houden daarom elk jaar een grote lenteschoonmaak, waarbij vrijwilligers de schadelijke rommel opruimen, maar de natuurlijke aanspoelsels laten liggen.

Wie mee wil helpen, vindt informatie bij de kustgemeenten of op www.lenteprikkel.be.

IK BESCHILDER EN VERSIER PAASEIEREN MET PLANTEN.

Neem rauwe – bij voorkeur witte – eieren. Leg er een plattepeterselieblaadje of een stukje varen op. Pak alles heel stevig in een lapje gaas of wind er een nat woldraadje rond (dit geeft streepjes). Let op: ongekoekte eieren breken makkelijk.

Kook twee liter water in een pot, samen met een handvol rodekool (voor blauwe eieren), rode biet (voor roze), schillen van witte uien (voor gele) of schillen van rode uien (voor groene). Haal de groenten er na 20 tot 30 minuten uit. Doe er een handvol zout in en laat de eieren tien minuten koken.

Verwijder daarna de bladeren, de wol of het gaas van de eieren en laat die op een rooster drogen.

IK KIES EEN DUURZAAM VAKANTIEVERBLIJF.

Voor hotels, kampeerterreinen, vakantiehuisjes, logies met ontbijt ... bestaan er heel wat ecologische keurmerken: Europees ecolabel, Groene Sleutel, WWF ...

Deze keurmerken worden toegekend op basis van architectuur en ligging (met respect voor de omgeving), bouwmaterialen (ecologisch, duurzaam, hernieuwbaar, herbruikbaar ...), besparing op niet-hernieuwbaar energie- en waterverbruik, afvalbeperking en -beheer ...

De houders van dit kenmerk hechten veel belang aan de bescherming van de biodiversiteit. Ze promoten daarom milieuvriendelijke activiteiten, streekgerechten en plaatselijke culturen.

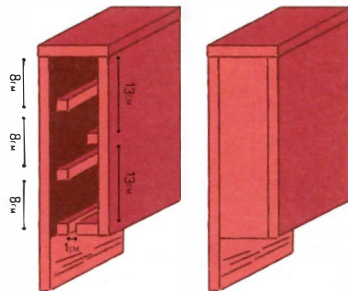
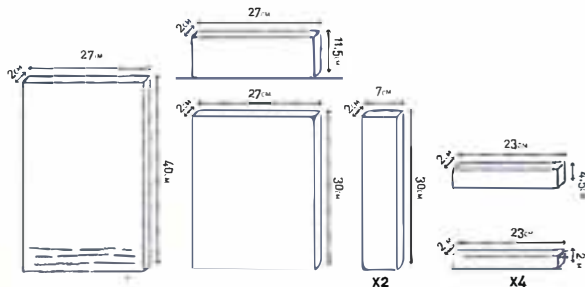
6 APRIL

IK BIED ONDERDAK AAN VLEERMUIZEN.

Vleermuizen verlossen ons van veel nachtelijke insecten, waaronder muggen, motten en andere schadelijke beestjes. Zo zou een dwergvleermuis er elke nacht honderden verorberen! Bovendien vormen hun uitwerpselen uitstekende mest.

Helaas vinden vleermuizen vaak geen goede schuilplaats om te overwinteren of om er 's zomers kleintjes groot te brengen. Je kan ze helpen met een vleermuiskast (in ongeschaafd ruw hout, zodat

ze zich aan de oneffenheden kunnen vastklampen), met een hoekje op zolder of in de kelder, met een holle boom in je tuin (hak hem dus niet om) ... Maar stoer ze in geen geval!

IK MAAK ZELF BIOLOGISCH AFBREEKBARE TANDPASTA.

Haal in een apotheek, een kruidenzaak of een drogisterij de nodige producten: kleipoeder ('luchtgezuiverde' of 'extrafijne' witte of groene klei), pepermuntolie of citroenolie, natriumbicarbonaat en glycerol.

In een plastic potje doe je 6 koffielepeltjes kleipoeder, 2 koffielepeltjes natriumbicarbonaat, 6 druppels pepermunt- of citroenolie en een volle koffielepel glycerol.

Roer alles goed door elkaar. Is de pasta te droog, dan voeg je enkele druppels glycerol toe.

De tandpasta is klaar. Doe ze gewoon in een pot met een deksel ... en test ze uit!

8 APRIL

IK ZAAI KAARDENBOL IN MIJN TUIN.

Hoewel de grote kaardenbol (*Dipsacus fullonum*) stekels heeft, is het geen distel. Hij behoort immers niet tot de composietenfamilie, maar wel tot de kaardenbolfamilie. Zijn bladeren staan paarsgewijs tegenover elkaar en zijn aan de voet vergroeid. Ze vormen een opvangbakje voor dauw en regenwater, waarvan meesjes en mussen komen drinken.

Zaai kaardenbol in april op kale zonovergoten grond. Het jaar erop wordt hij één tot twee meter groot. Hij bloeit in juli en augustus en schiet zaad in september en oktober.

Solitaire bijen, hommels, zweefvliegen en vlinders komen op de nectarrijke bloemen af. Zaadetende vogels, vooral koolmeesjes, zijn verlekkerd op zijn zaden. En in de winter vinden veel insecten beschutting in zijn lange holle stengels.

IK WANDEL MET RESPECT VOOR DE NATUUR.

Wees een discrete wandelaar:
als je wilde dieren wil zien,
maak dan zo weinig moge-
lijk geluid, draag geen felle
kleuren en besprenkel je
niet met parfum.

Blijf op de paden: zo stoort
je de dieren minder en trap
je geen planten, mossen of
zwammen plat.

Hou je hond aan de leiband
en zorg ervoor dat hij op
het pad blijft. Laat hem niet
blaffen of alle dieren uit de
buurt weggagen. Als je er wil
zien, kan je best je trouwe
metgezel thuis laten!

Gooi vanzelfsprekend geen
afval in de natuur en raap of
pluk niets wat niet mag.

Kijk ook op de blaadjes van
9 juni en 25 augustus.

IK WIL GEEN EXOTISCHE SOORTEN IN MIJN VIJVER.

Is je vijver klaar? Zet er in geen geval exotische planten in. Omdat ze geen natuurlijke vijanden hebben, woekeren sommige soorten zo dat er zelfs vijverbewoners sterven!

Vermijd deze planten en kies voor inheemse soorten (tussen haakjes):

- oeverplanten: reuzenbalsemien, witte pluimspirea (moerasspirea, grote kattenstaart, gele lis);
- moerasplanten: grote waternavel, waterteunis-

bloem, naaldkruid of watercrassula (pijlkruid, middelste waterranonkel, gewone dotterbloem);

- zuurstofplanten: waterpest, parelvederkruid (glanzig fonteinkruid, grof hoornblad, aarvederkruid);
- drijfplanten: waterhyacint, mosselplant, dwergkroos, grote kroosvaren (waterlelie, drijvend fonteinkruid).

Je vindt hierover meer op ias.biodiversity.be.

IK GIET DIERENSPOREN AF OM ZE TE BESTUDEREN.

Wanneer je door bos en veld wandelt, ontdek je misschien afdrucken van dieren. Met een goede gids kan je ze zeker determineren. Ze zijn nog beter herkenbaar in de modder bij een waterloop of na regen. Om ze grondiger te bestuderen kan je ze in je veldboekje overtekenen. Maar het is nog beter dat je er een afgietsel van maakt.

Druk een strook karton of plastic in de grond, rond de afdruk. Verwijder eerst wel alle takjes of blaadjes die in de weg zouden kunnen liggen.

Maak snelhardende gips klaar (verbrand je niet, want dat goedje wordt soms heet!) en giet het over de afdruk.

Zodra het gips uitgehard is, kan je de mal weghalen, maar maak de afdruk pas schoon als het gips helemaal droog is.

IK VERKIES BIOVOEDING.

Ik doe dit omdat biologische landbouw voordelig is voor mens en natuur.

Er komen hierbij weinig of geen chemische onkruidbestrijders of meststoffen in de bodem en in het water. De mensen die in de landbouw werken, en nuttige diersoorten (regenwormen, bestuivende insecten, zoogdieren, vogels en amfibieën die schadelijke insecten eten ...) hebben geen last van giftige stoffen.

Biologische landbouwers streven naar het behoud van de plantenbiodiversiteit (ook

door het telen van vergeten variëteiten). Ze zorgen goed voor de dieren, die daardoor prima vlees, melk en eieren

geven. Bovendien bevatten de afgeleide producten (vleeswaren, zuivelproducten, brood ...) geen chemische bewaar- of kleurstoffen.

IK LOK BESTUIVENDE INSECTEN IN MIJN TUIN.

In je tuin kan je wilgen, appelbomen, braamstruiken, meidoorn, klimop, heide, klaver, luzerne, knoopkruid, alsem, munt, netels ... planten of laten groeien. Deze inheemse planten (die dus aan ons klimaat en aan onze insecten aangepast zijn) bieden bestuivers kost en inwoning. Zorg ervoor dat er het hele jaar door bloemen staan: je hebt dus een grote plantenvariatie nodig. Plant geen dubbelbloemige variëteiten, want die produceren meestal geen nectar of stuifmeel.

Je kan ook schuilplaatsen voor vlinders, hommels, solitaire bijen, zweefvliegen ... maken of zelfs een bijenkast opstellen. Gebruik zeker geen chemische insecten-, onkruid- of schimmelverdelgers: dat overleven de bestuivers vaak niet.

14 APRIL

IK SCHENK LIEVER ROZENSTRIUKJES DAN ROZEN.

Weet je dat de meeste rozen die je hier in de winkel vindt, uit Kenia of Ecuador komen? Die zijn wel prachtig, maar ze zijn niet noodzakelijk gekweekt met respect voor de biodiversiteit en de arbeiders, gezien er veel bestrijdingsmiddelen gebruikt worden ...

Maar als je absoluut rozen wil schenken, neem dan geen snijbloemen, maar een rozenstruikje. Dit gaat véél langer mee als het goed verzorgd wordt (tientallen jaren!) en draagt elk jaar rozen. Als je er 2 of 3 hiervan in een pot plant, doen ze het

hele huis heerlijk geuren. En met de bloemblaadjes kan je taartjes en andere desserts versieren.

Kies voor oude variëteiten: ze ruiken lekkerder en er komen meer insecten nectar zoeken.

15 APRIL

IK MAAK BRANDNETELGIER.

Deze vloeibare natuurlijke mest bevat veel stikstof en sporenelementen. Ze helpt ook tegen bladluizen en schimmels.

Laat 100 gram verse nog niet uitgebloeide brandnetels weken in één liter regenwater in een houten of plastic vat met deksel. Roer er om de andere dag in. Filter het goedje wanneer je bij het mengen geen bubbels

meer ziet. Je kan het enkele maanden op een koele donkere plaats in een fles bewaren.

Verdun het tot 10 % om de bladgroei te bevorderen en tot 20 % om insecten te bestrijden. Een overdaad aan mest verstoort echter het evenwicht tussen de voedingsstoffen in de bodem (laat die om de drie jaar analyseren om de bemesting te verfijnen) ... en maakt de planten gevoeliger voor ziekte!

IK BEN ZUINIG MET WATER IN DE TUIN.

Plant inheemse soorten die tegen droogte bestand zijn (ijzerkruid, salie, look ...) of die met hun wortels het water diep onder de grond zoeken (bieten, aardappelen ...). Winterharde planten drinken minder dan eenjarige.

Zet de planten met een even grote behoefte aan water bijeen. Schoffel regelmatig en bedek de bodem met stro, compost of bodembedekkers zoals klimop: zo moet je minder vaak begieten.

Bedenk ook dat lang gras (minstens 7 cm) langer vochtig blijft dan een kort gemaaid gazon.

Vang regenwater op en begiet zo dicht mogelijk bij de wortels. Doe dit 's avonds of 's morgens vroeg, want dan is er minder verdamping.

Gebruik een druppelteller bij planten met ondiepe wortels, die een voortdurende watertoevoer vereisen.

17 APRIL

IK PLANT EEN ALTERNATIEF GROENPERK AAN.

Sommige bodembedekkers zijn beter dan een gazon: ze vergen minder onderhoud, ze drinken minder en zorgen voor meer biodiversiteit.

Zo zijn er wilde tijm (*Thymus serpyllum*), waarvan de wintergroene bladeren bij aanraking heerlijk rui-

ken en woltijm (*Thymus pseudolanuginosus*), die het vooral in de halfschaduw goed doet. Tapijtgras (*Phyla nodiflora*), dat veel vlinders aantrekt is bestand tegen droogte en lichte vorst en je kan er op lopen.

Mos, madeliefjes en klaver groeien spontaan op je groentapijt. Trek ze niet uit: deze inheemse planten zijn perfect aan het klimaat en de fauna van je streek aangepast.

IK MAAK BRANDNETELSOEP.

Pluk 500 gram brandnetels: in de lente neem je de jonge scheuten en in de zomer de nieuwe bladeren bovenaan, maar nooit de stengels of de bloemen.

Was de bladeren en laat ze uitlekken.

Fruit ze in een pan met een klontje boter, fijngehakte ui, zout, peper en oregano. Overgiet ze met een liter bouillon.

Als je meer van dikke soep houdt, kan je er stukjes aardappel bijvoegen.

Laat de soep 10 tot 15 minuten koken en mix er dan wat room door.

Breng, indien nodig, op smaak en dien op met look-croustons.

Jonge brandnetels kan je ook zoals spinazie klaar-maken of verwerken in een omelet, een hartige taart, puree ...

19 APRIL

IK HEB GEEN LAST VAN MUGGEN EN TOCH GEBRUIK IK GEEN INSECTICIDE.

Laat geen bakken water buiten staan: muggen leggen hun eitjes in stilstaand water. Maak je tuin aantrekkelijk voor hun natuurlijke vijanden als je een vijver hebt. Kikkers, padden, salamanders ... eten de larven op. Zwaluwen, vleermuizen ... nemen de volwassen muggen voor hun rekening.

Als je buiten van de avond wil genieten, draag dan lange kleren en wrijf enkele druppels citronellaolie op de onbedekte lichaamsdelen.

Ook geraniums en basilicum stoten muggen af: plant er rond je tuintafel.

Plaats deur- en raamhorren of hang een muskietennet boven je bed.

Weet dat alleen wijfjesmuggen steken: ze hebben bloed nodig om eitjes te leggen.

IK STEL DE VLIER OP PRIJS.

De gewone vlier (*Sambucus nigra*) is uitstekend aangepast aan ons klimaat, is niet veeleisend en groeit snel. Hij verdient dan ook zijn plaats in elke soortenrijke tuin of haag.

In mei en juni strijken talrijke insecten neer op zijn prachtige roomkleurige bloesemschermen om nectar te verzamelen. Vogels smullen van de bessen.

Gier van vlierbladeren zou bladluizen en knaagdieren afstoten.

Sommige wespen en solitaire bijen bouwen vaak hun nest in de holle takken. Die bevatten veel merg: als je dit eruit haalt, heb je een perfecte proppenschieter ...

In de zomer geeft vlierbloesemsiroop een lekker smaakje aan je limonade en in de winter houdt vlierbessensiroop je gezond. Kijk uit met ongekookte vlierbessen, want ze zijn giftig voor ons.

21 APRIL

IK MAAK EEN LEUKE AARDBEIPLANTENHOUDER.

Bezorg je oude spijkerbroek een nieuw leven: maak er een aardbeiplantenhouder van!

Naai enkele grote zakken aan de voorkant vast, met de opening naar boven. Spijker de broek op een houten plank. Verstevig de bovenkant van de zakken door er enkele spijkers bij te slaan. Zet de plank in een grote schotel en plaats ze tegen een zonnige muur.

Vul de zakken met rijke potaarde (zonder turf) en plant er aardbeiplanten in. Kies doordragende rassen,

zodat je langer verse aardbeien hebt. Je kunt er ook klimop, munt, bieslook ... in laten groeien.

Begiet elke dag de bovenkant van de broek. Doe dit langzaam, want het water moet heel het weefsel doordrenken. En zorg dat de onderkant steeds in het water staat.

22 APRIL

IK DOE IETS SPECIAALS OP DE DAG VAN DE AARDE.

De Dag van de Aarde werd voor het eerst gevierd op 22 april 1970. Het is elk jaar de perfecte gelegenheid om evenementen, campagnes en programma's te organiseren die mensen, bedrijven, verenigingen en regeringen informeren en bewustmaken rond hun verantwoordelijkheid en hen mobiliseren voor een schoner en gezonder milieu.

Wil jij ook deelnemen en in jouw streek een evenement organiseren?

Op de officiële website van deze dag (www.earthday.net) vind je heel wat informatie: praktische tips, gratis downloadbaar voorlichtingsmateriaal en suggesties voor acties voor een ruim publiek .

23 APRIL

IK LAAT WAT 'ONKRUID' IN MIJN TUIN STAAN.

Soms is onkruid echt vreselijk: kweekgras woekert en laat andere planten geen kans om te groeien, ambrosia veroorzaakt allergie, reuzenberenklauw bevat een fototoxisch sap (dat bij blootstelling aan zonlicht de huid verbrandt).

Maar het meeste onkruid valt best mee: sommige soorten trekken insecten aan die nuttig zijn voor de tuin (paardenbloem, madeliefje ...), geven vogels een schuilplaats en voedsel

(klimop, vlier ...) of verbeteren de bodem met hun wortelknolletjes (zuring, klaver ...). Andere zijn dan weer eetbaar (daslook, weegbree ...), geneeskrachtig (korenbloem, akkerviooltje ...) of gewoon mooi (wolfsmelk, klaproos ...). Er zijn zelfs onkruidverdelgers bij (rogge, zomeralsem ...)! Vaak combineren ze, zoals de brandnetel, verschillende kwaliteiten.

IK RESPECTEER DE BIODIVERSITEIT BIJ HET MOUNTAINBIKEN.

Mountainbiken vervuult niet en is dus goed voor het milieu ... als je enkele simpele regeltjes naleeft.

Blijf op het uitgestippelde parcours. Als je het pad verlaat, kan je wel eens kwetsbare planten, insecten en andere diertjes verpletteren. Bovendien trek je dan sporen: als iedereen

dit doet, ontstaat er een modderbrij en kan erosie optreden.

Maak zo weinig mogelijk geluid en fiets alleen overdag. Zoogdieren, vogels en zelfs vissen zijn, vooral in de voortplantingstijd, gevoelig voor lawaaihinder.

Vertrappel de omgeving niet waar je pauzeert en neem alle picknickrestjes mee!

25 APRIL

IK MAAK ZELF LIPPENBALSEM.

Tegenwoordig bevatten schoonheidsproducten al te vaak chemische stoffen die giftig zijn voor de mens en nadelig voor de fauna en flora (zie het blaadje van 29 februari). In sommige cosmetica (voornamelijk voor lippenverzorging) is bovendien palmolie verwerkt. De teelt van oliepalmen is buitengewoon schadelijk voor de biodiversiteit (zie het blaadje van 9 september).

Waarom maak je zelf geen lippenbalsem? Laat gewoon – au bain-marie – 1 koffielepeltje bijenwas smelten in 1 eetlepel zoete amandelolie of biologische zonnebloemolie. Zodra de was volledig gesmolten is, voeg je er een 1 theelepel biologische honing en eventueel 4 druppels etherische muntolie of sinaasappelolie aan toe.

IK KOOP TUINMEUBELN IN GECERTIFICEERD HOUT.

Hout heeft twee voordelen tegenover plastic: het is sterker en het is geen petroleumderivaat. Bij meubelen met een FSC- of PEFC-kenmerk ben je zeker dat hun hout uit duurzaam beheerde bossen afkomstig is, en niet uit overgeëxploiteerde regenwouden of uit gematigde of noordelijke bossen waar de biodiversiteit afneemt.

Geef de voorkeur aan plaatselijke houtsoorten met een keurmerk (kastanje, eik, lork ...). Die zijn even bestendig als de exotische soorten, maar hun transport vergt

minder energie en veroorzaakt minder vervuiling. Als je ze behandelt, gebruik dan natuurlijke middelen op basis van lijnolie, bijenwas of plantaardige was.

Meer informatie over die keurmerken vind je op www.fsc.be www.pefc.be

27 APRIL

IK ZORG ERVOOR DAT VOGELS NIET TEGEN MIJN RUITEN VLIEGEN.

Vogels merken onze ramen, serres, veranda's of glazen windschermen niet altijd op. Glas is immers doorzichtig of weerspiegelt de omgeving te goed. Wanneer een vogel tegen zo'n onverwachte hindernis aan botst, blijft hij in het beste geval enkele minuten versuft liggen, maar vaak overleeft hij het niet.

Plak daarom aan de buitenkant van de ruit verticale stroken matte folie dicht naast elkaar.

Wie iets smaakvollers wenst, kan overal gekleurde figuurtjes of zandstraalmoetieven aanbrengen. Kraalgordijnen of zonneblinden helpen natuurlijk ook.

IK ZAAI ZONNEBLOEMEN VOOR DE VOGELS.

Vanaf eind april tot eind mei kan je zonnebloemen in je tuin zaaien. Plant 3 tot 4 pitten op 30 cm van elkaar en begiet ze goed.

Naaktslakken zijn verzot op de jonge scheuten. Maak er daarom een walletje uit zand en fijngestampte eierschalen rond. Je kan ook half ingegraven potjes met bier zetten (dit zijn heel doeltreffende slakkenvallen).

Maak de zonnebloemen, wanneer ze al vrij hoog zijn, aan een stok vast.

Zo gaat de stengel niet plooiën door de wind of onder het gewicht van de bloem.

Snij de verwelkte bloemen op het einde van de zomer niet af.

De vogels komen heel de herfst van de pitten smullen. Hou er wel enkele over om volgend jaar te zaaien ...

IK COMPOSTEER MIJN KEUKENAFVAL IN DE TUIN.

Van een derde van het keukenafval kan je uitstekende natuurlijke en bovendien gratis mest maken. Leg je composthoop aan in een zonnig en windstil hoekje van je tuin. Sla gewoon vier palen in de grond en span er kippengaas rond.

Leg je fijngemalen afval in lagen en druk niet aan. Wissel bruine lagen (dode bladeren, droog gemaaid gras, ongekleurd papier ...) af met groene lagen (haagsnoeisels, 'onkruid', groenten- en fruitschillen ...).

Composteer geen 'onkruid' dat al zaad draagt, geen planten die ziek zijn en geen chemisch behandeld of biologisch onafbreekbaar afval.

Begiet de composthoop met netelgier, dek hem af en keer hem regelmatig om. Het compost is klaar zodra hij naar humus ruikt.

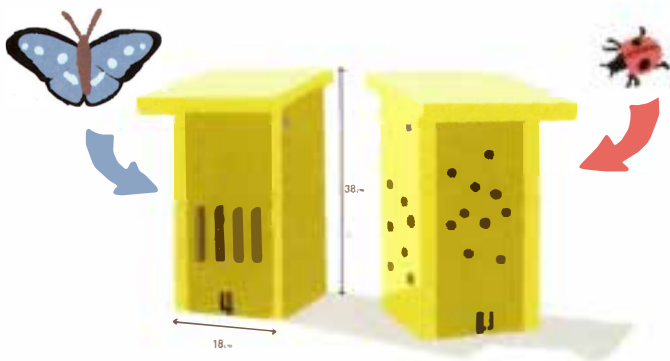
IK BOUW SCHUILPLAATSEN VOOR LIEVEHEERSBEESTJES EN VLINDERS.

Vanaf het einde van de lente zoeken lieveheersbeestjes en vlinders beschutting achter de schors van oude bomen, in spleten van rotsen en muren ... Maar ze vinden niet genoeg plaats. Doe jij er wat aan? De ene verlossen je immers van bladluizen en de andere bevruchten bloemplanten ...

Dit model is voor beide dieren geschikt, maar wel met een andere ingang: een gat met 1 cm doorsnede voor de lieveheersbeestjes en een verticale spleet van 1 op 8 cm voor de vlinders.

Gebruik massief, onbehandeld, ongeschaafd en vochtbestendig hout (den, eik, lork ...). Strijk er langs de buitenkant notenbeits en lijnolie op om het te beschermen.

Plaats de schuilplaatsen bij fruitbomen, netels ... en waar het ochtendzonnetje schijnt: ze raken zó gevuld.

IK HANG NESTKASTJES IN DE BOMEN ZONDER DIE TE VERWONDEN.

Je mag een boom onder geen beding verwonden wanneer je een vogel-, vleermuis- of insectennestkastje ophangt.

Schroef of spijker het nestkastje nooit zomaar op de stam, want dan geef je schimmels en andere ziektes de kans om de boom (langs het gaatje) te infecteren.

Omdat een boom nu eenmaal groeit en dus dikker wordt, heb je een rekbaar ophangstelsel nodig. Het eenvoudigste is een dikke ijzerdraad waarvan je de

lengte telkens kunt aanpassen. Maar schuif wel een stukje hout tussen schors en metaal, zodat de draad niet in de stam gaat snijden.

IK HOU MIJN VELDBOEKJE IN DE LENTE BIJ.

Onder bomen en struiken groeien vanaf het begin van de lente sleutelbloemen, narcissen, bosanemonen en boshyacinten. In mei komt het meiklokje aan de beurt.

Het ruikt heerlijk, maar is wel uiterst giftig!

De hommels zijn de eerste insecten die uit hun schuilplaats komen: door hun beharing kunnen ze best tegen een frisse dag. Na enkele weken krijgen ze gezelschap van bijen, vlin-
ders (citroenvlinder, kleine vos ...) en andere nectar-
verzamelaars.

Is er een vijver in je tuin of in jouw buurt, dan stel je elke dag vast hoe kikkers, padden en insecten (muggen, water-rooftorren, libellen ...) zich van ei via larve tot volwassen dier ontwikkelen.

IK MAAK EEN ZONNEOVEN.

In sommige afgelegen gebieden, bijvoorbeeld in Afrika, is hout de enige voorradige brandstof. De bomen kunnen de overdreven houtkap niet meer bolwerken. Waar er geen bomen meer

zijn, verdroogt de bodem. De woestijn breidt uit en hele ecosystemen verdwijnen.

Veel organisaties willen hier iets aan doen: ze helpen de plaatselijke bevolking om zonnekooktoestellen, zoals deze oven, te maken. Het is een doos met isolerende buitenwanden en spiegelende binnenwanden, een glazen deksel en één tot vier reflectoren. Het voedsel doe je in een zwarte pan en de oven richt je naar de zon.

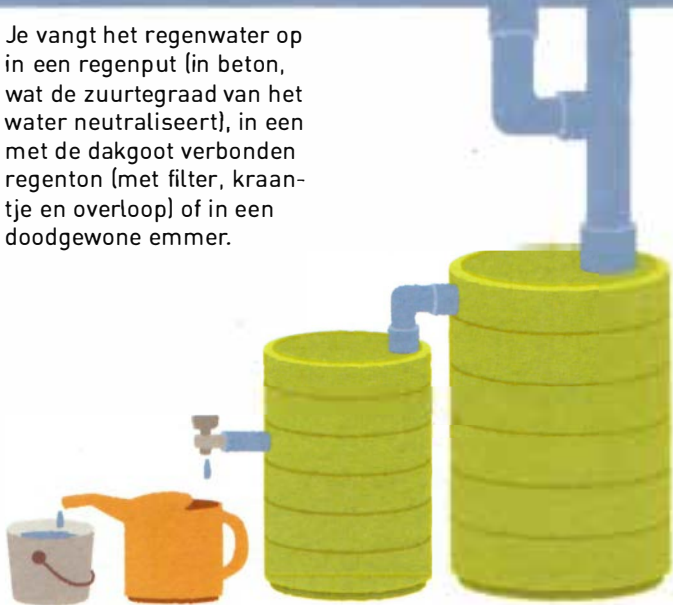
Naargelang de hoeveelheid zonlicht kan de temperatuur van 150 tot 180° oplopen!

IK VANG REGENWATER OP.

Regenwater opvangen kan iedereen: het gaat zowel in een grote tuin als op een balkonnetje. Het is ideaal om je planten mee te begieten of je vijver te vullen. Er zit immers geen chloor in, zodat het de nuttige micro-organismen niet vernietigt. Je kan er ook de was mee doen of de vloer schoonmaken: met het zachte en kalkarme regenwater hoef je minder detergent te gebruiken. Maar soms, vooral in de winter, bevat het te veel zware metalen of is het te zuur. Dan moet je het water eerst filteren.

Je vangt het regenwater op in een regenput (in beton, wat de zuurtegraad van het water neutraliseert), in een met de dakgoot verbonden regenton (met filter, kraantje en overloop) of in een doodgewone emmer.

IK ZET EEN BIODIVERSITEITSVRIENDELIJK KAMP OP TOUW (1).

Vraag iedereen om biologisch afbreekbare zeep (met harde zeep kan je je lichaam, je haar en je kleren wassen) en minerale zonnecrème mee te brengen: zo vergiftig je de vissen niet wanneer je zwemt en wast ...

Koop eten bij plaatselijke (bio)producenten, eet niet te veel vlees, verspil niets, sorteert afval en composteer wat kan.

Was af met regenwater, alcoholazijn en natriumbicarbonaat of soda.

Bouw met FSC- of PEFC-hout.

Plaats droge toiletten.

Verlicht met lampen die werken op zonne-energie of met een dynamo.

Sprokkel niet te veel dood hout voor het kampvuur: veel dieren hebben het nodig.

IK VERWIJDER ONKRUID ZONDER CHEMISCHE PRODUCTEN.

Chemische onkruidbestrijders kunnen echt niet: ze vervuilen het milieu en zijn heel ongezond. Wil je van je ongewenste planten af? Giet er het kookwater van je pasta of je groenten over of ruk ze met de wortels uit vóór ze zaad dragen (maar knip ze niet bij de wortel af, want sommige gaan hierdoor vermenigvuldigen).

Composteer ze, maak er gier van (netels, varens ...) of eet ze op (paardenbloem, weegbree, venkel ...)!

Bedek de grond ten slotte met een flinke laag strooisel (gemaaid gras, groenbesters, vermalen tuinafval, houtspaanders ...) of met compost. Dit houdt het onkruid tegen en voedt tevens de bodem en beschermt hem tegen droogte, uitloging bij hevige regen, vorst ...

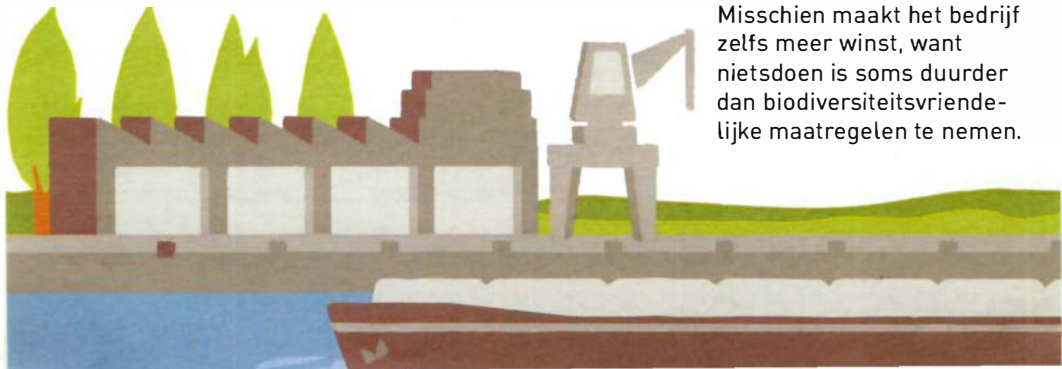

IK LAAT DE BIODIVERSITEITSBALANS VAN MIJN BEDRIJF OPMAKEN.

Wil je de impact van je bedrijf op de biodiversiteit kennen? Suggereer dan bij de bedrijfsleiding of ze geen 'biodiversiteitsbalans' kan laten opmaken. Die berekent hoe je bedrijf zich tot de

omgevende natuur verhoudt, zowel wat de ligging, de gebruikte grondstoffen en technologie als de geleverde producten en diensten betreft.

Met een dergelijke balans kan het bedrijf de biodiversiteit een grotere plaats geven in het beleid. Ze draagt immers oplossingen aan die de schadelijke gevolgen beperken en de positieve invloed versterken. Misschien maakt het bedrijf zelfs meer winst, want nietsdoen is soms duurder dan biodiversiteitsvriendelijke maatregelen te nemen.

IK LOK VLINDERS NAAR MIJN TUIN EN BALKON.

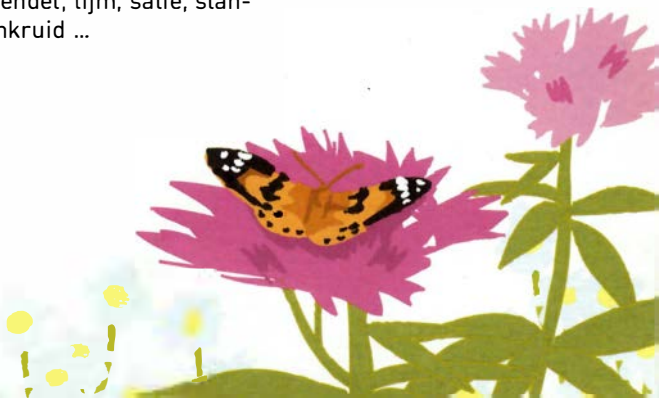
Vlinders zijn uitstekende bloembestuivers en milieu-indicatoren. Helaas worden zij bedreigd door het verdwijnen van hun habitats en het overvloedig gebruik van chemische pesticiden en meststoffen.

Bied ze een aantrekkelijke en gevarieerde tuin aan: een heg van inheemse soorten, een bloemenweide, een moestuin, een kruidentuin, een oude holle boom ... Zorg ook voor overwinteringsplaatsen: droog gras, klimplanten en takkenhopen zijn hiervoor heel geschikt.

En kies uiteraard voor natuurlijke pesticiden en meststoffen!

Als je enkel een balkon hebt, verwelkom de vlinders dan met nectarrijke bloemen: lavendel, tijm, salie, slangenkruid ...

Meer informatie vind je op www.vlinderwerkgroep.be.

IK WIL BLOEMSTUKKEN ZONDER MOS.

Veel bloemenzaken versieren hun bloemen met mos. Mossen zijn immers sterke planten die zelfs overleven nadat ze uitgedroogd zijn. Zodra je ze begiet, leven ze weer op. Zo blijft zo'n bloemstuk lang fris! Helaas worden mossen in de natuur geplukt en ze groeien daar al zo traag.

Mossen vormen dikke tapijten op de vochtige bodem van het woud, maar komen ook voor op bomen, muren en stenen en in moerassen. Ongewervelde dieren vinden er het hele jaar door een onderkomen. Hoewel ze, zoals de maretak, op boomstammen groeien, zijn het geen parasieten.

Bovendien zijn sommige soorten uitstekende bio-indicatoren voor luchtvervuiling: waar mossen groeien, is de lucht meestal gezond.

IK LAAT BLOEMEN SAMENWERKEN.

Je kan verschillende planten bijeenzetten zodat je minder bestrijdingsmiddelen nodig hebt. En dit niet alleen in de moestuin.

Hebben je rozenstruiken last van bladluizen? Plant er dan wat lavendel tussen (die verbergt tevens hun kale onderstam) of munt (maar hou ze in de gaten want ze kan woekeren). Je kan ook tijm of bieslook zetten: die bestrijden verschillende ziektes.

Of knoflook, dat de heerlijke rozengeur versterkt.

Breng geen gewassen samen die voor eenzelfde ziekte vatbaar zijn, zoals munt en stokrozen, die beide vaak door roest worden aangetast.

Overigens bieden planten met een lange stijve stengel, zoals zonnebloemen, steun aan reukerwten of andere lichte klimplanten.

IK HELP ROOFDIEREN BESCHERMEN.

Zowel nacht- als dagroofvogels zijn vleeseters en ze staan aan de top van de voedselpiramide. Als in de lagen daaronder het evenwicht verstoord wordt, behoren zij tot de eerste slachtoffers. Zo waren in de jaren 1960 de slechtvalken bij ons uitgestorven. Hun prooien werden immers vergiftigd door de organische chloorverbindingen die de landbouwers toen nog op grote schaal gebruikten.

Maar er dreigt nog gevaar: er vinden steeds meer roofvogelshows plaats, waardoor meer mensen zo'n vogel als gezelschapsdier willen houden (deze vogels zijn daar helemaal niet geschikt voor). Sommigen stelen de eieren of verhandelen ze illegaal. Klaag deze praktijken aan als je ervan op de hoogte bent. Je kan ook meewerken aan de bewaking van plaatsen waar roofvogels leven.

IK MAAK OVERHEERLIJKE VLIERBLOESEMSIROOP.

Van mei tot juni draagt de gewone vlier (*Sambucus nigra*) duizenden roomkleurige bloesems. Pluk 24 bloemschermen en schud er de insecten zachtjes af.

Doe de bloesems in een grote pan, zonder stengels of bladeren, want die smaken slecht. Voeg er twee kg suiker bij, het sap van drie citroenen en één liter water. Vraag aan een volwassene of hij alles aan de kook wil brengen.

Zet de siroop twee dagen in de koelkast en roer ze nu en dan. Filter er de bloesems uit. Giet de siroop in kleine flesjes, die een volwassene voordien in kokend water gesteriliseerd heeft.

Je kan deze siroop ongeveer één jaar op een donkere plaats bewaren (als je ze ondertussen niet opdrinkt!). Een geopende fles moet in de koelkast.

13 MEI

IK LAAT WINDE IN EEN HOEKJE VAN MIJN TUIN GROEIEN.

Winde is geen onkruid, maar een inheemse slingerplant waar rupsen, vlinders en hommels voedsel vinden.

Probeer ze toch een plekje te geven in je tuin waar ze geen last kan bezorgen.

Het zou ideaal zijn als je ze op een vlechtwerk of een boomstronk laat kruipen.

Maar ze kan inderdaad gaan woekeren, vooral doordat haar wortels verschillende meters lang worden en tot 80 cm diep in de grond kunnen dringen. Onkruidbestrijders hebben er geen vat op en dus moet je ze met wortel en al uittrekken.

IK ZORG VOOR ECOVOEDING IN DE KANTINE.

Bedrijfsrestaurants, kantine, eetzaal, kinderdagverblijven, ziekenhuizen, rusthuizen ... grootkeukens geven veel mensen te eten. Overtuig de verantwoordelijken van jouw kantine om plaatselijke bioproducten aan te kopen, seizoensfruit en -groenten te serveren, de porties vlees en vis te

verminderen of zelfs te vervangen door gerechten op basis van graangewassen, peulvruchten, eieren, kaas. Vraag ze aandacht te besteden aan vergeten groenten (aardpeer, koolrabi ...), het onbereide afval (zoals schillen en eierschalen) te beperken en te composteren ...

De koks zullen zich een beetje moeten aanpassen, maar zo werken ze mee aan de biodiversiteit ... en aan jouw gezondheid!

IK HOU EEN SOORTENTELLING IN MIJN WIJK (1).

Maak met de hulp van een plaatselijke natuurvereniging een document met de soorten die wellicht in je wijk, je gemeente of je streek voorkomen. Stel dit zo op dat de mensen ze gemakkelijk en vlug kunnen identificeren, met hun naam (of namen), een illustratie en een korte beschrijving (grootte, kleuren ...).

Zet er zeker die kenmerken op die het verschil maken (welk geluid de dieren maken, welke bloemen ze bezoeken, hoe een soort aanvoelt ...).

Maak ook een invulblad voor de telgegevens (welke soort, waar, wanneer, hoeveel ...). Laat wat ruimte voor soorten die niet op het identificatiedocument vermeld staan.

Een tip: tel eerst de flora (planten blijven immers staan!) en dan pas de vogels, insecten, amfibieën ...

IK HOU EEN SOORTENTELLING IN MIJN WIJK (2).

Zodra je klaar bent met het identificatiedocument en het telblad, leg je aan je buren uit hoe ze hiermee een inventaris kunnen maken van de fauna en de flora in hun tuin. Je kan ze extra motiveren door te zeggen dat dit een leuke gezinsactiviteit is.

Wat parken en andere groenvoorzieningen betreft: spreek gemeente, scholen, jeugthuizen, jeugdbewegingen ... aan.

Bezorg achteraf de verzamelde gegevens aan de natuurvereniging die je geholpen heeft.

In ruil kan die dan een voordracht geven over de biodiversiteit in je wijk en hoe je er zorg kan voor dragen!

IK WIL MEER OVER DE BRULKIKKER WETEN.

De brulkikker is afkomstig uit Noord-Amerika. Tot voor enkele jaren kon je deze exoot in dierenzaken en tuincentra kopen. Mensen zetten hem in hun tuinvijver. Sinds 1997 is het verboden hem in de Europese Unie in te voeren.

Hij veroorzaakt een reusachtig probleem. Hij voelt zich immers uitstekend thuis in Europa en overspoelt er zelfs sommige streken (vooral in het noorden van Italië).

Het is een echte veelvraat: niet alleen verslindt hij alle insecten en kleine ongewervelden die hij kan vangen,

maar hij lust ook vissen, salamanders, dikkopjes en zelfs andere kikkers! Bovendien maakt hij een hels lawaai: dit is geen gewoon gekwaak meer, maar echt geloei.

IK OOGST MIJN WORMENCOMPOST.

Je hebt je wormenbak nu al drie maanden: het compost in de middelste bak moet nu klaar zijn. Schep er een beetje van in de bovenste bak en doe er wat keukenafval bij.

Na twee tot drie weken zijn de meeste wormen naar boven verhuisd en aan het werk gegaan. Zet nu de middelste bak bovenaan, zonder deksel: de overblijvende wormen vluchten voor het licht en duiken in het compost.

Na tien minuten kan je er enkele centimeters van wegschrapen. Herhaal dit tot je nog maar een dun laagje over hebt met de achterblijvers: giet dit in de andere bak.

Meng dit compost met evenveel potgrond. Hiermee kan je kamerplanten verpotten of een minimoestuintje op je balkon aanleggen.

IK HERGEBRUIK HET STROOISEL VAN MIJN KNAAGDIEREN.

Hou je een konijn, een rat, een cavia of een ander knaagdier als huisdier? Dan moet je stro of houtschilfers in zijn hok strooien. Bij het schoonmaken gooi je die wellicht in de vuilnisbak. Maar als je een tuin bezit, kan je het strooisel op minstens drie verschillende manieren hergebruiken.

Spread het rond de planten uit: het beschermt de bodem tegen uitdroging, hevige regenval, vorst ... en het verrijkt hem wanneer het rot.

Doe het in de hommelnestjes die je bouwt (kijk maar op het blaadje van 10 februari).

Meng het in je composthoop.

Wie geen tuin heeft, maar wel een wormenbak, kan er een beetje van toevoegen wanneer de wormencompost te vochtig is (in plaats van papier of karton).

IK BOUW NIET MEE AAN “AFVALEILANDEN”.

Oceaanstromingen hebben menselijk afval tot enorme eilanden bijeengedreven. Zo dobbert er in de Stille Oceaan de ‘Great Pacific Garbage Patch’ rond: een afvaltaai van wel ongeveer 3,5 miljoen km²! Deze eilanden bestaan vooral uit plastic.

Het duurt 500 tot 1000 jaar eer dit volledig afgebroken is en tijdens dit proces komen er voortdurend giftige stoffen vrij. Bovendien aanzien veel vissen, schildpadden, vogels en zeezoogdieren dit afval als voedsel en stikken ze **wanneer** ze er stukken van proberen door te slikken.

Hoe kan jij helpen? Beperk je gebruik van plastic (zakken, flessen ...), gooi niets in de natuur (ook al zit je ver van zee) en praat met de mensen uit je omgeving over deze nog veel te onbekende afvaleilanden.

IK LEG MULCHLAGEN IN TUIN EN MOESTUIN.

Met een mulchlaag onder je planten, tussen je zaailingen of op de blote grond bescherm je de bodem: hij wordt niet te nat; de regen spoelt hem niet weg; de zon droogt hem niet uit; de wind blaast hem niet weg; hij lijdt niet onder te grote temperatuurverschillen ...

Bovendien groeien er geen ongewenste planten en vinden veel ongewervelde dieren er voedsel en beschutting. De deklaag verrijkt ook de bodem wanneer ze gaat rotten.

Onder bomen, struiken en winterharde planten leg je best een laag die traag ontbindt: houthaksel, dode bladeren ... Voor groenten en eenjarigen gebruik je grasmaaisel, vlaskaf, fijn-gemalen netels en ander 'onkruid', zonder zaad en wortels.

22 MEI

IK NEEM DEEL AAN DE DAG VAN DE BIODIVERSITEIT.

De Verenigde Naties riep 22 mei uit tot 'Internationale Dag van de Biodiversiteit'. Dit is een gedroomde gelegenheid om burgers en politici te informeren rond verschillende aspecten van de biodiversiteit: belang, toestand, bedreigingen, bescherming ...

Elk jaar staat er een ander thema op de agenda: biodiversiteit en landbouw in 2008, invasieve exotische soorten in 2009, biodiversiteit en ontwikkeling in 2010, biodiversiteit en wouden in 2011 ...

Doe mee aan één van de activiteiten (tentoonstellingen, voordrachten ...)

die op deze dag plaatsvinden, of organiseer zelf een biopicknick, een natuurwandeling of een groen concert.

Meer informatie vind je op www.cbd.int/idb.

IK BESPIED DE VOS IN DE STAD.

Er zijn steeds meer vossen in de stad: in parken en tuinen, op onbebouwde percelen of langs spoorwegen. Vooral 's nachts, wanneer hij op zoek is naar voedsel, heb je de meeste kans om hem te zien. Hij eet knaagdiertjes, vogels, kikkers, insecten, bessen, gras ... en wat hij in vuilnisbakken vindt!

Een vos volgt vaak dezelfde weg. Zo maakt hij geleidelijk aan een paadje door het gras. Waar dit door

struikgewas loopt, merk je misschien dat er rosse of zwarte haren tussen de takken hangen.

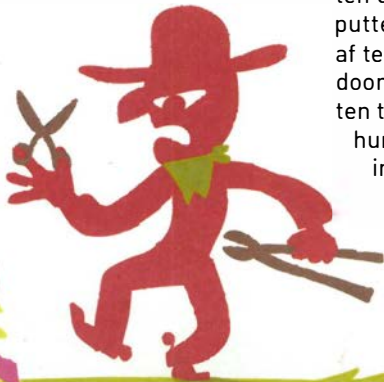
Zijn sporen lijken op die van een hond. Dit is niet verwonderlijk, want hij is ermee verwant. Maar als je tussen de 'teenkussentjes' een kruis kunt tekenen, dan gaat het zeker om een vos.

IK BESTRIJD INVASIEVE PLANTEN.

Japanse duizendknoop, reuzenberenklauw, reuzenbalsemien ... werden ingevoerd omdat het mooie sierplanten zijn of omdat ze veel nectar bevatten. Maar ze veroorzaakten al vlug problemen.

Ze zijn immers weinig veeleisend, groeien snel, overwoekeren in geen tijd hele gebieden, verstikken de inheemse flora en ontwrichten zo hele ecosystemen.

Chemische bestrijding helpt vaak niet en is bovendien schadelijk voor de mens en voor de biodiversiteit. De enige manier om deze planten uit te roeien is ze uit te putten door ze steeds weer af te snijden of uit te rukken, door de kleinste plantenresten te verbranden en door in hun plaats snelgroeiende inheemse soorten te planten.

Neem nu ook al een kijkje bij 12 en 22 juni.

IK BEGIN MET EEN GEMEENSCHAPSTUIN, AL HEB IK GEEN TUIN!

Het dak van je flatgebouw is plat en je kan er makkelijk op. Het moet het noodzakelijke bijkomende gewicht kunnen torsen (ga dit na met een architect of een ingenieur). Gaan de (mede)-eigenaars akkoord? En hebben je burens eveneens zin om biologisch te tuinieren? Begin dan maar aan een gemeenschapsdaktuin!

Je hebt vierkante bakken nodig met een zijde van 1 tot 2 meter. Zet ze op een verhoogje: dan kan je er beter aan en krijg je geen rugpijn. Elke buur kan bovendien zijn 'eigen stukje bewerken.

Plaats ook compostbakken en regentonnen (op het dak is er meestal geen watertoevoer). En plant soorten die niet veel water behoeven.

Dit wordt vast een geslaagde oogst!

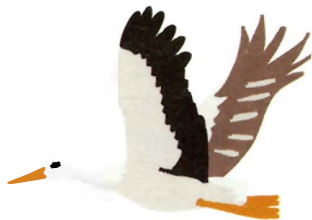

IK BEZOEK EEN NATUURRESERVAAT.

Bepaalde gebieden met een bijzondere fauna, flora, geologie ... worden beheerd als natuurreservaat. In 2008 telde België 577 natuurreservaten, 6 mariene reservaten, 234 vogelrichtlijngebieden en 280 habitatrichtlijngebieden.

De meeste kan je vrij of met een gids bezoeken. Ga er ook naar toe en probeer de soorten die typisch zijn voor het reservaat te observeren en te respecteren.

Of, nog beter, steun de verenigingen die ze beheren en doe mee aan onderhoudsacties (zie het blaadje van 5 juli). Zo help je actief de landschappen, de ecosystemen en de diversiteit aan flora en fauna in ons land beschermen!

27 MEI

IK TEEL EETBARE BLOEMEN.

Veel bloemen zijn eetbaar: de ene rauw en de andere gekookt, soms met hun bladeren of wortels erbij. Sommige smaken erg lekker, terwijl andere als versiering dienen.

Fleur een slaatje op met bloempjes en blaadjes van Oost-Indische kers. Maak gevulde courgettebloemen of vlierbloesembeignets klaar. Gebruik gesuikerde rozenblaadjes als versiering voor desserts of als grondstof voor sorbet of gelei. Aromatiseer droge witte wijn met lievevrouwebedstro ...

Eet alleen onbespoten bloemen. Pluk ze bij voorkeur 's morgens of 's avonds.

Haal ze vooral niet uit de natuur: je wil de mondvoorraad van veel dieren toch niet stelen?

IK LOK VOGELS IN MIJN TUIN MET DE JUISTE PLANTEN.

Vogels hebben veilige plekken nodig om te rusten, hun nest te bouwen en te schuilen voor hun belagers en het weer. Plant dus inheemse bomen en struiken die genoeg beschutting bieden (hazelaar, esdoorn, eik, meidoorn, liguster ...) of die groen blijven (spar, buksboom, hulst ...). Je kan ook nestkastjes hangen (zie hiervoor op de blaadjes van 23 en 28 september).

In de zomer eten de meeste vogels insecten en andere ongewervelde dieren: zaai planten die deze prooi aantrekken (klaver, netels, sla ...). Voor de herfst en de winter denk je beter aan soorten die vruchten of zaden dragen (appelboom, sleedoorn, lijsterbes, vlier, klimop, kaardenbol, zonnebloem ...).

IK PLANT POMPOENEN VOOR HALLOWEEN.

Het vriest niet meer en dan kan je reuzenpompoen- en kastanjepompoenzaadjes planten. Kies een zonnig plekje waar deze kruipplanten zich ongehinderd kunnen uitbreiden. Als je een composthoop hebt, zet ze er bovenop: ze houden van een rijke bodem!

Zodra de eerste bladeren uitkomen, moet je de voet van elke plant goed en vaak begieten. En leg er, zodra je vruchten ziet, stro of houtspaanders onder: zo rotten ze niet, terwijl de grond vochtig blijft!

Op het eind van augustus kerf je met een dikke spijker gekke figuren in de pompoenen die je als halloweenversiering zal gebruiken.

De tekeningen groeien mee en blijven in reliëf staan ... Oogst de vruchten wanneer de bladeren verwelken en de stelen uitdrogen.

IK MAAK HET VERSCHIL TUSSEN ZWALUWEN EN GIERZWALUWEN.

Met zijn zwartbruin lijf en zijn heel lange sikkelvormige vleugels is de gierzwaluw (*Apus apus*) goed thuis in de stad: hij nestelt er in holtes onder de daken van hoge gebouwen. Je herkent hem aan zijn schrill geschreeuw en zijn snelle vlucht, waarbij hij afwisselend naar beneden duikt en fladderend omhoog schiet.

De rug van een huiszwaluw (*Delichon urbica*) is zwartblauw en zijn buik en stuit zijn wit. Hij bouwt zijn nest met modder onder een balkon of een dakrand. Maar hij verdwijnt stilaan uit de stad: te veel vervuiling en te weinig modder ...

De boerenzwaluw (*Hirundo rustica*) heeft een zwartblauwe rug, een crèmekleurige buik, een kastanjebruine keel en een heel lange vorkstaart. Deze plattelandbewoner bouwt zijn nest met modder in schuren, stallen

IK ORGANISEER EEN TEAMBUILDINGDAG ROND BIODIVERSITEIT.

Wil je een sterkere band binnen je ploeg of ontspan je je graag onder collega's? Neem dan deel aan groepsactiviteiten rond biodiversiteit.

Dit kan gewoon op de werkplaats: dieren en planten tellen in de omgeving, op het parkeerterrein hagen en nectarrijke soorten planten, gevelbeplantingen uitvoeren, op het dak een tuin aanleggen, diverse nestkastjes en schuilplaatsen op het bedrijfsgebouw plaatsen ...

Je kan ook met je collega's beheerswerken uitvoeren, natuurwandelingen maken,

padden helpen oversteken, biologische boerderijen bezoeken ...

IK WORD COMPOSTMEESTER.

Door composteren kan je een derde van het huishoudafval goedkoop tot natuurlijke, kwaliteitsvolle en gratis mest verwerken. Je hebt je deze vaardigheid eigen gemaakt, maar nu zou je je kennis met anderen willen delen. Waarom word je geen compostmeester?

Na een theoretische en praktische opleiding van enkele dagen kan je kandidaat-composteerders met raad en daad bijstaan. Je geeft advies over de techniek die ze in hun geval best zouden toepassen (composthoop, compostsilo, compostvat of wormenbak).

Je legt ze uit hoe en wanneer ze hun compost kunnen gebruiken. Je kan zelfs meewerken aan de aanleg van een wijkcomposthoop.

Zoek dus maar gauw een schriftje ... en een riek!

IK LEG EEN VIJVER AAN ... AL HEB IK GEEN TUIN!

Heb je een balkon of een terras? Plaats in de schaduw een waterdichte bak met een doorsnee en diepte van minimaal 50 cm (een grote teil, kuip of een ton). Doe hier 20 à 30 cm lichte aarde in en plant er enkele waterplanten in zoals moerasspirea, pijlkruid, vederkruid en waterlelie (andere soorten vind je op het blaadje van 10 april).

Vul de bak met regen- of bronwater (leidingwater is niet geschikt).

Zet 1 of 2 cm onder het wateroppervlak een bordje, waarin vogels kunnen baden. Laat misschien een fonteintje spuiten: zo komt er genoeg zuurstof in het water en kunnen muggen er geen eitjes leggen. Haal dode bladeren regelmatig weg en vervang tijdig het water.

IK MAAK HET VERSCHIL TUSSEN WESPEN, BIJEN EN ZWEEFVLIEGEN.

Wespen en bijen zijn vliesvleugeligen: ze hebben twee paar vleugels, maar je zou denken dat ze er maar één hebben. Dit komt omdat hun voorvleugels tijdens de vlucht met haakjes aan de achtervleugels vastzitten. Nog een kenmerk is dat alleen wijfjes een angel hebben!

Wespen hebben een 'wespentaille' en een puntig achterlijf. Bijen zijn vaak behaard en hebben een ronder achterlijf. Je weet beslist ook dat hommels geen mannetjesbijen zijn,

maar een volwaardige groep bijen, met vaak een dikker en ruiger lijf!

Zweefvliegen lijken op wespen, maar ze hebben maar één paar vleugels, grotere ogen en kortere

voelsprietten. Bovendien steken ze niet en kunnen ze onbeweeglijk zweven: het zijn inderdaad vliegen (en dus tweevleugeligen).

IK ZAAI GROENBEMESTERS.

Bijenvoer (*Phacelia*), haver, klaver, lupine, luzerne, mosterd, rogge, tuinboon, wikke ... kan je als groenbemester telen. Meng ze daarom in de bodem tot ze tussen drie en vijf cm onder de grond zitten. Doordat ze daar rotten, brengen ze op natuurlijke wijze stikstof in de bodem.

Naargelang de soort bieden ze nog voordelen: doordat ze de bodem vlug bedekken, verstikken ze het onkruid en vrijwaren ze de bodem tegen strenge winters. Bovendien

woelen ze met hun wortels de aarde om, trekken ze bestuivende insecten aan en kunnen ze als veevoeder dienen.

Zaai geen groenbemesters van dezelfde familie als de planten die je hier wil kweken: zo vermijd je ziektes of parasieten waar deze familie gevoelig voor is. Begiet de plantjes tot ze 10 cm hoog zijn.

IK WIL MEER WETEN OVER OPEN MILIEUS.

Waar vroeger mensen aan landbouw deden, dieren weidden of zand ontgonnen, zijn nu vaak open milieus overgebleven, zoals droge heide, venen, drassige weiden, kalkhellingen, buntgraslanden, rotsige pioniersgraslanden ...

Hoewel deze milieus feitelijk kunstmatig zijn, verrast hun biodiversiteit: er leven talrijke dier- en plantensoorten, waarvan sommige uiterst zeldzaam zijn of zelfs alleen daar voorkomen.

Een voorbeeld is de kleine parelmoervlinder, die boven zinkgraslanden rondfladdert.

De rupsen van deze bedreigde soort leven immers van het zinkviooltje.

Op het blaadje van 21 juni zie je hoe je open milieus beheert.

6 JUNI

IK MAAK MIJN BUURT GROENER.

Steeds meer fleuren inheemse planten onze dorpen en steden op. Dit is een uitstekende zaak voor veel vogels, zoogdiertjes en insecten! In klimop, hop, wilde kamperfoelie en andere klimplanten kunnen ze nu schuilen, nestelen en voedsel vinden.

Overtuig je buren, je wijk-comité of zelfs je gemeente dat ze nog meer gevels en stoepen groener maken. Kies inheemse soorten en wel zo dat er tijdens het grootste deel van het jaar minstens enkele in bloei staan. Ze maken de straten mooier en biodiversiteitsvriendelijker.

Ze zuiveren ook de lucht en voorzien de huizen zelfs van enige warmte- en geluids-isolatie.

IK FILTER MIJN GRIJS WATER OP NATUURLIJKE WIJZE.

Grijs water is zeephoudend afvalwater uit keuken, badkamer of washok. Nadat het gefilterd is, kan je er je planten mee begieten.

Je kan in je kelder allerlei systemen plaatsen. Maar, als je tuin groot genoeg is, kan je zelf tot natuurlijke waterzuivering overgaan.

Je waterzuiveringsinstallatie omvat een rij bekkens met verschillende soorten waterplanten (riet in het eerste; watermunt, dotterbloem en gele lis in het tweede ...). Terwijl het water door alle bekkens stroomt, wordt het door de aanwezige planten en micro-organismen gefilterd.

Het filteren gaat nog beter als je biologisch afbreekbare wasmiddelen gebruikt.

8 JUNI

IK BEN ERBIJ OP WERELDOCEANENDAG.

Onze planeet bestaat voor 2/3 uit zeeën en oceanen. Al 3,8 miljard jaar maken ze het leven op aarde mogelijk. Maar vandaag worden ze bedreigd door de mens: overbevissing, vervuiling, klimaatopwarming ...

Daarom heeft de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties 8 juni officieel uitgeroepen tot 'Wereldoceanendag'.

Op die dag zetten verenigingen, musea en wetenschappelijke instituten overal ter wereld zich in om de burgers ervan bewust te maken dat de oceanen en hun rijkdommen beter beheerd moeten worden.

Doe mee en maak met familie of vrienden een strand schoon: zo zien ook zij in dat de oceanen een betere bescherming verdienen.

IK WEET WAT IK MAG PLUKKEN.

Terwijl je wandelt, kan je meer doen dan alleen je veldboekje invullen. Zoek allerlei dingen uit de natuur om een verzameling aan te leggen, maar hou rekening met de biodiversiteit.

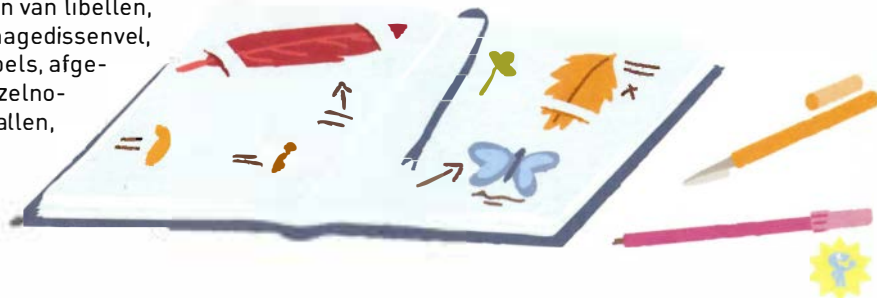
Verzamel veren, dode insecten, lege slakkenhuisjes, larvenhuiden van libellen, afgeschud hagedissenvel, lege denappels, afgeknaagde hazelnoten, braakballen,

droge keutels ... maar in geen geval levende dieren!

Voor een herbarium begin je met dode bladeren en met wat je in jouw tuin geplant of gezaaid hebt. Anders pluk je

alleen planten en bloemen die veel voorkomen en niet door de wet beschermd zijn, en dan nog slechts op plaatsen waar er veel groeien.

Paddenstoelen laat je met rust: er zijn er zo al te weinig ...

10 JUNI

IK STAP OVER OP 'LANGZAAM REIZEN'.

'Slow travel' of 'langzaam reizen' is op elke plek de tijd nemen om ze grondig te leren kennen.

Dit type toerisme betekent in de eerste plaats reizen met een langzaam en energie-arm vervoermiddel, waardoor je meer contact met de mensen hebt en meer van het landschap kan genieten. Ga dus te voet, met de fiets, op de rug van een kameel, met paard en kar, op een hondenslee, in een zeilboot

of eventueel – voor langere trajecten – met de trein, maar neem in geen geval het vliegtuig!

Dit houdt ook in dat je langer op je bestemming blijft en je er onder de bevolking mengt, haar cultuur leert kennen, de plaatselijke fauna en flora observeert, kuiert ... en niet van de ene naar de andere toeristische attractie (of toeristenval) rent.

IK ONTDEK NACHTDIEREN.

Veel dieren worden actief bij het vallen van de avond, gedurende de nacht of kort vóór zonsopgang. Maar meestal zijn ze zo discreet dat we ze niet eens opmerken.

Een muis gaat op zoek naar granen en bessen. Een vos jaagt op een veldmuis of wroet misschien in de vuilnisbak. Een uil stort zich op een kikker die bij een vijver kwaakt. Een vleermuis vangt de mug die jou net heeft gestoken.

Mannelijke en vrouwelijke gloeiwormen communiceren via lichtsignalen. Nachtvlin-
ders fladderen rond straat-
lampen.

Als je ze wil observeren, doe de lichten uit, laat je ogen wennen aan de maneschijn, wees stil en spits je oren ...

IK HOU DE JAPANESE DUIZENDKNOOP IN TOOM.

De Japanse duizendknoop (*Fallopia japonica*) is een woekerplant: hij groeit razendsnel en is zo sterk dat zijn meterslange wortelstokken dwars door asfalt boren!

Hij is hier als sierplant ingevoerd, maar ondertussen overgroeit hij hele stukken

land langs spoorwegen, waterlopen ... tot in de bossen toe. Zijn dik gebladerte geeft andere planten geen kans meer om te groeien.

De enige manier om deze plant uit te roeien is ze uitputten: trek ze minstens twee maal per jaar (half juni

en begin oktober) met je handen uit. Raap de uitgetrokken plant volledig op, maar composteer haar niet: zelfs een heel klein stukje stengel of wortelstok kan wortel schieten! Verbrand ze ter plaatse waar dit mag, of gooi ze bij het huisvuil.

IK HUUR DROGE TOILETTEN VOOR MIJN EVENEMENTEN.

Droge toiletten behoeven geen watertoevoer of riool-aansluiting. In plaats van vies afvalwater leveren ze een product (uitwerpselen en houtspaanders) dat het compost en zijn microfauna voedt. In tegenstelling tot wat iedereen denkt, stinken ze niet en zijn ze gebruiksvriendelijk.

Verschillende firma's verhuren droge toiletten voor openluchtevenementen, zoals festivals, rommelmarkten, buurtfeesten of trouwpartijen.

Ze brengen de hokjes zelf en nemen ze achteraf weer mee. Ze kunnen voor de hele duur van het evenement de toiletten verzorgen en promoten en ook het afval

opruimen indien dit niet ter plaatse gecomposteerd wordt.

IK ONTWERP EEN TUIN MET INHEEMSE SOORTEN.

Je hebt besloten dat je onberispelijk grasperk moet wijken voor een biodiversiteitsvriendelijke tuin.

Kijk eerst welke planten er spontaan in de omliggende natuur groeien: inheemse

soorten zijn natuurlijk aangepast aan het klimaat, het bodemtype en de fauna van je streek. Noteer wanneer ze bloeien, of ze – al dan niet met andere planten – in de schaduw, de halfschaduw of de volle zon staan ...

Bezoek tuincentra, boomkwekerijen en plantenmarkten: je kan er heel wat interessants opsteken over heemplanten (wanneer je ze het best plant, hoe je snoeit of de grond bewerkt ...).

Maak dan een plattegrond van je tuin en duid aan waar de planten volgens de ingewonnen informatie moeten komen. Wanneer je hiermee klaar bent, kan je meteen beginnen spitten!

15 JUNI

IK LAAT ENKELE BRANDNETELS IN MIJN TUIN STAAN.

Met dit 'onkruid' kan je brandnetelgier maken, waarmee je de tuin kan bemesten en ongedierte bestrijden. Maar netels zijn bovendien lekker in soep, hartig gebak, een omelet ... Het is een uitstekend bloedzuiverend, urineafdrijvend en antireumatisch middel. En ze maken er goedkope textielvezels van!

Ook vlinders houden van netels. Volwassen atalanta's, dagpauwogen, kleine vossen, landkaartjes, gehakkelde aurelia's ... smullen

van de nectar in de bloemen en leggen hun eitjes in de stengels of op de bladeren. Hun rupsen vinden er voedsel, een schuilplaats en een plek om te verpoppen.

Maar zorg dat ze niet gaan woekeren: plant ze in een plastic pot zonder bodem en maai ze regelmatig.

IK MAAK EEN INSECTENZUIGER.

Benodigdheden: een glazen pot met deksel, een 60 cm lang plastic slangetje met een doorsnede van 6 tot 8 mm (zoals een aquarium-slangetje), een lapje gaas of nylonkous, een elastiekje, wat boetseerklei en een schaar.

Knip het slangetje in twee gelijke stukken.

Laat een volwassene in het deksel twee gaatjes maken met dezelfde doorsnede als het slangetje.

Duw de slangetjes in de gaatjes en maak ze vast met boetseerklei.

Bevestig het lapje gaas met het elastiekje aan een van de slangetjes, aan het eindje dat in de pot steekt (zodat je je niet in een insect verslikt).

Nu kan je een insect opzuigen (zoals je op het plaatje ziet) en observeren (maar niet te lang!). Laat het daarna vrij waar je het gevonden hebt.

17 JUNI

IK EERBIEDIG DE BIODIVERSITEIT IN DE WOESTIJN.

Heb je een woestijnreis gepland? Besef dan wel dat alles daar niet even biologisch afbreekbaar is als bij ons (er leven immers geen regenwormen in de woestijn). Dit betekent dat je niet het kleinste beetje afval mag achterlaten, zelfs geen toiletpapier!

Rij je met de auto of per motorfiets en vind je dieren op je pad (bijvoorbeeld antilopen in de Sahara), achtervolg ze dan niet. Terwijl ze vluchten

kunnen ze sterven van de dorst of ... aan een hartaanval.

Pluk of vertrappel geen planten. Integendeel, bestrijd liever woestijnvorming door duinen opnieuw te herbeplanten.

Gedraag je zo dat je impact op dit uiterst kwetsbare ecosysteem zo klein mogelijk is.

IK WIL MEER WETEN OVER BIOKATOEN.

Op wereldschaal beslaat de intensieve katoenteelt slechts 3 % van het landbouwareaal, maar ze verbruikt 25 % van alle verkochte insecticiden! Bovendien worden hierbij de bodem uitgeput, bossen gerooid, overdreven geïrrigeerd, het grondwater vervuild, boeren en plaatselijke planten- en diersoorten aan giftige stoffen blootgesteld. Deze teelt is dus uiterst schadelijk voor mens en milieu.

Extensieve teelt van biokatoen daarentegen gebeurt met natuurlijke mest en onkruidverdelgers. Ze vergt minder water en de wisselteelt houdt de bodem vruchtbaar.

Overigens zijn biokatoenvellen niet alleen zachter en sterker, maar ook anti-allergisch, want vanaf het veld tot in de winkel zijn er geen chemische middelen aan te pas gekomen.

IK MAAK MUZIEK MET PLANTEN.

Je kan ongelooflijk veel muziekinstrumenten maken met wat je in de natuur vindt!

Hou een grassprietje tussen je duimen en fluit: zo roep je het hele gezin aan tafel!

Prik een gaatje door een kersenpit en peuter ze met een ijzerdraadje leeg. Blaas met een strohalmpje op het gat. Het pitje zal zingen.

Hol peentjes van verschillende lengtes uit met een holbeitel of een boortje en knutsel ze tot een 'wortelpanfluit' ineen.

Voor de percussie neem je een denappel in elke hand (eentje met de punt omhoog en eentje met de punt omlaag) en wrijf ze ritmisch tegen elkaar.

Kijk ook op de blaadjes van 20 maart, 27 juni en 14 november.

20 JUNI

IK TEL DE ZWALUWEN IN MIJN BUURT.

Zwaluwen zijn uitstekende indicatorsoorten voor de ecologie in de stad. Ze eten immers uitsluitend insecten en die zijn heel gevoelig voor luchtvervuiling. In de grote stad worden zwaluwen dus

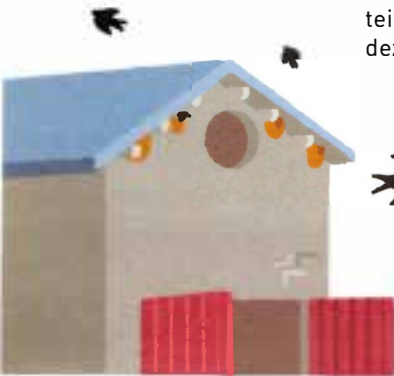
steeds zeldzamer. En door het overvloedige pesticiden-gebruik is het op het platteland niet veel beter met ze gesteld.

Zwaluwtellingen geven dus een goed beeld van de kwaliteit van het milieu. Rond deze tijd van het jaar tellen

leden van Natuurpunt en van zijn Franstalige tegenhanger Natagora bewoonde zwaluwnesten (normaal nestelen de vogels er elk jaar opnieuw).

Je vindt meer over deze tellingen op www.natuurpunt.be of www.natagora.be.

Kijk ook op de blaadjes van 28 maart en 30 mei.

IK BEHEER OPEN MILIEUS MET BEHULP VAN DIEREN.

Bevindt er zich op jouw terrein een kwetsbare habitat, zoals een drassige wei, een droge heide, een kalkgrasland, een veen ...? Deze open gebieden verbos-
sen spontaan, tenzij ze een gepast onderhoud krijgen: maaien, struikgewas verwij-
deren ...

Schapen, geiten, koeien, ezels, paarden of pony's kunnen een deel van het werk doen (het type dier hangt af van het soort terrein).

Daar de dieren hier slechts uiterst extensief grazen, hoef je er maar een of twee te houden als je stuk grond niet te groot is.

Je vindt meer over het onder-
houd van deze bijzondere terreinen op de webpagina's van Natura 2000 (kijk op het blaadje van 30 oktober).

IK ROEI DE REUZENBERENKLAUW UIT.

De reuzenberenklauw (*Heracleum mantegazzianum*) is een invasieve plant die goed gedijt langs spoorwegen, snelwegen, waterlopen, bossen ... Hij is 1,5 tot 4 m hoog, heeft grote lichtgroene bladeren en 50 cm brede schermen vol witte of roze bloemetjes. Verwar hem niet met de inheemse gewone berenklauw, die minder dan 1,5 m hoog is en donkere bladeren draagt.

Om hem uit te roeien, moet je hem afhakken onder de wortelhals, ongeveer 15 cm onder grond.

Doe dit zo mogelijk vóór hij van eind juni tot begin augustus zaad draagt.

Maar draag hierbij een goed sluitend pak, een beschermbril en handschoenen: het sap bevat een gif dat onder invloed van het licht tot 48 uur na aanraking ernstige brandwonden kan veroorzaken!

IK TEL DE MICROFAUNA IN MIJN TUIN.

Haal je veldboekje, loop, insectenzuiger ... boven en een penseeltje (waarmee je insecten voorzichtig op kan tillen), een touwtje en 4 paaltjes. Vandaag observeer je de microfauna in je tuin!

Span met de paaltjes en het touw een vierkant van 1 op 1 m af. Wacht een half uur vóór je diertjes begint te observeren, want je hebt ze zopas verstoord. Noteer een kwartiertje lang alle insecten, spinnen, pissebedden, duizendpoten, slakken, regenwormen ... die je ziet.

Je doet dit best op verschillende tijdstippen van de dag. Daarna plaats je jouw vierkant een heel eind verder. Leven daar ook insecten? En hoeveel?

Herhaal dit op een andere dag, in een ander seizoen of zelfs in de bloembakken op het balkon. En, hoe gaat het nu met de biodiversiteit rond je huis?

IK WAS MET ZEEPKRUID.

Het gewone zeepkruid, met zijn lichtroze bloemen, is zo genoemd omdat het veel saponine bevat. Dit schuimt in water ... net zoals zeep.

Je kan er je handen mee wassen: wrijf ze in met een beetje water en enkele bloemblaadjes. Maar je kan er ook een wasmiddel of een shampoo mee bereiden: kook 60 tot 100 gram fijngemalen wortels enkele minuten in een liter water en filter dit nadien.

Natuurlijke wasmiddelen met saponine zijn minder giftig dan die op basis van chemische producten, maar toch zijn ze niet goed voor

waterdieren. Ook afvalwater met saponine mag je dus niet zomaar in een rivier lozen: het moet eerst door een waterzuiveringsinstallatie.

IK WIL NIET TE VEEL BETON ROND MIJN HUIS.

Is het plaatsje achter je huis betegeld of neemt een betonnen terras een flinke hap uit je tuin? Vervang tegels en beton door grind, hout met FSC- of PEFC-keurmerk of – veel beter nog – door planten. Zo vind je er koelte in de zomer en stroomt het regenwater niet te snel weg. Maar bovenal: het is goed voor de biodiversiteit!

Voor opritten en auto-staanplaatsen kies je voor grastegels, bij voorkeur in gerecycleerd of ecologisch materiaal. Dat zijn tegels

met gaten waardoor gras, klaver, madeliefjes ... kunnen groeien, zonder dat ze last hebben van de auto's. Bovendien worden insecten en andere ongewervelde dieren hier niet verpletterd en kan het regenwater in de grond sijpelen.

IK VERWIJDER ZONDER INSECTICIDE DE MIEREN UIT MIJN HUIS.

In de tuin zijn mieren heel nuttig: ze verluchten de bodem; ze ontbinden afval en dode dieren; ze eten mijten, vlooiënlarven, vliegen ... Maar in huis hebben ze niets te zoeken.

Als je ze het huis uit wil hebben, moet je ze eten geven! Een mier maakt immers rechtsomkeer als ze een voedselbron ontdekt, want ze gaat haar soortgenoten inlichten.

Volg haar, vind het mieren-nest en leg wat voedsel in de buurt: hondenvoer of etensresten zijn goed genoeg.

Als er toch mieren in je keuken blijven komen, bestrooi dan hun pad met citroenschijfjes, azijn, koffiedik, verse blaadjes of olie van basilicum, lavendel ... en dicht alle spleten en kieren waar ze door kunnen.

IK MAAK MUZIEK MET SLAKKENHUISJES.

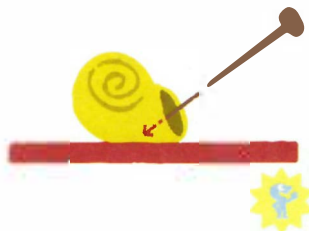

Zoek lege en ongeschonden slakkenhuisjes van verschillende grootte: ze maken allemaal een ander geluid.

Fluitje: zet het huisje, met de opening naar boven, tegen je onderlip; vernauw met je duim de opening tot een klein spleetje en blaas erin, alsof het een panfluit was.

Minisambaballetjes: stop piepkleine steentjes of glazen pareltjes in twee grote slakkenhuisjes; stop die met je duimen toe en schud ze ritmisch.

Rinkelbellen: boor een gaatje in dertig slakkenhuisjes door zachtjes een spijker op de binnenkant te drukken (zoals op de tekening); rijg ze twee per twee, met de gaatjes tegen elkaar, aan een touwtje. Knoop de eindjes aan elkaar en schud het hele ding.

IK MAAI MIJN BLOEMENWEIDE.

Hou je van lentebloemen (korenbloem, klaproos, boterbloem, blaassilene, slangenkruid ...) en wil je dat je bloemenweide lang groen blijft? Dan moet je ze nu en in september maaien.

Verkies je zomerbloemen (duizendblad, grote centaurie, sint-janskruid, boerenwormkruid ...)? Maai dan maar één keer, op het eind van september of in het begin van oktober.

Laat in beide gevallen een stukje ongemoeid, waar de weidebewoners kunnen schuilen. Maai op een hoogte van 10 cm. De planten moeten enkele dagen blijven liggen, tot de zaden

uitvallen. Verwijder ze dan, want als ze hier rotten zullen ze de bodem verrijken (hoe armer de grond is, hoe meer soorten weidebloemen je krijgt).

IK COMPOSTEER SAMEN MET DE MENSEN VAN MIJN WIJK.

Ongeveer een derde van het huishoudelijke afval is composteerbaar (schillen, koffiedik en -filters, keukenrol ...). Maar je hebt thuis geen plaats voor een composthoop of een wormenbak ... Heb je al aan een wijkcomposthoop gedacht?

Schat samen met je buren de hoeveelheid te composteren afval in: zo weten jullie hoeveel composteerdors er nodig zijn. Raken jullie aan voldoende droog materiaal (dode bladeren, houthaksel, karton ...)? Anders kan de gemeente dit misschien bezorgen.

Richt met behulp van een compostmeester een makkelijk bereikbare composteerplek in. Regel daarna het inzamelen of het afleveren van het te composteren materiaal, het beheer van de composteerdors en de verdeling van het compost.

IK BEPERK EN COMPENSEER MIJN CO₂-UITSTOOT ALS IK REIS.

Ook in de vakantie kan je iets doen aan het broeikas-effect. Maak wandeltochten, kampeer (maar alleen op kampeerterreinen) of doe aan ecotoerisme. Kies voor een bestemming zo dicht mogelijk bij huis. Trek er naar toe per fiets, per trein, per zeilboot of – waarom

niet – per huifkar! Eet en drink seizoens- en streek-producten, rij niet te veel met auto of motorfiets rond, zet de airconditioning af ...

Als je echt het vliegtuig moet nemen, kies dan rechtstreekse vluchten (bij het opstijgen verbruikt een

vliegtuig heel veel brandstof). Compenseer je CO₂-uitstoot door financieel bij te dragen in projecten rond biodiversiteit of herbebossing.

IK GEBRUIK MINERALE ZONNEBRANDCRÈME.

De meeste zonnebrandcrèmes bevatten chemische uv-filters, die vaak allergen zijn. Wanneer die in het water van de zee, meren, rivieren ... terechtkomen, kunnen ze bovendien het hormonale evenwicht van dieren – mensen inbegrepen! – verstoren. Ze zijn tevens een van de oorzaken van koraalverbleking.

Sommige toeristische oorden, zoals het Mexicaanse zwemparadijs Xel-Há, hebben maatregelen getroffen: je mag er alleen nog minerale zonnebrandcrèmes gebruiken. Die zijn minder goed insmeerbaar en door

hun minerale filters laten ze witte strepen achter, maar ze zijn doeltreffend en heel wat minder giftig voor jou en voor de natuur.

Je kan natuurlijk ook in een T-shirt of surfpak zwemmen.

2 JULI

IK BRENG GEEN AZIATISCHE LIEVEHEERSBEESTJES IN MIJN TUIN.

Onze inheemse (tweestippelige, zevenstippelige ...) lieveheersbeestjes verorberen bladluizen en blad-vlooien als de beste! Je kan ze kopen in sommige tuincentra en op het internet (verkiez larven boven volwassen diertjes, want ze zijn gulziger en vliegen niet weg).

Maar in de jaren 90 werden vooral Aziatische lieveheersbeestjes (*Harmonia axyridis*) verkocht. Ondertussen zijn

die volledig ingeburgerd en op weg onze inheemse soorten te verdringen ... ze eten zelfs hun larven. Helaas zie je bijna het verschil niet!

Een bijkomend nadeel is dat ze binnenshuis overwinteren, soms met honderden op een hoop! Ze scheiden een stinkende stof af, maar zijn niet gevaarlijk voor de gezondheid.

IK ZET EEN BIODIVERSITEITSVRIENDELIJK KAMP OP TOUW [2].

Kampen zijn uitstekende gelegenheden om jongeren warm te maken voor biodiversiteit: ze zitten er middenin!

Doe mee aan beheerswerkzaamheden of leer ze vogelgeluiden en planten herkennen, voetsporen afgieten, insectenhôtels bouwen, netelsoep maken ...

Toon de kampeerders wat ze niet mogen doen: alle lekkere bessen opeten die ze vinden (ze zijn niet de enige die ze lusten), dieren storen tijdens een speurtocht of

een nachtspel (de ouders verlaten dan misschien hun nest ... en hun jongen), hun bouwsels na afloop van het kamp laten staan: een vergeten dam kan het hele leven in en rond de rivier grondig overhoop halen.

IK GEEF 'S ZOMERS GEEN BROOD AAN DE EENDEN.

Brood is geen volwaardig voedsel voor watervogels. Als ze er te veel van krijgen, zoeken ze geen ander eten (insecten, graankorrels ...) en krijgen ze te weinig essentiële voedingsstoffen binnen.

Maar het is nog erger: wie in de zomer eenden voert, tekent misschien hun doods-vonnis! In dit jaargetijde warmt het water in vijvers en waterbekkens op. Het zuurstofgehalte neemt dan af, vooral als het water ondiep is en er geen fontein spuit.

In die omstandigheden gedijt *Clostridium botulinum*, een bacterie die botuline produceert. Dit uiterst krachtige gif kan een vaak fatale spierverlamming veroorzaken,

vooral na de inname van besmet voedsel, zoals het brood dat in de vijver dobbert.

5 JULI

IK WERK ALS VRIJWILLIGER IN EEN NATUURGEBIED.

Natuurverenigingen, vooral als ze natuurreservaten beheren, organiseren het hele jaar door werkkampen. Iedereen kan een handje helpen bij de (her)inrichting van gebieden waarin zeldzame of bedreigde soorten goed gedijen.

Er is heel wat werk: weiden maaien, struiken en sparren verwijderen om open ruimtes vrij te maken, schuilplaatsen en schuttingen bouwen voor de dieren die in de reservaten grazen

(die houden de verruiging tegen door jonge scheuten te eten), vijvers graven of vrijmaken, paden aanleggen, kijkhutten en publieksvoorzieningen inrichten ...

Dus ... aan de slag!

6 JULI

IK LAAT EEN NATUURLIJKE ZWEMVIJVER AANLEGGEN.

Een natuurlijk zwembad biedt alleen maar voordelen: je laat het gewoon vollopen met regenwater; je hoeft het niet chemisch te behandelen (geen rode chloorogen meer!); je hebt er weinig onderhoud aan; je trekt veel dieren aan (libellen, kikkers, vogels, vleermuizen ... maar geen muggen, want het is geen stilstaand water). Een zwemvijver is dus niet alleen prachtig, maar brengt het hele jaar biodiversiteit in je tuin.

Hoe werkt dit nu? Een watervalletje tussen het filtergedeelte en het zwemgedeelte brengt zuurstof in het water. Een pomp – die werkt met zonnepanelen – voert het zwemwater terug naar het filtergedeelte. Hier wordt het gezuiverd door een zandfilter en vooral door micro-organismen en waterplanten (riet, dotterbloem, watermunt ...).

IK WIL WETEN WAAROM HET NIET GOED GAAT MET DE HONINGBIJ.

Honingbijen nemen de bestuiving van drie plantensoorten op vier voor hun rekening: zonder hen is het gedaan met fruit, groenten, koffie, cacao, katoen ...

Maar er is een wereldprobleem opgedoken! Bijen worden vergiftigd door de in de landbouw gebruikte bestrijdingsmiddelen; ze lijden honger nadat de grootschalige monoculturen uitgebloeid zijn; ze raken uitgeput, omdat ze – bijvoorbeeld in de VSA – het hele jaar door verhuisd

worden, om appelbomen en amandelbomen te bevruchten. En dan zijn er nog virussen en parasieten, zoals de varroamijt (*Varroa destructor*), die in enkele jaren hele kolonies uitroeit!

Vreemd genoeg doet *Apis mellifera* het goed in de stad. Ze vindt er heel de zomer door talrijke bloemen, die bovendien onbespoten zijn ...

IK NEEM VAKANTIE OP EEN (BIO)BOERDERIJ.

Wil je dat je kinderen hoevedieren ontdekken? Ben je benieuwd hoe een landbouwbedrijf werkt? Breng dan met je gezin enkele dagen op een (bio)boerderij door. Je kan er boter, kaas, brood, jam ... maken en de dieren voeren, de koeien melken. Misschien maak je zelfs een ritje op een ezel of op een pony.

Zou je graag een handje toesteken op een boerderij in het buitenland? Dit kan op één van de duizenden boerderijen van de wereldwijde organisatie 'World Wide Opportunities on Organic Farm's (WWOOF). Je werkt enkele uren per dag voor kost en inwoning. Zie je

het zitten om geitenkaas te maken in Zwitserland, kokosnoten te oogsten op Hawaï of schapen te scheren in Australië?

Je vindt meer op www.wwooof.org.

IK KOOP ALLEEN VERANTWOORDE SOUVENIRS.

Breng van je reizen geen souvenirs mee die van bedreigde soorten gemaakt zijn. Weiger alles uit koraal, ivoor, zeeschildpad, rio-palissanderhout (*Dalbergia nigra*) ...

Sommige voorwerpen – zoals tassen in krokodillen-leer of tafereeltjes in vlin-dervleugels – zijn afkomstig van gekweekte dieren of geteelde planten.

Koop zo'n voorwerp alleen met een CITES-vergunning: dit document bewijst dat de verkoop toegelaten is en de biodiversiteit niet schaadt. Bovendien krijg je het zonder die vergunning niet door de douane.

CITES is een internationale overeenkomst die de handel van de met uitsterving bedreigde dier- en plantensoorten reguleert.

Meer informatie vind je op www.cites.org.

IK HOU MIJN VELDBOEKJE IN DE ZOMER BIJ.

Volg in de zomer het lucht-ballet van de gierzwaluwen overdag en dat van de vleermuizen 's nachts. In een wei vol bloemen hoor je nectar-zoekende insecten zoemen, krekels sjirpen, leeuweriken

zingen, het hoge gras wuiven in de wind ... Adem de fijne geuren van de veldbloemen in en bewonder de kleuren-pracht van klaprozen, klaver, boterbloemen, distels, bijvoet, margrietten ...

Aan de oever van een rivier of beek zie je misschien een waterspreeuw over de keien lopen en een ijsvogel vis vangen. Door je onderwaterkijker zie je hoe de larven van schietmotten kokertjes bouwen uit zand, grind, takjes en andere dingen die ze in het water vinden.

IK KAN GOED MET WESPEN OPSCHIETEN.

Wespen verorberen heel veel (vooral schadelijke) insecten.

Solitaire wespen steken bijna nooit, maar sommige sociale soorten (gewone wesp, Duitse wesp ...) zijn agressiever. Vergewis je er dus van dat je wel hún nest wil laten wegnemen en niet het kleinere nest van de goedaardige veldwespen.

Als ze je lastig vallen terwijl je buiten eet, leg dan op een afstand wat eten. Als ze zichzelf dan toch aan je tafel uitnodigen, lok ze dan met vlees of vis in een val en laat ze na het eten weer vrij.

Zoemt een wesp rond je hoofd, dan mag je geen bruuske gebaren maken en sla ze zeker niet plat.

Anders verspreidt ze een chemisch signaal waardoor ze haar soortgenoten ten aanval roept!

12 JULI

IK KOM NERGENS WAAR IK NIET MAG ALS IK OP UITSTAP GA.

Wanneer je met een grote groep picknickt in het bos, fietst of wandelt door de natuur, rotsen beklimt, met de kajak vaart of jullie tenten opslaat: heb respect voor de biodiversiteit!

Mensen maken tijdens hun vrije tijd vaak te veel lawaai in anders rustige milieus, brengen vernieling

op meestal weinig bezochte plekken, zorgen voor rommel ... en berokkenen zo veel schade aan dieren en planten.

Hou je dus aan de regels rond wandelpaden, aanlegsteigers, picknickplaatsen, mountainbikepaden ...

Kampeer in geen geval wild. Wees niet te rumoerig. En laat zeker geen afval achter!

IK KOOP MILIEUVRIENDELIJKE KLEREN.

Steeds meer merken komen op de markt met kleren, schoenen, linnengoed en tassen uit biologische grondstoffen, zoals biokatoen, wol, zijde, linnen, brandnetels, bamboe ... De plantaardige vezels zijn geteeld zonder chemische meststoffen of pesticiden; de weefsels zijn gebleekt met zuurstofwater (en niet met chloor, dat erg vervuult) of geverfd met natuurlijke kleurstoffen, het leer is chemievrij geloid; het rubber van de zolen is plantaardig of gerecycleerd.

Natuurlijke vezels laten je huid ademen en voelen heel aangenaam aan. Linnen regelt temperatuur en vochtigheid. Biokatoen is heel zacht en antiallergisch en absorbeert zweet. Hennep is sterk en isoleert goed.

IK GA ZORGZAAM MET DE DUINEN OM.

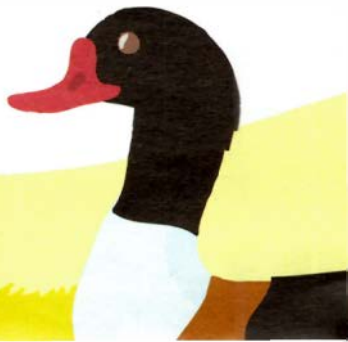
Kustduinen vormen een rijk, maar uiterst kwetsbaar leefmilieu. Ze zijn zeer nuttig, want ze beschermen het achterland tegen overstromingen. Ze danken hun bestaan aan een typische flora die ervoor zorgt dat het zand niet wegwaait of wegspoelt.

De planten die hier groeien, zijn aangepast aan extreme

omstandigheden (harde wind, zout stuifwater, waterdoorlatende ondergrond ...): helmgras, biestarwegras of blauwe zeedistel. Hiertussen leven allerlei vogels, zoogdiertjes, geleedpotigen en weekdieren.

Als je deze diversiteit in stand wil helpen houden, blijf je op de paden, neem je geen planten of dieren mee naar huis en steek je vooral geen vuur aan!

Je vindt meer informatie op www.dekustkijktverder.be.

IK BESCHERM MIJN TUIN TEGEN DE HITTE.

Graaf een natuurlijke vijver (en hou het water op peil): rondom blijft het dan heerlijk fris.

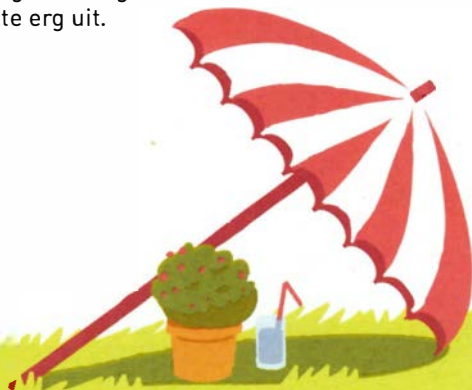
Plant (bij voorkeur inheemse) hagen en bomen: in de zomer zorgen ze voor schaduw, koelte en vochtigheid.

Laat planten klimmen langs de muren aan de zuidkant: binnenshuis heb je dan minder temperatuurschommelingen en buiten worden de zonnestralen minder weerkaatst.

Zet geen planten in potten op een zonnig betonnen terras: dit is een ware zonneoven!

Maaï je gazon niet te vaak: onder het hoge gras droogt de bodem niet te erg uit.

En wist je dat planten zweten en zo zelf de atmosfeer verfrissen?

IK MAAK KENNIS MET BETALINGEN VOOR MILIEUDIENSTEN.

Een landbouwer die een bos niet rooit, maar er daarentegen voor zorgt, krijgt een vergoeding. Hij lijdt dan immers verlies, want hij kan zijn land niet uitbreiden. Maar dit bos slurpt wel afvloeiend water op en verhindert zo erosie, zet CO₂ om in O₂, biedt onderkomen en voedsel aan talrijke soorten. Deze vergoeding is één van de vele mogelijke 'betalingen voor milieudiensten'. Dit vernieuwende principe kent al wat succes in het Zuiden, maar stuit nog steeds op verzet in het Noorden.

De financiële waarde van milieudiensten is namelijk moeilijk te bepalen. Lijkt het jou toch wel wat? Praat er dan over met mensen die je kent! Misschien valt het niet in dovemansoren.

IK HELP JONGE GIERZWALUWEN DIE OP MIJN BALKON BELAND ZIJN.

Een gierzwaluw heeft zulke korte pootjes en zulke lange vleugels dat ze niet van de grond kan opvliegen (kijk ook op het blaadje van 30 mei).

De enige plaats waar ze neerstrijkt, is haar nest. Dit bevindt zich altijd hoog: bijvoorbeeld in een verluchtingsgat onder een dak. Om weg te vliegen laat ze zich in de diepte vallen, zodat ze tijd heeft om haar vleugels uit te slaan en als een pijl omhoog te schieten.

Maar alle begin is moeilijk! Soms neemt een jong een valse start en landt het pardoes op je balkon. Trek dan je keukenhandschoenen aan, schuif je handen zachtjes onder zijn buikje en leg het op de balkonrand, zodat het verder kan. Wanneer het te zwak is, bel je best een dierenarts of een dierenopvangcentrum.

IK HOU REKENING MET DE PAAITIJD VAN VISSEN.

Je eet uiteraard geen kwetsbare vissoorten of te jong gevangen vissen (zie de blaadjes van 1 april en 10 september). Maar koop ook geen vissen tijdens hun paaitijd (deze varieert van soort tot soort).

Als de meeste consumenten dit zouden doen, zou de vraag naar bepaalde vissen elk jaar tijdens hun voortplantingsperiode afnemen. Vissers zouden ze dan misschien met rust laten, zodat de overbeviste populatie zich eindelijk zou kunnen herstellen ...

Eet dus zeebaars en witte koolvis van juni tot januari, schol van juli tot maart, zeebarbeel van september tot maart, makreel van augustus tot april ...

IK STUUR MIJN KIND MET EEN "GROENE" BOEKENTAS NAAR SCHOOL.

Met milieuvriendelijk schoolgerei hebben je kinderen een kleinere ecologische voetafdruk. Kies dus een boekentas in hennep, want deze natuurlijke vezel wordt zonder meststof geteeld.

Koop schriften uit ongebleekt kringlooppapier, mappen in kringloopkarton, vulpotloden, ongelakte potloden met een kern van natuurlijke pigmenten in FSC- of PEFC-hout, een potloodslijper en een meetlat in dergelijk hout,

een vlakgom in natuurlijke rubber, stiften op basis van water en voedingskleurstoffen, een vulpen met een pompje, een schooletui

in natuurlijk gelooide leer, oplosmiddelvrije lijm, een nietloze nietmachine, een rekenmachine op zonne-energie.

IK GA OP ZOEKTOCHT LANGS HET VLOEDMERK.

Wanneer de zee zich na hoogtij terugtrekt, laat ze op het strand een streep schelpen, algen en andere 'resten' langs de hoogwaterlijn achter: dit is het vloedmerk.

Je vindt er ongelooflijk veel schatten voor je natuurverzameling: allerlei soorten schelpen (zaagjes, messcheden, mosselen, hartjes ...), schelpen van inktvissen,

skelet van zee-egels, eikapsels van wulken, veren van watervogels ...

Raap zeker enkele aangespoelde algen op voor je herbarium. Leg ze mooi plat tussen dikke lagen krantenpapier (die je verschillende keren moet vervangen, tot al het water uit de algen opgezogen is). Leg enkele dikke (telefoon)boeken boven op de hele stapel: die doen dienst als pers.

IK WEET WAT ER NIET DEUGT AAN VUURWERK.

Vuurwerk veroorzaakt luchtvervuiling, lichtvervuiling en geluidshinder.

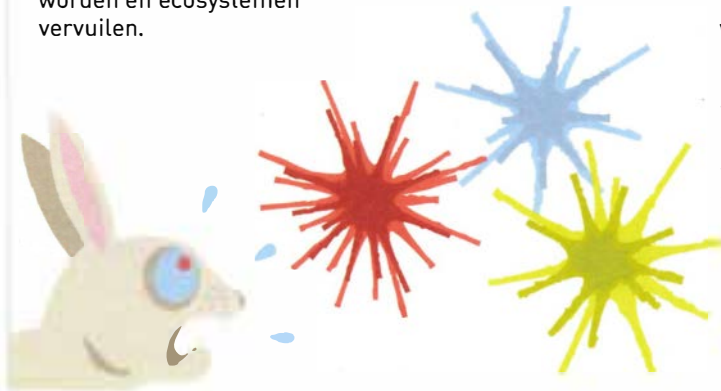
Het bevat giftige chemische stoffen (barium, strontium ...), die met de rook meegevoerd worden en ecosystemen vervuilen.

Als je tijdens de vogeltrek vuurwerk afsteekt, verblind je misschien vogels die 's nachts vliegen, waardoor ze geen hindernissen meer waarnemen.

De knallen kunnen paniek veroorzaken bij dieren ... en zelfs hartaanvallen bij de gevoeligste!

Hou je huisdieren tijdens het vuurwerk binnen en zorg voor achtergrondgeluiden waardoor ze de ontploffingen niet horen.

Wil je toch vuurwerk afsteken in je tuin? Denk dan aan de wilde dieren en kies voor vuurpijlen die niet (al te veel) knallen.

22 JULI

IK INVENTARISEER OPMERKELIJKE BOMEN.

Sommige bomen zijn bijzonder door hun omtrek, omvang, ligging, groeiwijze, leeftijd of zeldzaamheid. Of ze nu op een openbare of privéplek staan, het is belangrijk om ze te inventariseren zodat we ze beter kunnen beschermen. Dit geldt eveneens voor heggen. Werk mee aan hun inventaris. Momenteel staan in België ongeveer 15.000 bijzondere bomen geregistreerd!

Je kan ook met je vrienden of je gezin onder leiding van een natuurgids of een boomkundige (of dendroloog) deze bomen gaan bekijken.

Informatie over deze inventaris – met werkmethode en resultaten – vind je op de website van de Belgische Dendrologische Vereniging: www.dendrologie.be.

IK TOVER VELDEN VOL BLOEMEN.

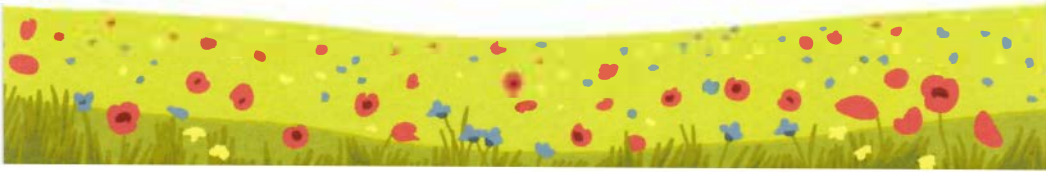
Beperk bloemenweides niet tot je tuin!

Ben je landbouwer, zaai dan ook eens inheemse honingplanten langs je velden. Op stroken van minstens 2 m breed vinden insecten er pollen en nectar, zelfs vóór en nadat er gewassen staan.

Ook kunnen veel dieren er schuilen, vooral tijdens de oogst. Je hoeft je bloemenstroken niet eens te sproeien, maar alleen aan het eind van het seizoen te maaien. Ben je eigenaar of beheerder van een stuk grond dat voorlopig braak ligt, bedenk dan dat allerlei soorten hier – al is het tijdelijk – graag onderdak zullen vinden.

En de hele buurt wordt er mooier van!

Zie ook de blaadjes van 31 maart en 28 juni.

IK BESTRIJD INVASIEVE WATERPLANTEN.

Sommige exotische waterplanten, die de mens al dan niet opzettelijk geïntroduceerd heeft, kunnen al snel gaan woekeren. Bovendien zijn zij maar al te vaak competitiever ingesteld dan de inheemse soorten en meestal niet gevoelig voor dezelfde ziekten. Bij gebrek aan natuurlijke vijanden kunnen ze zich razendsnel vermenigvuldigen.

Wat is het probleem?
Zij vormen dichte tapijten langs en op het water.
Die laten geen licht en zuurstof door voor de andere waterplanten en -dieren, zodat deze sterven.

Trek ze regelmatig uit (zorg ervoor dat je geen stukje achterlaat). Verbrand ze dan (waar dit mag) of geef ze mee met het huisvuil.

IK INSPECTEER DE BOMEN IN MIJN STRAAT.

Misschien heb je het geluk om in een straat met veel bomen te wonen. Maar zijn ze wel allemaal gezond?

Zijn ze zonder bevoeiingslang geplant? Worden ze omringd door asfalt, straatstenen of een rooster? Dan krijgen de wortels waarschijnlijk te weinig water en hebben ze niet genoeg plaats om te groeien.

Hebben de boomsnoeiers te grote takken afgezaagd en het blote hout niet beschermd? Zitten er spijkers

of gaten in de stammen of is er schors afgerukt? Groeien er zwammen op de schors? Dit alles verzwakt ze en maakt ze vatbaar voor ziektes.

Antwoord je vaak ja op deze vragen? Breng dan het buurtcomité op de hoogte, want het gaat niet zo goed met de bomen in je straat ...

V. U. : Camille Pisani, Vautierstraat 29 1000 Brussel

IK VOLG HET VOORBEELD VAN CARROTMOB.

Het consumentennetwerk Carrotmob moedigt handelaars aan die werken aan een geringere milieu-impact van hun winkel. Hoe doet die 'wortelbende' dat? Neem bijvoorbeeld een kruidenier die belooft dat hij 25 % van de opbrengst van een bepaalde dag in zuinigere koelkasten zal investeren. Dan trommelt Carrotmob zoveel mogelijk mensen op om op de geplande datum hun inkopen in die winkel te doen.

Lijkt dit iets voor jou?

Organiseer ook dergelijke acties: zo beloon je de restauranthouder die zijn afval composteert, de groenteboer die zich bij lokale bioproducenten bevoorraadt, de boomkweker die zich op inheemse planten toelegt, de visboer die alleen vis en schaaldieren met MSC-keurmerk verkoopt ...

Meer informatie vind je op vlaanderen.carrotmob.org.

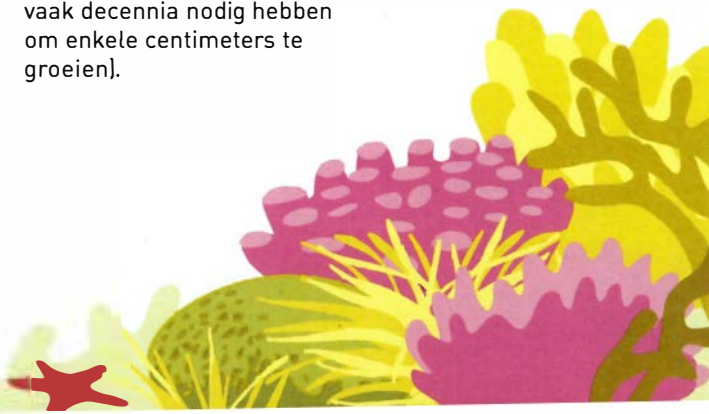
27 JULI

IK BLIJF VAN HET KORAAL WANNEER IK DUIK.

Koralen zijn minuscule diertjes die door een uitwendig kalkskelet beschermd worden. Zij leven met miljoenen samen in koloniën en vormen koraalriffen, vooral in warm maar soms ook in koud water. Ze zijn levensbelangrijk, want ze herbergen tal van dieren en vrijwaren de kusten van erosie door de golven.

Wees een verantwoordelijk duiker! Kies een club die zich inzet voor het behoud van koralen. Raak ze niet aan en gooi nooit het anker in een koraalrif, want dit beschadigt de koralen (die vaak decennia nodig hebben om enkele centimeters te groeien).

Neem er geen mee naar huis, zelfs geen dode. Kortom, observeer het koraalleven zonder het te storen!

IK VERLEEN EERSTE HULP AAN EEN GEWOND DIER.

Wat doe je als je een gewond dier vindt?

Controleer eerst of het niet gewoon een jong diertje is dat een beetje verdwaasd (na een val) of bang is. Dan mag je het niet aanraken: zijn ouders zijn vast niet ver en zullen zich wel om hem bekommeren zodra je weg bent.

Maar als het dier wél gewond is, kan je het, naargelang zijn grootte, in een deken wikkelen of in een kartonnen doos met wat vossen zetten. Vervolgens breng je het naar het dichtstbijzijnde opvangcentrum.

Kan je het dier niet meteen wegbrengen, probeer het dan eerst wat water te geven (geen melk, want sommige dieren worden er ziek van).

Geef het echter geen voedsel als je niet weet wat het normaal eet. En dwing het dier vooral niet te eten of te drinken.

IK BEOEFEN NIET OM HET EVEN WELKE WATERSPORT.

Ben jij dol op watersporten? Helaas zijn sommige sporten schadelijk voor het waterleven.

Doe niet aan jetskiën, motorbootvaren of waterski: deze activiteiten vervuilen lucht en water, zijn luidruchtig, jagen talrijke dieren de dood in en hun kielzog is schadelijk voor fauna en flora.

Geef de voorkeur aan sporten waarbij je zelf een inspanning moet leveren: kanoën, surfen, windsurfen, zeilen, waterpolo, waterfiet-sen, kajakken, zwemmen, duiken ...

Reinig en onderhoud je materieel niet met chemische middelen.

Vermijd overvolle plaatsen: waar te veel mensen actief zijn, hebben ecosystemen en biodiversiteit het hard te verduren!

30 JULI

IK DOE MEE AAN DE VLINDERTELLING.

Heb je het ook gemerkt?
Er zijn steeds minder vlinders.

Dit komt doordat er teveel
chemische pesticiden en
meststoffen terechtkomen
in de planten waarvan
de rupsen eten en op de
bloemen waaruit de vlinders
hun nectar halen.
Bovendien wordt hun
leefmilieu verstoord.

Daarom is de jaarlijkse
vlindertelling zeer belang-
rijk. Ze toont aan waar het
echt niet goed gaat met de
vlinders en waar we hun
habitat dringend moeten

herstellen, inheemse honing-
bloemen moeten planten ...
Doe mee aan de nationale
vlindertelling. Zo help je de
biodiversiteit in je gemeente
bewaren en ontdek je de
rijkdom van je tuin!

Meer informatie vind je op
www.vlindermee.be.

IK KNUTSEL EEN ZONNEDROOGOVENTJE VOOR FRUIT.

Als je langer van je zomer-
vruchten wil genieten, moet
je ze drogen!

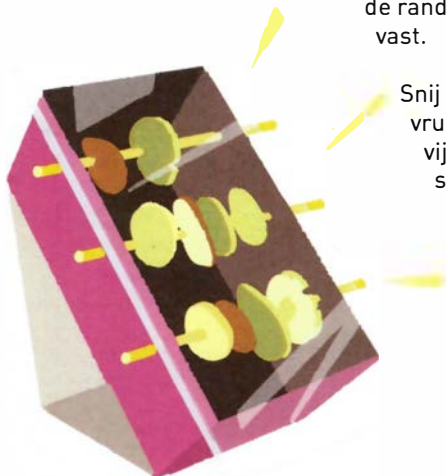
Bedek de binnenkant van
een schoenendoos met
zwart papier: leg een blad op
de bodem en klem het aan
de randen met paperclips
vast.

Snij niet al te sappige
vruchten (appels,
vijgen, abrikozen) in
schijfjes en schuif
die op houten
spiesjes, maar
duw ze niet
tegen elkaar.

Prik de spiesjes door de
doos (zoals op de tekening).
Maak de gaatjes met een
spijker als het karton te
hard is.

Zet de doos tegen een
zonnige muur en leg er een
glasplaat op (bijvoorbeeld
uit een fotolijst). Na 6 of 7
dagen zijn de vruchten hele-
maal droog!

Bewaar ze op een koele
donkere plaats, in een
glazen bokaal met goed
sluitend deksel.

1 AUGUSTUS

IK STEUN EEN HERBEBOSSINGSPROJECT IN HET ZUIDEN.

Elke dag verdwijnen honderden hectaren tropisch woud in het Amazonegebied, in tropisch Afrika of in Zuidoost-Azië. Het wordt gerooid voor landbouw- en woongebieden of om ons timmer- en meubelhout te leveren.

Veel ngo's werken aan de herbebossing van deze gebieden. Dit is niet alleen goed voor de ecologie (strijd tegen woestijnvorming, aardverschuivingen ...), maar ook voor de biodiversiteit (aanplant van bedreigde planten, strijd tegen habitatversnippering ...).

Ook als de plaatselijke bevolking de projecten ondersteunt, kan je financieel bijspringen. Of waarom ga je er niet als ecovrijwilliger aan de slag?

IK KOOP GEEN WATERSCHILDPADDEN.

Veel dierenwinkels verkopen rood- en geelwangschilddpaden. Dit zijn oorspronkelijk Noord-Amerikaanse dieren en dus exoten. Wanneer je ze koopt, zijn ze nog heel klein, maar ze groeien flink. Ze kunnen meer dan 50 jaar oud en 30 tot 40 cm groot worden!

Minder gewetensvolle eigenaars vinden er dan niets beter op dan hun schilddpaden in een vijver of een beek te dumpen. Hoewel ze zich in het koude water

niet kunnen voortplanten, veroorzaken ze veel problemen. Ze passen zich immers wonderwel aan, want er is genoeg voedsel. Ze zijn heel gulzig en helemaal niet kieskeurig: ze vreten planten, eendenkuikens, kikkers, dikkopjes, libellenlarven ... en verstoren zo het waterleven grondig.

3 AUGUSTUS

IK LEG AAN IN EEN HAVEN MET EEN 'BLAUWE VLAG'.

De 'Blauwe Vlag' is een referentie op gebied van ecotoerisme. Dit in 1985 ingevoerde kwaliteitskeurmerk wordt uitgereikt aan steden en jachthavens die een milieuvriendelijk economisch en toeristisch beleid voeren.

De beoordelingscriteria slaan op de waterkwaliteit (afvalwaterverwerking, regelmatige analyse van het zwemwater, bescherming van de koralen ...), de natuureducatie (informatieverschaffing en bewustmaking rond beschermde inheemse soorten, plaatselijke ecosystemen, vloedmerken ...), het beheer van de site en het afvalbeleid.

Meer informatie vind je op www.blauwevlag.be.

IK WEET GRAAG MEER OVER 'GUERILLA GARDENING'.

Heb je al gehoord over 'guerilla gardening'? De eerste guerillatuiniers begonnen in New York, maar ondertussen zijn ze ook in Europa actief. Maar wat doen ze eigenlijk?

Met schop, compost, planten en zaden komen – vaak honderden – tuiniers samen om tuintjes aan te leggen waar het eigenlijk niet mag. Ze veranderen middenbermen, rotondes, verlaten bouwterreinen en andere braakliggende gronden in fleurige plekjes vol biodiversiteit.

Dikwijls zijn ze 's nachts in de weer, maar vaak steunen buurtbewoners hun acties of helpen ze zelfs mee, vooral als er een moestuintje komt.

Is dit geen idee om uit te spitten?

Je vindt meer op www.guerrillagardening.org.

5 AUGUSTUS

IK OBSERVEER VOGELS AAN DE KUST.

Kustvogels zie je gemakkelijk: ze zweven boven de zee of boven de duinen; ze zoeken voedsel op het strand of op de golfbrekers ... Speur door een verrekijker, bij voorkeur één op een statief, naar hun snavel: die vertelt heel wat over hun voedingswijze.

De kleine mantelmeeuw kan met zijn dikke, puntige haaksnavel het pantser van een krab breken, een vis in stukken scheuren of een vogeltje doden. Met zijn lange, dunne en naar onder gebogen snavel pikt de wulp wormen en weekdieren uit het zand of uit de modder. Met zijn korte kegelvormige bek wroet de steenloper probleemloos keien en aangespoelde algen om, waaronder weekdieren en schaaldiertjes verstopt zitten ...

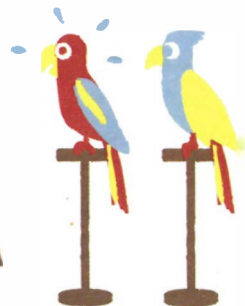
IK PROEF DE PLAATSELIJKE KEUKEN OP REIS.

Eet producten uit het land waar je bent. Zo help je de boeren die inlandse soorten kweken of telen, en beperk je de milieuhindèr door transport. Dit is goed voor de plaatselijke economie en de biodiversiteit!

Maar weiger gerechten waarin bedreigde soorten verwerkt zijn (schildpadbiefstuk, sushi van blauwvintonijn, zeekomkommer, woudvlees) of waardoor de plaatselijke biodiversiteit in het gedrang komt (jacht of visvangst zonder inachtneming van minimumgroottes of quota, teelten waarvoor het woud moet wijken ...).

Aanvaard geen traditionele geneesmiddelen of cosmetica op basis van de hoorn van neushoorns, slagstanden van olifanten, beenderen en ingewanden van tijgers, muskus van muskusherten ...

De lijst van bedreigde soorten vind je op:
www.cites.org
www.iucnredlist.org

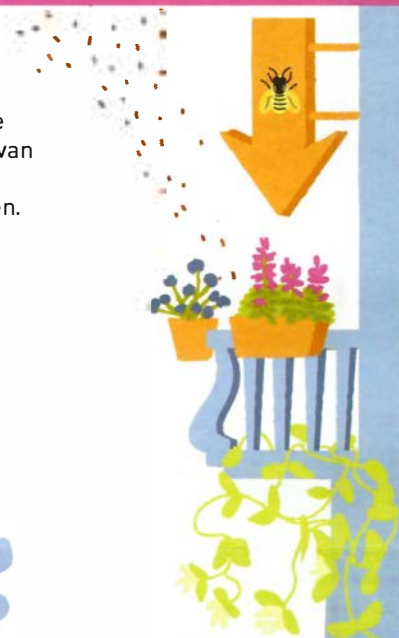
7 AUGUSTUS

IK MAAK VAN MIJN BALKON EEN BESTUIVERSPARADIJS.

Je hebt geen tuin maar wel een binnenplaatsje, terras, balkon of gewoon een vensterbank? Van een windluw plekje waar de zon minstens 3 of 4 uur per dag kan schijnen, maak je zo een paradijs voor planten- en bestuivers.

Plaats wat vlinderkasten, nestkasten voor hommels (in de grootste bakken) en nestgangen voor solitaire bijen. Vul de bloembakken met inheemse bijen- en hommelpflanzen, zoals grasklokje, korenbloem, andoorn, frambozenstruiken, munt, goudsbloemen ...

Voor je gevel kan je kiezen voor klimplanten, zoals klimop, kamperfoelie of heggenrank, waarvan de bloemen tal van bestuivers aantrekken.

8 AUGUSTUS

IK ONTDEK DE RIJKDOM VAN DE BELGISCHE MIJNSTEENBERGEN.

Steenbergen, in België ook wel 'terrils' genoemd, zijn hopen afval dat uit de mijnen is bovengehaald. Inheemse planten helpen die heuvels verstevigen: klein hoefblad, slangenkruid, bosrank, gewone vlier, ruwe berk. Maar doordat de zon de zwarte ondergrond extra opwarmt, groeien er ook planten die aan een warmer klimaat aangepast zijn, zoals wingerd en bezemkruiskruid.

Je kan meer dan 120 steenbergen bezoeken, waarvan sommige alleen met een gids.

Er loopt overigens een nieuw langeafstandspad tussen Bernissart en Blegny, dat alle Waalse steenbergen verbindt: langs deze 200 km lange 'Transterrilienne' kan je heerlijk wandelingen maken.

9 AUGUSTUS

IK BEWAAR HET FRUIT VAN MIJN BOOMGAARD OP DE JUISTE WIJZE.

Een gouden regel: pluk de vruchten zodra ze rijp zijn. Als bewaarfruit hou je alleen gezonde vruchten die nog niet afgevallen zijn. De rest verwerk je tot moes, jam, stroop, snoepjes of chutney, maak je in op azijn of brandewijn, droog je, konfijt je of vries je in (max. één jaar in de diepvriezer).

Appelen schik je op latten of in houten kistjes op een koele plaats. Of leg ze op een dikke laag droge varenbladeren, maar zorg ervoor dat ze niet tegen elkaar liggen. In een koele kelder kan je peren eveneens zo bewaren.

Als je de hele winter noten en hazelnoten wil knabbelen, moet je ze bewaren in een vochtige koele plaats: zo drogen ze niet uit.

10 AUGUSTUS

IK BRENG NOOIT EXOTISCHE SOORTEN VAN MIJN REIZEN MEE.

Breng geen dieren of planten mee uit plaatsen waar je op vakantie gaat. Ze kunnen hier misschien niet overleven ... of zich daarentegen uitstekend thuis voelen. Zo goed zelfs dat ze woekeren en inheemse soorten verdringen.

Indien je hoe dan ook toch exotische dieren of planten wil invoeren, kom je zonder CITES-vergunning heel waarschijnlijk niet voorbij

de douane (dit getuigschrift garandeert dat de soort mag verkocht worden en dat dit de biodiversiteit niet bedreigt).

Zelfs als je helemaal niet de bedoeling hebt om met dergelijke soorten terug te komen, kan je toch beter vóór je terugreis je bagage goed nakijken: je kan stiekeme medereizigers hebben (kakkerlakken, vogelspinnen, zaden ...)!

11 AUGUSTUS

IK OOGST DE ZADEN VAN MIJN PLANTEN.

Snij de bloemen in je tuin niet onmiddellijk af wanneer ze verwelken: laat ze in het zaad schieten. Oogst dit zodra het goed droog is (bij voorkeur op het einde van een regenloze dag) en doe het in papieren zakjes of enveloppen. Schrijf er telkens de naam van de plant en de oogstdatum op. Bewaar alles in een droge en goed verluchte ruimte.

Je kunt ook zaden van bonen, tomaten of pompoenen oogsten. Neem de zaden van die groenten die het best smaken. Laat ze enkele dagen op een droge plek (op zolder) drogen en doe ze dan pas in zakjes.

Een tip: hou genoeg zaden bij om ze volgend jaar uit te zaaien en ruil de rest om andere variëteiten te proberen.

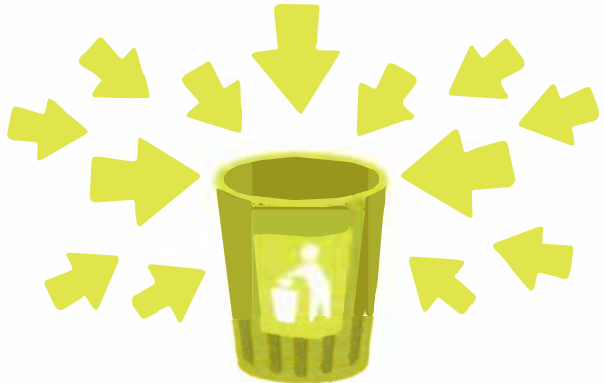
IK GOOI NOOIT AFVAL OP DE GROND.

Afval in de natuur gooien heeft steeds – vaak rampzalige – gevolgen voor het milieu.

Bepaald afval brengt onmiddellijk schade toe: sigarettenpeuken en kauwgom vergiftigen of verstikken de dieren die ze doorslikken, kleine zoogdieren en amfibieën raken in flessen geklemd, glasscherven verwonden grotere dieren of kunnen door het vergrootglaseffect branden veroorzaken.

Bij ander vuil voel je de gevolgen pas op langere termijn: plastic doet er jaren over om af te breken maar geeft ondertussen wel giftige stoffen vrij, batterijen bevatten

zware metalen die door de bodem sijpelen en het grondwater vervuilen ... Gebruik dus de straatvuilnisbakken en recycleer zoveel je kan!

13 AUGUSTUS

IK VERKLEIN MIJN ECOLOGISCHE VOETAFDruk OP MIJN BRUILOFT.

Hou je feest 's zomers en overdag: de zon staat in voor belichting en verwarming. Maak je uitnodigingen in kringloop-, FSC- of PEFC-papier.

Suggereer milieuvriendelijke of duurzame geschenken. Je kan je gasten ook voorstellen dat ze op jouw naam een schenking doen aan een natuurbeschermingsvereniging.

Kies voor biologische gerechten, dranken en bloemen uit de streek en uit het juiste seizoen. Zorg ervoor dat het afval beperkt en gesorteerd wordt.

Huur je smoking of kijk eens of je moeders trouwkleed je past.

Trouwringen bevatten edelmetalen en edelstenen die in verre landen gewonnen worden, meestal op een weinig duurzame manier. Waarom draag je die van je voorouders niet?

14 AUGUSTUS

IK HOU OOK OP EEN EILAND REKENING MET BIODIVERSITEIT.

In de loop der tijd ontwikkelden eilandsoorten zich anders dan hun verwanten op het vasteland. Ze hebben zich steeds beter aan hun specifieke milieu aangepast. Door het kleine territorium werden sommige grote soorten kleiner. Andere kleine soorten zijn dan weer gegroeid bij gebrek aan vijanden.

De minste ecologische verandering kan hier dus onverwachte gevolgen hebben. Eilanden zijn extra kwetsbaar voor menselijke activiteiten, dus ook voor toerisme. Zo is één van de gevolgen hiervan de – al dan niet opzettelijke – introductie van exotische soorten.

Als je een eiland bezoekt, blijf dan op de paden, gooi geen afval in de natuur, wees voorzichtig en breng of neem vooral geen planten of dieren mee.

IK MAAK EEN ONDERWATERKIJKER.

Benodigdheden: een plastic (kwark)potje of fles, dikke elastiekjes, een vel doorzichtige vershoud- of bloemenfolie, een stanley-mes of cutter.

Vraag aan een volwassene om de bodem uit het potje te knippen (en ook de bovenkant als je een fles neemt). Maak er de folie op vast en span het goed met de elastiekjes aan, zodat er

geen water meer door kan. Dompel de onderkant van de kijker in een plas, in een beek of in de zee ... en geniet van het onderwaterschouwspel!

16 AUGUSTUS

IK INVENTARISEER DE FRUITBOMEN IN MIJN WIJK.

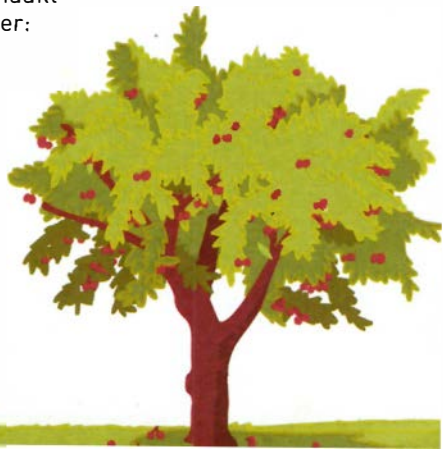
Wil je een verzamelboomgaard aanleggen? Kijk dan op het blaadje van 5 oktober.

Maar kijk eerst welke fruitboomrassen er groeien in je tuin, in je wijk of zelfs in je streek.

Sommige variëteiten van appel-, peren-, kersen- of pruimenbomen zijn heel oud

en behoren dus tot ons cultureel, sociaal en biologisch erfgoed. In vergelijking met de nieuwere cultivars zijn ze beter tegen parasieten en ziektes bestand en smaakt hun fruit veel lekkerder: je moet er echt van proeven!

Inventariseer deze soorten, plant of ent ze in een verzamelboomgaard en vermeerder ze. Zo vermijd je dat ze voor altijd verdwijnen.

IK SCHILDER MET NATUURLIJKE VERF.

De meeste soorten muur-, hout- en metaalverf die nu op de markt zijn, bevatten veel chemische stoffen.

Zware metalen, oplosmiddelen, droogmiddelen en andere vluchtige organische verbindingen, die gevaarlijk zijn voor onze gezondheid, maar ook voor de biodiversiteit (vooral wanneer ze met het afvalwater in de natuur terechtkomen).

Natuurlijke verf daarentegen is niet giftig en ruikt nooit slecht. Sommige soorten zorgen voor een gepaste vochtigheid in huis en weren schimmels. Je kan natuurlijke verf gemakkelijk zelf bereiden (kijk op het blaadje van 18 november).

Wat zit erin? Natuurlijke pigmenten, krijt, marmerpoeder, kaolien, water, melk, caseïne, kalk, klei, zand, was, lijnzaadolie ...

18 AUGUSTUS

IK BEKIJK WILDE PLANTEN ... OP STRAAT!

Zag je al die planten tussen straatstenen en stoeptegels, tegen gebouwen of zelfs op muren?

Geel nagelkruid, gewone melkdistel, gewone raket, grote weegbree, kandelaar-tje, klein kruiskruid, kleine veldkers, liggende vetmuur, muurleeuwenbek, muurpeper, paardenbloem, stinkende gouwe, straatgras, vroegeling ...: wat een weelde!

Wil je ze helpen? Nadat bloemen verwelken, dragen ze zaad. Haal de zaadjes uit wanneer ze goed droog zijn. Meng ze met een kopje wormencompost en twee kopjes klei. Doe er wat water bij en rol alles tot kleine bolletjes. Druk deze tussen de stenen ...

19 AUGUSTUS

IK GA ZORGZAAM OM MET HET LEVEN IN DE RIVIER.

Als je in een rivier of vijver wil zwemmen, kijk dan eerst of dit wel mag: soms is het immers een leef- of voortplantingsgebied van beschermde diersoorten of is het water vervuild of gevaarlijk (sterke stroming, steile oevers ...).

Maak zo weinig mogelijk lawaai. Verplaats geen keien en stenen: zij kunnen minuscule maar niettemin levende organismen herbergen!

Pluk ook geen planten: de meeste spelen een essentiële rol in de zuurstoftoevoer en de waterzuivering. Als je absoluut een dam wil bouwen, breek hem dan af vóór je weggaat.

Gooi tot slot nooit afval in het water, was je er niet in en doe vóór het pootjebaden geen parfum, deodorant of zonnebrandcrème op.

IK ONTDEK DE BIODIVERSITEIT MET MIJN 5 ZINTUIGEN.

Voel verschillen in reliëf en textuur door met je hand over een zijdezachte vacht, een ruwe boomstam, een fluwelig blad ... te wrijven.

Ontdek de wonderlijke smaak van vruchten, groenten, kruiden, vis ... die je niet kent.

Bewonder vissenschubben, keverdekschilden of vlinder-vleugels die glinsteren in het licht.

Geniet van het gezang van vogels, het gezoem van insecten, het geritsel van bladeren, het gekabbel van een beekje ...

Laat je bedwelmen door de geur van bloemen en van naaldbomenhars, de humus in het woud, de aroma's van munt, daslook en andere kruiden. Ze ruiken nog beter als je ze tussen je vingers wrijft.

21 AUGUSTUS

IK GEEF BRAMEN EEN PLAATS IN MIJN TUIN.

De gewone of wilde braam is een doorlevende plant waarvan de ranken vol staan met doornen (hij behoort tot de rozenfamilie). Kleine zoogdieren, zoals de hazelmuis, vinden er beschutting. De rups van de veelvraat leeft van de bladeren en kinderen zijn dol op de eetbare bessen.

Laat enkele braamstruiken in je tuin groeien. Om te voorkomen dat ze woekeren snoei je ze regelmatig tot op de grond af en ruk je alle scheuten uit die buiten de voorbehouden plaats uitlopen.

Bramen smul je rauw, maar ze smaken ook heerlijk in taarten, siroop, gelei en jam.

Thee van gedroogde bladeren helpt tegen keelpijn en diarree.

22 AUGUSTUS

IK BESTUDEER DE DUINFLORA.

Weet je hoe duinen ontstaan? Het zand waait naar het binnenland en hoopt zich daar op. Als er helmgras en biestarwegras op die hoopjes groeit, houden de wortels van deze grassen het zand vast en komt er steeds meer zand bij.

Langzaam wordt de duin groter. De regen spoelt er het zout uit en er komen dieren wonen. Hun uitwerpselen maken de bodem rijk genoeg voor zeeraket (met zijn meterslange penwortel), de blauwe zeedistel (die geen distel is, maar net zoals peen tot de schermbloemenfamilie behoort).

IK MAAK GEEN VUUR IN DE NATUUR.

Branden maken deel uit van de natuurlijke cyclus van bossen: zo ontstaan er open plekken, die andere diersoorten aantrekken.

Maar als het te vaak of te fel brandt, dan lijdt de biodiversiteit eronder (soorten verdwijnen, habitats worden volledig vernietigd).

Gooi geen peuken of lucifers weg en maak geen

vuur in kwetsbaar gebied (droog gras, struikgewas). Soms kan een vonkje honderden hectaren bos in rook doen opgaan.

Leg, waar kampvuren zijn toegestaan, een aarden walletje rond je vuur of maak het in een gat (zo bespaar je meteen ook hout).

Gebruik enkel hout dat je van de grond hebt opgegrapt. Blus het nadien met water of bedek het met aarde om het te doven.

IK EET GEEN KIKKERBILLETJES.

De handel in kikkerbiljetjes veroorzaakt grote milieuproblemen in de exportlanden. De meeste kikkerbiljetjes komen van kikkers uit de rijstvelden in Azië.

Deze kikkers zijn daar van groot belang, want ze eten veel insecten die gevaarlijke ziekten bij de mens veroorzaken. Nu ze verdwijnen, moeten ze door giftige chemische pesticiden vervangen worden. Deze – in Europa verboden – producten brengen deze bijzondere ecosystemen en de lokale bevolking in gevaar.

Tot overmaat van ramp worden de kikkers op een buitengewoon barbaarse manier gevangen en bereid (in zakken gestopt, levend in stukken gesneden en van hun ingewanden ontdaan).

IK BLIJF OP DE WANDELPADEN.

Of je nu enkele uurtjes gaat kuieren of een dagenlange trektocht maakt, verlaat de aangelegde paden nooit.

Doe dit om de plaatselijke fauna niet te storen. Veel zoogdiertjes en vogels bouwen hun nest immers op de grond. Als je te dichtbij zou komen, kunnen ze hun nest en hun jongen in de steek laten ...

Wie de paden niet volgt, vertrapt misschien zelfs zeldzame inheemse planten of ongewervelden. De kans bestaat ook dat er zaden aan je zolen blijven kleven, zodat je ze verspreidt op plaatsen waar ze niet thuishoren.

De aanleg van paden zorgt er bovendien voor dat wandelaars niet te veel grond vertrappelen, dat er minder erosie optreedt ... en dat je niet verloren loopt!

26 AUGUSTUS

IK HOU DE VLIEGEN ZONDER INSECTICIDEN UIT MIJN HUIS.

Als je geen vliegen in huis wil, moet je horren in deuren en vensters plaatsen, want kralengordijnen helpen niet veel. Laat ook geen voedsel staan en leg je compost achter in je tuin.

Met lavendel, marjolein, basilicum, citroengras, geraniums ... hou je vliegen uit de buurt. Ook noten-boombladeren zouden vliegen weren.

Een vliegenvanger moet geel of oranje zijn, want die kleuren trekken vliegen aan. Dit geldt zowel voor het kleeflint als voor het kommetje waarin je water doet ...

Laat bovendien spinnen met rust: ze vangen beslist enkele vliegen in hun web!

27 AUGUSTUS

IK VERKEN DE STADSPARKEN.

Parken zijn de groene longen van de stad! Iedereen vindt er rust in al die drukte: gezinnen ontspannen er zich, arbeiders en scholieren blazen er even uit, pendelaars gebruiken ze als aangename route naar hun werk, toeristen flaneren ... Maar parken staan ook garant voor de biodiversiteit in de stad.

Ga op zoek tussen de bomen, aan het water, langs de voetpaden, bij een serre of een kiosk ...

Je ontdekt er beslist onvermoede schatten, zoals een opmerkelijke boom, een schuwe vogel, een schuchter zoogdiertje of een bonte bende insecten.

28 AUGUSTUS

IK DOE MEE AAN DE 'NACHT VAN DE VLEERMUIS'.

Zoals zoveel andere dieren worden ook vleermuizen bedreigd door het gebruik van chemische pesticiden (die in hun voedsel zitten) en door het verdwijnen van hun overwinterings- en voortplantingsplaatsen.

Elk jaar wordt tijdens het laatste weekend van augustus de "Europese Nacht van de Vleermuis" gehouden. Je kan deelnemen aan veel activiteiten: nachtelijke rondleidingen, kinderworkshops, nestkasten bouwen, filmvertoningen ...

Daarna zal je deze verrassende vliegende zoogdiertjes zeker waarderen. Dit is de perfecte gelegenheid om ze beter te leren kennen, om hun stille luchtballet te observeren en om je te realiseren dat ze heel belangrijk zijn voor het behoud van hun ecosysteem.

IK PLAAG MIJN VRIENDJES MET PLANTEN.

Aan kleeftkruid, aan de hoofdjes van klit en aan de vruchten van nagelkruid zitten haakjes die aan de haren van dieren blijven hangen.

Zo reizen ze mee en verspreiden ze hun zaad. Maar ze kleven ook aan het haar en de kleren van je vriendjes! Je vindt ze in de zomer op braakliggende terreinen, onder hagen en tussen struiken.

En het beste jeukpoeder maak je van de bottels van de wilde roos! Pluk er enkele in oktober. Kook ze vijf minuten in water; snij ze in twee; neem de haartjes die rond de zaadjes zitten en droog ze. Laat er een plukje van in de nek van je slachtoffer glijden ...

IK KOOP GEEN TROPISCH HOUT.

Tropisch hout komt vaak uit bossen met een rijke biodiversiteit, die echter niet altijd duurzaam beheerd worden (soms wordt er zelfs illegaal gekapt!).

In Eurazië, Afrika, Latijns-Amerika en Noord-Amerika worden elk jaar talrijke oerbossen (dit zijn bossen die nauwelijks door de mens aangetast zijn) ontgonnen zonder enige bekommernis voor de dieren en planten die er leven.

Bovendien wordt de opbrengst van deze houtsoorten (bijvoorbeeld teak of afrosia) in bepaalde gebieden vaak volledig of gedeeltelijk gebruikt om er plaatselijke gewapende conflicten of dictaturen mee te financieren!

Kies dus alleen voor tropisch hout met FSC- of PEFC-keurmerk of, beter nog, voor hout uit onze eigen bossen (zie het blaadje van 16 november).

31 AUGUSTUS

IK GEEF MIJN KIND EEN BOTERHAMMENDOOS MEE.

Eet je kind 's middags op school? Zijn ecologische voetafdruk wordt dan heel wat kleiner als het in de eetzaal aanschuift (vooral als er biologisch gekookt wordt) of als het boterhammen eet.

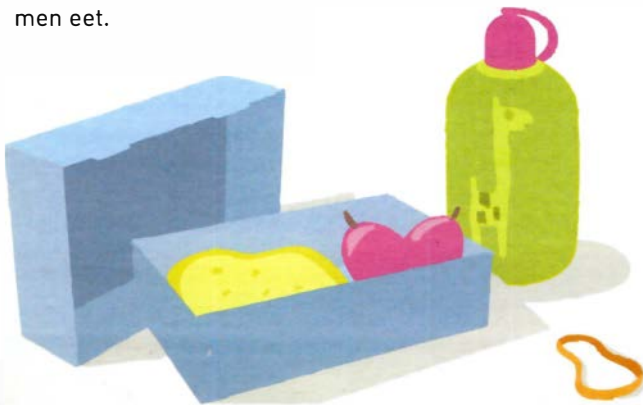
Vul een stevige en voldoende grote boterhammendoos met lekkere seizoens(bio) producten uit de streek.

Giet zijn drankje in een makkelijk afwasbare en goedsluitende veldfles.

Voor zijn tienuurtje stop je in de boterhammendoos ook een of twee stukken fruit en enkele zelfgebakken koekjes.

Zo vermijd je wegwerpverpakkingen: die zijn moeilijk recycleerbaar en zowel de fabricage als de vernietiging ervan veroorzaken veel vervuiling.

Je vindt hierover meer op www.vuilnisbak.org.

IK MAAK MIJN EIGEN LIJM.

Hier vind je twee receptjes voor biologisch afbreekbare en chemievrije lijm. Die is dus niet schadelijk voor jou of voor de biodiversiteit! Beide zijn geschikt voor knutselwerkjes, dingetjes in papiermaché, maskers in karton ...

Lijm van bloem.

Doe 2 eetlepels tarwemeel, 1 koffielepeltje suiker en 10 cl water in een pot en verwarm op een zacht vuurtje. Klop alles goed met een garde, zodat het niet klontert. Giet er beetje bij beetje 40 cl water bij: de lijm mag niet te vloeibaar maar ook niet te dik zijn.

Lijm van rijst.

Kook 200 gram rijst in $\frac{1}{2}$ liter water. Zodra het water wit kleurt, pers je de brij in een zeef, waarna de lijm overblijft.

Bewaar je lijm in goed afgesloten bokalen op een koele plaats en roer voor gebruik.

IK WORD MILIEUWACHTER.

Ken je in je buurt een kwetsbaar natuurgebied dat onder handen moet worden genomen (een vijver vol algenbloei, een vennetje dat uitdroogt, een vochtige heide die verdort, een kalkhelling die verbotst ...). Of zie je vies water (met zwerfafval, dode dieren, een olievlek, onbehandeld afvalwater ...) of vuilnis langs de weg, op de oever van een rivier of op een braakland?

Meld het bij de gemeente of bij een plaatselijke natuurvereniging.

Je kan er zelf ook iets aan doen: help bij een actie om het milieu te herstellen of om rivieren, stranden of wegbermen schoon te maken.

IK BESCHERM REGENWORMEN.

Regenwormen vormen een onmisbare schakel in de voedselketen. Ze recyclen onophoudelijk organisch materiaal, zoals dode bladeren en andere rottende planten. Zo zorgen ze mee voor goede humus en dus voor een vruchtbare bodem voor de vruchten en groenten die bij ons op tafel komen.

Tijdens het graven, woelen ze bovendien de grond los, zodat wortels gemakkelijker groeien en het water vlug en diep kan insijpelen tot waar planten het kunnen opzuigen.

Ook verhinderen ze dat het regenwater bij stortbuien te vlug wegstroomt en de bodem wegspoelt.

Draag zorg voor die onmisbare helpers in je tuin: gebruik geen chemische meststoffen of bestrijdingsmiddelen en bewerk de grond met een woelvork.

IK BIED DE EGELS EEN WINTERSCHUILPLAATS AAN.

Tuiniers houden van egels, omdat die insecten, naaktslakken en nu en dan knaagdierjes lusten. Geef ze dus in de winter een rustige schuilplaats.

Maak een doorgang in de omheining of de tuinmuur. Leg een stapeltje hout of een hoop bladeren in een tegen weer en wind beschut schaduwrijk hoekje. Of zet een kistje onder een struik, met een 10 tot 15 cm brede ingang en een 12 tot 15 cm brede buis als toegangstunnel.

Bij het kistje leg je wat hooi en dode bladeren, waarmee de egel zijn bedje kan spreiden.

Zorg eventueel voor water en stukken fruit of katten- of hondenvoer (maar geen melk of brood): nu en dan wordt de egel wakker om wat te eten en zijn poten te strekken.

IK OOGST ZADEN MET MIJN SCHOENEN.

Trek na een flinke nazomer- of herfstbui je laarzen of wandelschoenen aan (met uiteraard een diep reliëf) en maak een wandeltocht door weiden, bossen, struikgewas of braakland.

Trek bij je thuiskomst je schoenen uit, schraap de grond van je zolen en doe hem in een pot met potaarde of goed verteerde compost.

Zet de pot op een warme zonnige plek, begiet hem en wacht een paar dagen. Je ziet al vlug enkele scheutjes uitprijen. Nu kan je rustig toekijken hoe ze groeien. Na enkele weken kan je de planten misschien wel determineren ...

6 SEPTEMBER

IK ZORG VOOR DUURZAAM SCHOOLGEREI.

Ben jij leerkracht of ken je er een? Dan is dit voor jou! Tegenwoordig worden steeds meer inspanningen geleverd die leerlingen en ouders er toe aanzetten om ecologisch verantwoord schoolgerei te kopen.

Leerkrachten moeten op dit punt het goede voorbeeld geven! Ze kiezen dan ook voor stevig lesmateriaal uit gifvrije, gerecycleerde en recycleerbare stoffen. In plaats van wegwerpproducten gebruiken ze elk jaar zoveel mogelijk dezelfde benodigheden.

Ze beperken de aankooplijst voor de leerlingen tot het strikt noodzakelijke. Hierbij leggen ze uit waarom dit alles zo belangrijk is voor de aarde. Zo wordt het een ideale voorlichtingscampagne rond het behoud van de biodiversiteit!

7 SEPTEMBER

IK LAAT BODEMBEDEKKERS IN MIJN TUIN GROEIEN.

An illustration on the left side of the page shows a large tree with a thick brown trunk and a full green canopy. In the foreground, a blue silhouette of a person is sitting on a grassy hill, looking towards the right. The background is a solid light green color.

Bodembedekkers zoals varens, grassen, klimop ... zijn ideaal onder struikgewas, op oneffen ondergrond en in andere moeilijk te onderhouden zones. Waar het in je tuin te nat, te droog of te donker is voor een gazon (bijvoorbeeld onder bomen), kunnen ze een mooi dik tapijt vormen.

Maar ze hebben nog andere voordelen: ze houden het onkruid tegen, zorgen dat het water niet te snel uit de bodem verdampt (zodat we minder moeten sproeien). Ze houden erosie door wind en harde regen tegen en ze bieden bovendien een ideaal toevluchtsoord voor microfauna!

Kies bodembedekkers die bij je tuin passen, maar neem bij voorkeur wel inheemse soorten.

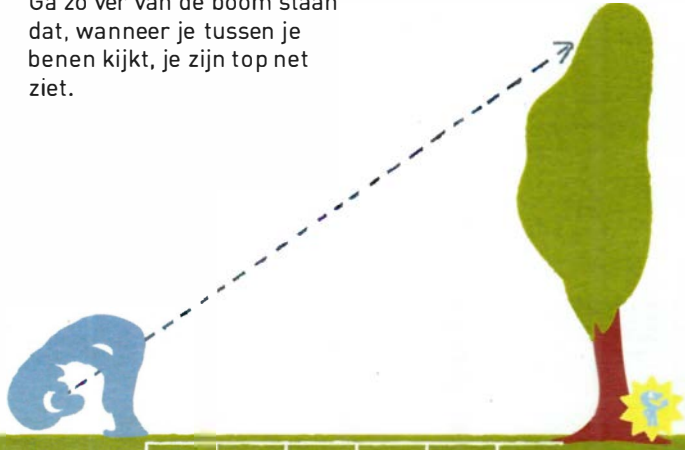
IK ONDERZOEK EN MEET BOMEN.

Weet je welke boom je zal bestuderen? Neem een afdruk van zijn schors en raap enkele bladeren, bessen of noten op. Schets hem in je veldboekje en beschrijf hem met zoveel mogelijk details, maar noteer in elk geval zijn plaats en zijn afmetingen.

Zijn omtrek meet je met een touw waarin je om de 10 cm een knoop gelegd hebt. Maar hoe doe je dat nu voor de hoogte?

Het is helemaal niet moeilijk! Meet hoe lang je stappen zijn (dit is de afstand tussen je twee hielen, wanneer je normaal stapt). Ga zo ver van de boom staan dat, wanneer je tussen je benen kijkt, je zijn top net ziet.

Stap dan naar de boom terug en vermenigvuldig het aantal stappen met hun lengte: zo weet je ongeveer hoe hoog de boom is!

IK BOYCOT PRODUCTEN DIE PALMOLIE BEVATTEN.

Palmolie is een bestanddeel van allerlei producten: schoonmaakmiddelen, koekjes, chips, chocolade- en andere smeerpasta,

kant-en-klare maaltijden, roomijs, soep ...
Vaak staat er alleen maar 'plantaardig vet' of 'plantaardige olie' op de verpakking.

Nu nog verdwijnen er elke dag in Indonesië en Maleisië hele stroken oerwoud om plaats te ruimen voor plantages met oliepalmen.

In die oerwouden leven de allerlaatste orang-oetans. Die worden dus niet alleen bedreigd door de jacht, maar ook door de snelle teloorgang van hun habitat ...

IK VANG NOOIT TE GROTE VISSEN.

Zoals alle dieren kunnen vissen, schaaldieren, weekdieren ... zich pas voortplanten als ze oud genoeg zijn, en dus groot genoeg. Elk dier dat een bepaalde grootte niet bereikt heeft, moet teruggezet worden.

Hiernaast vind je een lijstje met de in 2009 toegestane minimumgrootten van enkele vissen (met inbegrip van de staart). Bij zoutwatervissen zijn die door de Europese Unie vastgesteld en bij de zoetwatervissen door de gewesten. Helaas zijn vissen van dat formaat vaak nauwelijks geslachtsrijp. Verkiez dus grotere vissen: die kunnen zich waarschijnlijk al voortplanten vóór ze op je bord belanden.

In de Noordzee en het Kanaal:

zeebaars: 36 cm
kabeljauw: 35 cm
haring: 20 cm
makreel: 20 cm
wijting: 27 cm
tong: 24 cm

In zoet water in Vlaanderen en Wallonië:

barbeel: 40 cm en 30 cm
snoek: 45 cm en 50 cm
karper: 30 cm en 25 cm
rietvoorn: 15 cm
zeelt: 25 cm
beekforel : 25 cm en 22 cm

IK MELD DODE DIEREN IN HET BOS.

Net als dode bomen en planten vormen ook krenten een wezenlijk deel van de voedselketen. Ze zijn immers voedsel voor tal van vogels, zoogdiertjes, ongewervelde dieren, paddenstoelen, micro-organismen ...

In 2008 werd in dit verband in het Zoniënwoud een onderzoek opgestart: automatische camera's fotograferen aaseters, reducenten en voedselopportunisten die zich te goed doen aan dieren die gedood werden in het verkeer in en rond het bos.

Zie je in of rond een bos een dood dier liggen, breng dan de boswachter op de hoogte. Raak het echter zelf niet aan, want dat is meestal heel onhygiënisch.

12 SEPTEMBER

IK VERSTOOR HET MILIEU ONDER DE GROND NIET.

Grotten, spelonken en kloven zijn natuurlijke habitats met een soms verrassende biologische diversiteit. Maar de mens brengt deze in gevaar met activiteiten zoals sportspeleologie, individuele reizen en massatoerisme ...

Toch leven hier veel zoogdieren (zoals vleermuizen), reptielen en ongewervelde dieren, naast talrijke schimmels, mossen en paddenstoelen! Ook in het water van grotten vind je veel diersoorten (schaaldieren, weekdieren, amfibieën ...),

als er tenminste veel organisch materiaal en levende organismen mee binnensijpelen.

Bezoek enkel grotten die open zijn voor het publiek, vermijd verblindende zaklampen, maak geen lawaai, vernietig niets en gooi geen rommel weg.

En gebruik geen producten die het insijpelende water kunnen vervuilen.

IK BEVORDER DE BIODIVERSITEIT OP MIJN WERK.

Ben jij verantwoordelijk voor de aanleg van infrastructuur? Integreer die dan zo goed mogelijk in de natuur (voorzie doorgangen voor dieren, laat in opvangbekkens dieren leven en planten groeien ...). Zorg voor bomen, hagen, vijvers en braakland en onderhoud ze zo goed mogelijk.

Kies voor de gebouwen, de afwerking en het meubilair milieuvriendelijke, natuurlijke, duurzame, recycleerbare en – waar mogelijk – materialen en producten uit de streek.

Beperk het gebruik van niet-hernieuwbare energie en de productie van afval.

Zo verminder je de ecologische voetafdruk van je bedrijf en verbeter je tevens je werkomgeving, je imago en de handelswaarde van je locatie!

Zie ook het blaadje van 7 oktober.

14 SEPTEMBER

IK KOOP HONING BIJ EEN IMKER UIT DE BUURT.

Een honingbij verzamelt nectar op de bloemen en maakt er honing van. Terwijl ze de bloemen bezoekt, bestuift ze die: er blijven stuifmeelkorrels hangen tussen de vele haartjes van haar lijf. Zo vervoert ze het stuifmeel van bloem tot bloem en bevrucht ze die ondertussen!

Als je honing bij een plaatselijke imker koopt, draag je bij tot een rijke en diverse flora in je streek!

Heb je last van hooikoorts? Smul dan van honing uit je naaste omgeving (in een straal van 10 km).

Die bevat immers kleine hoeveelheden stuifmeel, waardoor je 'ingeënt' bent.

15 SEPTEMBER

IK ZET VERDWAALDE PISSEBEDDEN UIT MIJN HUIS.

De kelderpissebed (*Oniscus asellus*) is geen insect. Net als de garnalen behoort hij tot de schaaldieren, maar is één van de weinige die op het land leven.

Hij overleeft echter alleen waar het vochtig en donker is: in slecht geïsoleerde kelders, onder stenen in de tuin, achter de schors van oude bomen, in het bos ... Daar vindt hij de schimmels en rottende planten die hij eet.

Zie je een pissebed in een verwarmde kamer, breng hem dan vlug in de lomper van je tuin. Anders is hij na enkele uren volledig uitgedroogd!

IK VERMIJD VERVUILING OP MIJN WERF.

Ben je aan het bouwen of renoveren? Beperk het werf-afval zoveel mogelijk: sorteer, recupereer of recycleer al wat je kunt en breng de rest naar het containerpark.

Verbranden is uit den boze (en verboden!), net als begraven op je terrein (en elders mag het ook niet!). Dit kan de grond immers verontreinigen.

Gooi vooral geen resten van chemische middelen (oplosmiddelen, verf ...) in de riolen, want als deze in de bodem en het grondwater terechtkomen,

kan het gif de biodiversiteit ernstige schade toebrengen. Breng deze producten dus naar het milieupark.

Zo voorkom je dat onze eco-systemen verstoord raken en stimuleer je de ontwikkeling van recuperatie- en recyclagebedrijven.

17 SEPTEMBER

IK VRAAG POLITICI AAN DE BIODIVERSITEIT TE DENKEN.

Biodiversiteit is een buitengewone maar bedreigde rijkdom. Ze verdient evenveel plaats in de partijprogramma's als de klimaatwijziging.

Beleidsmakers kunnen – en moeten – elk op hun niveau een beslissende rol spelen in haar bescherming.

Vraag op televisie of radio, per post, via hun blogs ... wat hun plannen zijn om de biodiversiteit te bewaren. Concreet kunnen zij ambitieuze beleidslijnen voorstellen (oprichting van beschermde gebieden, beheer van exotische soorten, standaardisering van milieukeurmerken), natuurbeschermingsprojecten zoals Natura 2000

steunen, zich inzetten om ook biodiversiteitsbevorderende maatregelen in de groene fiscaliteit te voorzien.

18 SEPTEMBER

IK ORGANISEER EEN GROENE UITSTAP.

Bij een uitstap denk je wellicht aan een auto- of busreis. Maar je kan toch evengoed te voet vanaf je deur vertrekken? Zo maak je op een eenvoudige manier kennis met de flora, fauna en plekjes waar je elke dag achteloos voorbijloopt.

Heel wat gemeenten hebben wandelroutes uitgezet langs onvermoede plaatsen in de stad of op het platteland die heel boeiend zijn vanwege hun biodiversiteit.

En wat dacht je van de Grote Routepaden? Ze lopen overal door België, zelfs in de steden!

Vergeet je knapzak niet, vol met allerlei lekkers dat je zelf met lokale seizoensproducten hebt klaargemaakt!

Meer informatie vind je op www.groteroutepaden.be.

19 SEPTEMBER

IK MAAK HAZELNOTENCHOCOPASTA.

Het is volop hazelnotentijd. Dus gaan we nu een heerlijke smeerpasta met hazelnoten en cacao bereiden, zonder palmolie of kunstmatig aroma!

Oogst 200 g hazelnoten en haal ze uit de dop (dan blijft er nog ongeveer 100 g over). Plet ze of maal ze fijn.

Smelt 120 g boter in een steelpannetje op een heel klein vuurtje.

Roer met een garde 120 g honing door de boter. Giet er de hazelnoten en twee eetlepels cacaopoeder bij en meng alles opnieuw.

Nu is je chocopasta klaar.

Bewaar hem koel in een jampotje ... en vergeet er niet van te smullen!

20 SEPTEMBER

IK BRENG DE BIODIVERSITEIT NAAR DE SCHOOL.

Er bestaat nu heel wat lesmateriaal rond biodiversiteit: didactische dossiers, spelboekjes, waarnemingsformulieren ... Hiermee kunnen leerkrachten aan hun leerlingen uitleggen wat biodiversiteit is, hoe ze bedreigd wordt en hoe we haar kunnen beschermen.

Biodiversiteit is een prima onderwerp voor de basisschool: de kinderen kunnen afval composteren of een moestuin, een gemengde heg of bloembakken helpen aanleggen. Maar ook in het middelbaar onderwijs zijn dit uitstekende activiteiten om het thema aan bod te laten komen.

Praat erover op de volgende oudervergadering ...

Lesmateriaal vind je onder andere op nme.milieuinfo.be.

21 SEPTEMBER

IK ONDERHOUD MIJN TUINVIJVER.

Een vijver waar de plaatselijke fauna en flora spontaan zijn ingetrokken, vraagt weinig onderhoud. Hij is in evenwicht, met helder water.

Als je hem zo wil houden, moet je er op letten dat er niet te veel planten in het water gaan rotten. Laat langs de rand een strook wilde planten staan: ze houden aangewaaiden bladeren tegen en bieden beschutting aan insecten en amfibieën die in je vijver leven.

Sommige planten beginnen na een paar jaar te woekeren. Trek er enkele uit, maar schud ze krachtig uit boven het water, want hun bewoners mogen blijven!

Zorg er ook voor dat de vijver in de zomer niet uitdroogt: giet er zo nodig regenwater bij.

IK WIL MEER WETEN OVER BIOBRANDSTOFFEN.

Biobrandstoffen worden gewonnen uit planten en uit het organische afval van de traditionele landbouw. Voor biodiesel wordt plantaardige olie (uit koolzaad, zonnebloem, palm) gebruikt en voor ethanol planten die veel suiker- of zetmeel bevatten (suikerbiet, tarwe ...).

Het zijn mogelijke vervangmiddelen voor diesel en benzine. Het telen van planten voor biobrandstoffen is echter problematisch. Dit vergt immers steeds meer landbouwoppervlakte, waardoor bossen en weiden, met hun dieren en planten, moeten verdwijnen.

Maar ook de voedselproductie gaat eronder lijden, want biobrandstoffen brengen meer op!

De tweede generatie biobrandstoffen, op basis van cellulosemateriaal, zou minder schade toebrengen aan de biodiversiteit.

23 SEPTEMBER

IK BOUW EEN NESTKASTJE MET 'BALKON' VOOR ZANGVOGELS.

Gebruik onbehandeld, ongeschaafd, vochtbestendig en massief hout (den, eik, lork ...). Boor enkele gaatjes in de bodem. Zet het met roestvrije schroeven ineen. Laat de voorkant bovenaan op twee spijkers scharnieren en hou hem dicht met een haakje onderaan: zo kan je het nestkastje in september of oktober schoonmaken, wanneer het onbewoond is.

Strijk het eventueel in met notenbeits en lijnzaadolie, maar zeker niet met verf of vernis.

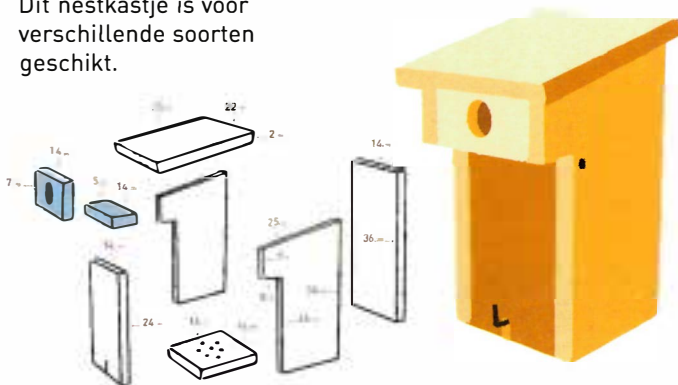
Hang het in een rustig hoekje op, twee tot drie meter boven de grond, naar het oosten of het zuidoosten gericht, zodat er niet te veel wind in blaast.

Dit nestkastje is voor verschillende soorten geschikt.

Alleen de grootte van het gat varieert:

28 mm: pimpelmees, zwarte mees, glanskop ...

32 mm: koolmees, ringmus.

24 SEPTEMBER

IK VOER ACTIE VOOR BIODIVERSITEITSVRIENDELIJKE WEGEN.

Spoor plaatselijke overheden aan om de milieukwaliteit van de wegen te verbeteren. Ze kunnen hier veel aan doen:

- een wegtracé uittekenen met een zo klein mogelijke milieu-impact;
- een geluidsarm wegdek aanleggen waarin kringloop-materiaal verwerkt is;

- een aangepaste verlichting aanbrengen, die naar beneden schijnt, op zonne-energie werkt, niet verblindt ...;
- oversteekmogelijkheden voor dieren (padden, eekhoorns, herten ...) vrijlaten of maken;

- dichte hagen aanplanten langs de weg: die leiden de dieren naar ecoducten en absorberen voor een deel de geluidshinder en de lucht- en lichtvervuiling;

- de wegbermen op het juiste ogenblik onderhouden (geen bomen en struiken snoeien tijdens de broedtijd, pas laat maaien ...).

IK NEEM EEN KIJKJE ONDER EEN STEEN.

Talrijke dieren leven, eten, leggen hun eitjes of overwinteren onder een steen, een losse tegel of een stukje dood hout. Open zachtjes hun schuilplaats en bewonder het gewriemel. Vergeet niet alles terug te leggen. De beestjes die je daar ziet, hebben geen inwendig skelet.

Een naaktslak of een regenworm zal je vast wel herkennen. Bij de andere tel je best hun pootjes: een insect heeft er 6, een spin 8, een schaaldier (bijvoorbeeld een pissebed) tussen 10 en 18, en een duizendpoot uiteraard meer dan 20!

Zij zijn heel erg nuttig, vooral in de tuin. Zij breken dode planten en dieren af, waardoor de bodem verrijkt wordt. Ook maakt hun gangenstelsel de aarde lekker luchtig.

IK TEEL OESTERZWAMMEN.

Van alle zwammen kan je oesterzwammen het makkelijkst zelf laten groeien.

Maak eerst het substraat klaar: hak tarwestro fijn (zuiver of met maïskolven); voeg er wat gebluste kalk bij; meng alles goed; overgiet het met kokend water en laat 1 uur rusten.

Laat het afgekoelde mengsel uitdruppen. Zaai er 'oesterzwambroed' in (dat koop je in een tuincentrum).

Giet het in zwarte plastic zakken (hoogstens 5 kg per zak). Maak die dicht en stapel ze in een 20 tot 25° warme ruimte.

Snij na 3 weken een gat in de bovenkant van de zakken. Hou het substraat vochtig: de zwammen zullen weldra groeien.

Pluk ze wanneer je ze nodig hebt. Nadat je ze allemaal geoogst hebt, kan je het substraat composteren.

27 SEPTEMBER

IK GOOI GEEN PEUKEN OP DE GROND.

Sigarettenfilters bevatten celluloseacetaat. Dit product vergaat pas na jaren. Hoe meer tijd een organische stof nodig heeft om te ontbinden, hoe meer CO₂ ze uitstoot en hoe meer ze dus bijdraagt tot het broeikas-effect.

Bovendien blijven de vervuulende stoffen bij het roken achter in de filter.
Een peuk in het water vervuult uiteraard.

Maar dit is nog niet alles!
Peuken bedreigen de dieren: vogels en vissen eten ze vaak per vergissing op.

Smeulende peuken veroorzaken soms verschrikkelijke bosbranden!

Besluit: roken schaadt je gezondheid, maar ook de biodiversiteit.

28 SEPTEMBER

IK MAAK EEN HALFOPEN NESTKASTJE VOOR ZANGVOGELS.

Voor een houten nestkastje neem je het model van 23 september, maar zonder het balkon! Als je het 2 tot 3 meter boven de grond bevestigt, is het heel geschikt voor grauwe vliegenvangers, winterkoninkjes, zwarte roodstaarten, witte kwikstaarten ...

Voor roodborstjes moet het lager hangen, op één tot twee meter hoogte, tegen een met klimop begroeide muur (deze camouflage maakt het onzichtbaar voor katten en andere roofdieren).

Je kan ook een aarden bloempot met een doorsnede van minstens 15 cm gebruiken: sla gewoon een gat in de bodem (zoals op de tekening).

Hang niet te veel nestkastjes van hetzelfde type, tenzij je een uitgestrekte tuin hebt. Met wat variatie trek je vast meer bewoners aan.

29 SEPTEMBER

IK GEBRUIK MIJN COMPOST.

Strooi in de herfst, na de laatste oogst en vóór het inzaaien van groenbesters (rogge, klaver, wikke ...), halfvergane compost op het braakland.

Een vijf cm dikke laag beschermt de bodem tegen vorst en regen. Compost geeft tevens voedsel aan de micro-organismen die er leven.

Rijpe compost gebruik je bij het zaaigoed in de lente, als grondverbeteraar tussen twee teelten in, als bodembedekker die moet verhinderen dat er ongewenst kruid tussen de jonge planten uitschiet ...

Maar zelfs goed verteerde compost is niet goed voor bolplanten (look, ui ...), kleine bladgroenten (waterkers, veldsla ...) en kruiden.

Een composthoop is wel een perfecte groeibodem voor pompoenen en reuzenpompoenen (zaai ze in mei).

IK WORD NATUURGIDS.

Je bent een natuurliefhebber in hart en ziel. Je wil graag je passie overdragen en andere mensen bewust maken van de rijkdom en complexiteit van de natuur?

Je ziet in dat het noodzakelijk is in elk ecosysteem de grootst mogelijke biologische diversiteit te bewaren? Word dan natuurgids!

Je kan in het hele land opleidingen volgen, die bestaan uit theoretische lessen en veldexcursies.

Op het vormingsprogramma staan ecologie, plant- en dierkunde, geologie, geomorfologie, milieusociologie, milieu-educatie. Je ontdekt al snel welke gebieden jou het meest liggen, welke ecosystemen (heidevelden, venen, steenbergen ...) of welke dieren- of plantengroepen (vogels, insecten, paddenstoelen ...).

1 OKTOBER

IK JAAG NIET BUITEN HET JACHTSEIZOEN.

De jacht is noodzakelijk voor het wildbeheer (om bijvoorbeeld het aantal everzwijnen in toom te houden). Maar vooral tijdens de paartijd, de broedtijd en de vogeltrek verstoort ze ecosystemen en bedreigt ze die soorten waarvan de populatie terugloopt (patrijs, houtsnip ...).

Daarom wordt de jacht strikt gereguleerd. Ze is alleen toegelaten tijdens heel duidelijk afgebakende tijden, buiten de gevoelige perioden.

De rest van het jaar worden de dieren met rust gelaten ... en kunnen wandelaars veilig van hun uitstap genieten! Informeer bij de bevoegde overheid naar de in jouw gewest geldende jachtwetgeving.

IK ONDERZOEK BRAAKBALLEN.

Alle vogels die kleine dieren eten, braken hun etensresten (haren, veren, beenderen ...) uit onder de vorm van braakballen.

Vooral die van uilen zijn interessant: deze nachtroofvogels verteren de beentjes van hun prooien niet en zo kan je weten welke knaagdiertjes er in de omgeving leven. Je vindt die braakballen bij nesten of bomen waar uilen zitten.

Als je de inhoud van een braakbal wil onderzoeken, moet je hem eerst laten weken. Dan peuter je de beentjes gemakkelijker uit de haren en andere resten. Zit er een schedel bij, zoek die dan op in een goede knaagdierengids.

Nu je weet over welk dier het gaat, kan je proberen het skelet ineen te steken (gebruik een pincet voor de kleinste beentjes).

3 OKTOBER

IK LUISTER IN HET BOS NAAR BURLENDE HERTEN.

Vanaf eind september tot begin november zijn mannetjesherten bronstig en burlen ze. Hun loeiend geroep weerklinkt kilometers ver.

Hoe dominanter een mannetje is tegenover de andere mannetjes uit de buurt, hoe harder hij burlt.

Dat bewijst dat hij gezond en krachtig is: hij trekt dus meer wijfjes aan, want zo vergroten deze hun kans op flinke nakomelingen.

Als je op een schemeravond naar burlende herten wil luisteren, doe het dan met een gids. Hij toont waar je ze het best hoort zonder ze te storen (bronstige mannetjes zijn uiterst agressief). Hij wijst je vast ook sporen van everzwijnen, braakballen ...

4 OKTOBER

IK DOWNLOAD DIERENGELUIDEN OP MIJN GSM.

De Amerikaanse vereniging 'Center for Biological Diversity' wil Jan en alleman op een originele manier bewust-maken van de gevaren die de biodiversiteit bedreigen: ze biedt gratis beltonen aan met geluiden van zeldzame, bedreigde of kwetsbare dieren.

Laat maar het gekekker van een slechtvalk horen, het geblaas van een reuzen-panda of het gezang van een beloega ... iedereen zal verrast opkijken.

Zo krijg je de gelegenheid om over het betreffende dier en zijn problemen te vertellen.

Download je dierengeluiden op www.rareearthtones.org waar je tevens bij elk dier wat informatie vindt.

IK PLANT EEN VERZAMELBOOMGAARD AAN.

In zo'n boomgaard groeien bomen die oude en plaatselijke fruitrassen dragen: appels, peren, kersen ...

Die bomen zijn vaak sterk en hun vruchten zijn heerlijk. Bovendien nestelen vogels in de holtes van oude bomen en zoeken insecten nectar in de bloemen. Ongewervelde dieren, bacteriën en schimmels leven van rottende vruchten die op de grond gevallen zijn.

En als je hoogstamrassen plant, kan je er enkele schapen onder laten grazen.

Laat de bezoekers aan je tuin talrijke smaken ontdekken. Leg hun de levensloop van een boom uit (van pit tot vrucht). Vertel over het nut van bestuivers en verklaar waarom inheemse rassen behouden moeten worden ...

Je vindt meer informatie bij www.boomgaardenstichting.be.

6 OKTOBER

IK VERRICHT VERANTWOORDE GROEPSAANKOPEN.

Koop samen met andere mensen kwaliteitsvolle producten en diensten (biologische groentepakketten, zonnepanelen ...). Dit komt bovendien goedkoper uit. Maar een groepsaankoop is zeker ook verantwoord voor dure

dingen die je niet vaak nodig hebt (hakselmachine, confituurpan ...) of voor materiaal voor gemeenschappelijk gebruik op een woonerf (hoogrendementsketel, waterzuiveringstation ...).

Je vermindert je ecologische voetafdruk aanzienlijk als je in je wijk een consumentengroep vormt, die samen naar een lokale – bij voorkeur biologische – leverancier stapt. Je beperkt immers het energieverbruik en de vervuiling door het vervoer.

Koop duurzame zaken, die met weinig vervuiling geproduceerd, gebruikt en opgeruimd worden.

IK WORD MILIEUCOÖRDINATOR.

Als pleitbezorger voor het leefmilieu helpt de milieucoördinator bedrijven, overheid en verenigingen om hun ecologische voetafdruk te verminderen en om meer inspanningen te doen voor het milieu en de duurzame ontwikkeling.

Hij vormt de schakel tussen opdrachtgevers, deskundigen en gebruikers en zet allerlei projecten op, coördineert ze en houdt er toezicht op. Zo zorgt hij ervoor dat een gebouw minder energie behoeft en biodiversiteitsvriendelijker wordt, werkt

hij mee aan een beken-beheerplan, helpt hij een bedrijf om een ecokeurmerk te verwerven of om zijn CO₂-uitstoot te compenseren via beschermingsactiviteiten voor bedreigde soorten of via herbebossingsacties ... Je vindt meer op www.vmcvzw.be.

8 OKTOBER

IK KIES VOOR DUURZAAM HOUT.

Als de meubelen in je eetkamer, zitkamer, bureau, tuin ... een FSC- of een PEFC-keurmerk dragen, dan is hun hout uit duurzaam beheerde bossen afkomstig.

Die keurmerken vind je bij bouw- of decoratiemateriaal (balken en planken in massief hout, parket, OSB-platen, ramen, trappen, behangpapier ...). Schoolgereedschap (potloden, potloodslijpers en meetlatten in hout, schriften, blocnotes ...)

en producten voor dagelijks gebruik (keukengerei, houten speelgoed, toiletpapier, zakdoeken en servetten in kringlooppapier, boeken ...) dragen ook dat keurmerk.

Dit alles is te koop in de winkel, de zelfzaken, supermarkten, kantoorwinkels ...

IK BOUW EEN VOGELVOEDERHUISJE.

Een voederhuisje brengt leven in je tuin: van half november tot half maart komen er vogels op bezoek. Maar je moet het wel schoonhouden en elke dag bijvullen (bij voorkeur 's morgens). Doe je dit niet regelmatig, dan moeten je gasten elders voedsel zoeken, waarvoor ze misschien niet genoeg energie meer hebben ...

Gebruik vochtwerend hout, zoals lork, den of eik (zoals voor een nestkastje). Hang het huisje tegen een muur of zet het op een paal.

Kies een goed bereikbare plaats, met een vrij uitzicht (zodat de vogels hun vijanden zien afkomen).

Meng de zaden niet, maar doe ze in aparte schaaltes (hoewel de vogels ze vaak sorteren). Vogels verkiezen zonnebloempitten, gierst, geplette maïs, haver, tarwe

10 OKTOBER

IK LEG MET BOLGEWASSEN EEN DOOLHOF AAN IN DE TUIN.

Teken eerst de plattegrond van je doolhof uit op ruitjespapier. Zet hem met paaltjes en touw vergroot uit in je tuin (naargelang de plaats die je hebt, vergroot je een ruitje op je blad tot een vak van 10 of 20 cm zijde). Je kan ook een spiraal maken: dit is makkelijk en even indrukwekkend.

Zet de bloembollen met een bollenplanter langs het touw (hou er rekening mee dat bij elke soort de bollen op een bepaalde afstand en diepte geplant moeten worden). Bedek ze met aarde, begiet ze en wacht geduldig:

sneeuwkllokjes en krokussen bloeien in het begin van het jaar (het zijn de eerste bloemen die hommels op bezoek krijgen). Je moet echter wachten tot de lente eer je narcissen, hyacinten en tulpen bloeien!

IK GEBRUIK DE DODE BLADEREN UIT MIJN TUIN.

Verbrand geen dode bladeren: anders komt de CO₂ vrij die ze opgeslagen hebben!

Bewaar er beter een deel van op een droge en windstille plaats: zo heb je altijd genoeg droog compostmateriaal.

Ook is dit een ideaal overwinterplekje voor egels, woelmuizen, padden ...

Rij met de grasmaaiër over de bladeren die op het gras gevallen zijn, maar haal er eerst de opvangbak af. De gemalen bladeren zullen rotten en zo de ondergrond verrijken.

Strooi de rest van de bladeren uit onder struiken en winterharde planten: deze bedekking beschermt de bodem tegen uitdroging door de wind, uitspoeling door felle regen, verharding door de vorst ...

12 OKTOBER

IK KWEK EEN BEDREIGD BELGISCH DIERENRAS.

In België is van iets meer dan honderd rassen van hoevedieren geweten dat ze dreigen uit te sterven.

Om die rassen te redden, zouden meer mensen over het hele land deze dieren moeten kweken. Dit is vooral belangrijk bij ziektes: zelfs bij een ernstige epidemie blijven enkele fokkerijen gespaard.

Waarom hou je ook geen Ardense trekpaarden, West-Vlaamse rode runderen, Lakense schapen, Piétrain-varkens, Blauwe van Beveren (konijnen), Semoiseenden, Ronquières-kalkoenen, Ukkelse baardkrielen (kippen), Leuvense signoren (kropduiven) ... ?

IK KOOP NIET ZOMAAR ELK GOUDEN SIERAAD.

Goudwassen, de methode waarbij goud op ambachtelijke manier uit rivieren gewonnen wordt, is uiterst schadelijk voor de biodiversiteit (en ook voor de mens). Zo veroorzaken de goudzoekers ontbossing, habitatversnippering, erosie van de oevers, verstoring van het watermilieu, lucht-, water- en bodemvervuiling.

Daarenboven besmetten ze de hele voedselketen met kwik en cyanide (met deze twee uiterst giftige stoffen lossen ze de minuscule goudkorrels uit de afzettingen op)!

Koop gouden juwelen dus alleen bij een juwelier die enkel edelstenen en -metalen gebruikt die op biodiversiteitsvriendelijke wijze gewonnen werden.

Of wend je tot een antiekhandelaar of een ambachtsman die je oude sieraden tot unieke exemplaren omsmeedt.

IK ONDERHOUD DE VOGELNESTKASTJES.

In september of oktober zijn de nestkastjes aan een grote schoonmaakbeurt toe. Je moet er wel zeker van zijn dat er geen vleermuizen, bijen ... hun intrek genomen hebben.

Kijk na of het dak waterdicht is, er geen planken gespleten zijn en alles nog goed vastzit. Herstel wat nodig is en strijk tot slot de buitenkant met lijnolie in.

Als er geen bewoners zijn, maak je het nestkastje volledig leeg. Ontstop de in de bodem geboorde afvoergaten. Eventuele parasieten dood je door het hout met tijmolie in te strijken. Een drastische manier is er even met de gasbrander over gaan.

IK LET OP VOOR 'GREENWASHING'.

Sommige bedrijven, vooral autofabrikanten, gaan er prat op dat hun producten 'ecologisch' zijn, terwijl dat helemaal niet zo is. Andere geven hun imago een 'likje groene verf', hoewel ze het milieu vervuilen of de biodiversiteit schaden (broeikasgassen produceren, groene ruimte vernietigen om uit te breiden, hun machines met rivierwater afkoelen ...).

Hun reclame is vaak te groen om te geloven. Laat je dus niet in de loeren leggen en klaag ze desnoods aan. Voer actie zodat deze bedrijven de aarde werkelijk minder geweld aandoen: ze kunnen zich hiervoor tot een milieucoördinator wenden (zie het blaadje van 7 oktober).

IK KOOP RECHTSTREEKS BIJ DE PRODUCENT.

Eer voedingsmiddelen en andere producten (bijvoorbeeld bouw hout) van de producent bij de klant raken, hebben ze vaak veel etappes doorlopen. Bij iedere stap doen vervoer, opslag en bewaring het energieverbruik, de vervuiling en de meerkosten toenemen.

Je vermijdt dit als je bij lokale producenten koopt. Je kan er soms zelf biologische vruchten, groenten en bloemen plukken.

Bovendien weet je dan waar de producten die je eet of gebruikt vandaan komen, heb je minder verpakking nodig en steun je producenten die kwaliteit willen bieden. Je betaalt immers een billijke prijs, die ook voordelig voor jou is.

IK OBSERVEER SCHIMMELS.

Schimmels of zwammen moeten net zoals jij eten om te groeien. Wil je het bewijs? Neem dan 3 bordjes, 3 sneetjes brood en 3 doorzichtige plastic zakjes.

Leg op elk bordje een sneetje brood. Op het eerste doe je 2 eetlepels suikerwater, op het tweede 2 eetlepels zuiver water en op het derde doe je niets. Stel de 3 sneetjes een hele nacht aan de lucht bloot. Pak ze de volgende dag elk in een zakje. Sluit dit goed en schrijf erop wat je bij het brood deed (suikerwater, zuiver water of niets).

Kijk elke dag hoe snel de schimmels groeien. Na een week zie je normaal de meeste schimmels op het sneetje met suikerwater: dit is dus het voedzaamst!

18 OKTOBER

IK MAAK EEN DOCUMENTAIRE OVER BIODIVERSITEIT.

Tegenwoordig maak je al een amateurdocumentaire met een kleine digitale videocamera, een digitaal fototoestel of gewoon een gsm!

Aarzel dus niet langer!
Deel jouw ervaringen rond biodiversiteit. Toon hoe je zaadbollen maakt, een actie organiseert, een vijver aanlegt, een zonneoven bouwt ...
Film een concert met plantenmuziek, vogels in je nestkasten, een natuurwerkkamp ...

Laat zien wat ongezuiverd afvalwater in een rivier kan aanrichten ...
En zet dan je eigen documentaire op een videosite of op je eigen blog.

IK HEB RESPECT VOOR BOMEN.

Schroef of spijker een nestkastje nooit zomaar op een boom. Prik nooit een affiche met een punaise op een stam. Kras nooit je naam op de schors. Breek nooit een tak af ... Die gedragingen verwonden immers de boom, waardoor schimmels en andere ziektes vrij spel krijgen.

Als er bomen voor je huis staan, moet je de stoep met zuiver water schoonmaken. Verwijder de sneeuw niet met zout, maar gebruik een bezem, een schop of zand.

Detergenten en zout sijpelen met het water mee tot bij de wortels, waardoor ze de bomen aantasten en vergiftigen. Laat je hond ook niet tegen bomen plassen: urine verbrandt schors en wortels.

IK VERF MIJN STOFFEN MET PLANTEN.

Met kastanjabolsters maak je een heel wasbestendige beige verf voor katoen, linnen, wol ...

Eerst moet je de stof 'beitsen': verwarm 250 g stof en 70 g aluin (van bij de drogist) in 8 liter water 1 uur lang op 40° C in een geëmailleerde pan of een pot in roestvrij staal.

Maak de pan leeg en verhit weer 8 liter water, een handvol grof zeezout, 300 g fijngehakte bolsters en de met aluin behandelde stof. Laat 1 uur koken (bij wol hoeft het water maar een beetje te koken).

Haal dan de pan van het vuur en laat alles nog een dag weken.

Voor groen vervang je de bolsters door klimopbladeren, voor geel door berkenbladeren en voor paars door vlierbessen.

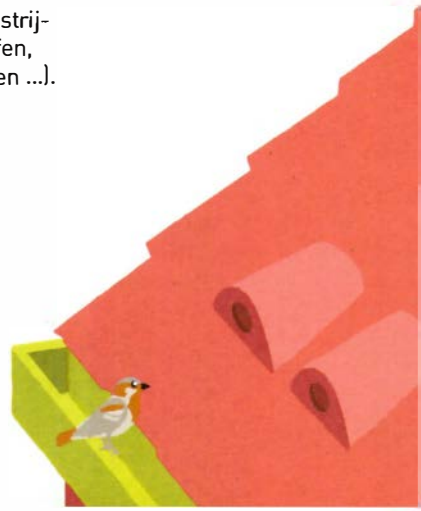
21 OKTOBER

IK HERBERG LOKALE FAUNA ONDER MIJN DAK.

Ben je aan het bouwen of verbouwen? Overweeg dan om schuilplaatsen voor de lokale fauna in je project te verwerken.

Kijk uit naar soorten die je een plaatsje kan of wil bieden. Doe dan de nodige aanpassingen: boor gaten in een dikke muur en maak holten vrij (voor solitaire bijen), maak ingangen in betonblokken (voor vleermuizen), zorg dat de zolder van buitenaf toegankelijk is (voor roofvogels en vleermuizen), installeer nestkasten onder het dak en de balkons.

Vergroot je kansen: zorg voor een zo gevarieerd mogelijke tuin – waar je gasten gemakkelijk eten vinden – en ban alle chemische producten (bestrijdingsmiddelen, meststoffen, verf, schoonmaakmiddelen ...).

22 OKTOBER

IK KOM OP VOOR DE TRAGE WEGEN IN MIJN GEMEENTE!

Trage wegen zijn veldwegen, jaagpaden, kerkwegels, holle wegen of bospaden die geschikt zijn voor wandelaars, fietsers of ruiters, maar niet voor gemotoriseerd verkeer.

'Trage Wegen vzw' en 'Sentiers.be' zijn twee verenigingen die deze paden

in respectievelijk Vlaanderen en Wallonië in ere willen herstellen. Ze ondersteunen en adviseren geïnteresseerde gemeenten bij het opstellen van inventarissen en kaarten van bestaande wegen en bij het aanleggen en bekendmaken van groene routes.

Tijdens de 'Dag van de Trage Weg' kunnen burgers verwaarloosde of verdwenen trage wegen opnieuw vrij helpen maken door hinderenissen weg te ruimen, heggen of bomen te planten, omgeploegde wegen in te wandelen ...

Meer informatie vind je op:
www.tragewegen.be
www.sentiers.be

23 OKTOBER

IK BRENG MIJN GEBRUIKTE OLIE NAAR HET MILIEUPARK.

Giet je oude frietolie of motorolie niet zomaar weg: olie kan niet alleen de leidingen verstopen, maar bovendien vormt het een dun laagje bovenop het afvalwater. Dit laagje wordt niet bij de waterzuivering tegengehouden.

Die film bedekt dus de rivieren, waardoor de bacteriën verstikken die normaal het water zuiveren. Zo vermindert het zuurstofgehalte. Hierdoor sterven veel micro-organismen, dieren en planten in dit water.

Breng je gebruikte olie naar het milieupark van je gemeente. Zo wordt ze opnieuw gebruikt en vervuilt ze de natuur niet.

24 OKTOBER

IK BESCHERM DE BIODIVERSITEIT IN HET ZUIDEN.

In het Zuiden gaan bescherming van de biodiversiteit en duurzame ontwikkeling hand in hand. Deze streken vertonen een rijke biodiversiteit. Bovendien is hun bevolking - om te overleven - nog steeds sterk afhankelijk van natuurlijke hulpbronnen (visserij, jacht, pluk en landbouw).

De teruglopende biologische diversiteit komt daar dus extra hard aan.

Steun natuurbehoudprogramma's waarbij de plaatselijke bevolking betrokken wordt. Help duurzame ontwikkelingsprojecten financieren: door bijvoorbeeld producten uit de rechtvaardige handel te kopen; door diversifiëring van de planten- en veeteelt, agrobosbouw en herbebossing, waterbeheer, ecotoerisme en verantwoorde viskweek.

25 OKTOBER

IK MAAK EEN TOEVLUCHTSOORD VOOR DE BIODIVERSITEIT.

Hoe verander je een tuin – jouw tuin, die van de school van je kinderen, die van jouw bedrijf – in een natuurlijk toevluchtsoord voor de biodiversiteit?

Verban chemische pesticiden en meststoffen.

Laat in een hoekje van de tuin spontaan planten groeien en maai ze zo laat mogelijk: zo kunnen ze zich beter voortplanten en krijg je meer soorten.

Leg een vijver aan, laat een dode holle boom staan waarin allerlei dieren kunnen schuilen en leg een stapel stronken en een hoop stenen bijeen voor kleine zoogdieren, amfibieën en ongewervelde dieren.

Diversifieer je haag met verscheidene inheemse soorten. Zet planten die veel insecten aantrekken.

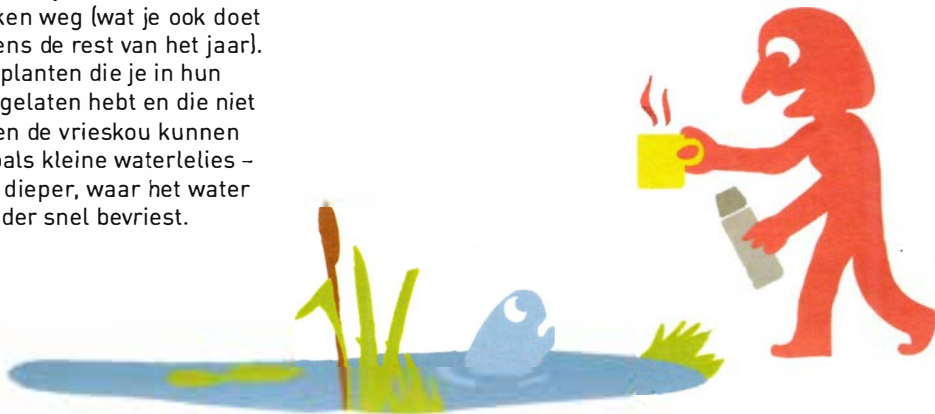

IK MAAK MIJN WATERPARTIJ KLAAR VOOR DE WINTER.

Heb je een waterbekken, een vijver of een poel? Neem dan enkele maatregelen om dieren en planten goed de winter te laten doorkomen. Bij spontaan gegroeide planten haal je dode bladeren en takken weg (wat je ook doet tijdens de rest van het jaar). Zet planten die je in hun pot gelaten hebt en die niet tegen de vrieskou kunnen – zoals kleine waterlelies – wat dieper, waar het water minder snel bevriest.

Als je vissen hebt, moet je ze vaker voeren – maar niet teveel ineens! – zodat ze voldoende reserves opbouwen voor de winter.

Stop met voeren wanneer de temperatuur onder de 10° zakt (behalve bij steuren, want die blijven het hele jaar actief).

27 OKTOBER

IK LEG EEN HERBARIUM AAN.

Door een herbarium te maken, leer je de flora van je streek (her)kennen. Schrijf bij de soorten die je hebt verzameld of waargenomen, wat er in de loop van de jaren bij je opvalt. (Zijn ze zeldzamer geworden? Kom je ze nog vaak tegen? Zijn ze met ongeveer evenveel?). Dit zijn waardevolle aanwijzingen over de toestand van de biodiversiteit!

Verzamel enkel veel voorkomende planten en bloemen, die niet bij wet beschermd zijn en waarvan je er veel op één plaats vindt. Teken of fotografeer de meer zeldzame soorten. Noteer voor elke plant of bloem de plaats en datum van verzameling, evenals zijn kleur en geur. Zoek zijn naam op in een gids.

Droog ze tussen de bladzijden van een krant en leg er boeken of telefoongidsen op om ze goed te pletten.

IK WIN EERST INLICHTINGEN IN VOORDAT IK EEN BOOM KAP.

A large, brown tree trunk with many vertical lines representing bark texture. The top of the tree is a solid green color. At the base of the tree, on a small patch of green grass, stands a small blue figure holding a chainsaw.

Sommige bomen zijn zo oud, zo groot, zo bijzonder gegroeid, zo zeldzaam of passen zo mooi in het landschap, dat ze op de monumentenlijst staan! Je hebt een stedenbouwkundige vergunning nodig om iets aan hun silhouet te mogen veranderen. Dat geldt ook voor andere bomen van een zekere omvang, ook al zijn ze niet beschermd.

Bezit jij een grote boom (of haag), vraag dan bij de plaatselijke overheid wat je mag veranderen. Elke gemeente heeft een jaarlijks bijgewerkte lijst met beschermde bomen.

Laat het werk aan een deskundige over: het kappen van grote bomen vereist een zekere techniek en geschikt materiaal.

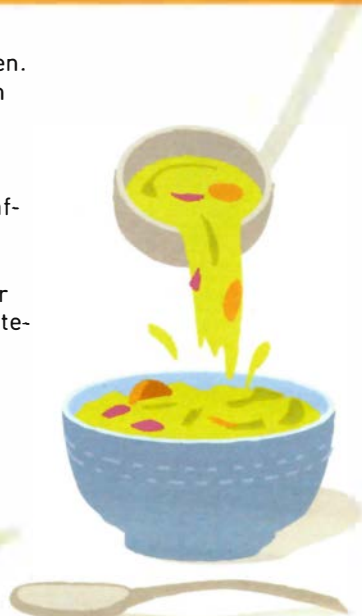
IK MAAK EEN STOOFPOT MET WINTERGROENTEN.

In de winter is het heerlijk om met het hele gezin rond een lekker eenpansgerecht te zitten.

Laat een ui en een teentje look in een kookpot slinken. Voeg er plakjes groene kool, preiwit en peentjes in schijfjes en blokjes vastkokende aardappelen en raap bij. Strooi er peper en zout op en breng op smaak met tijm en laurier. Giet er groentebouillon bij tot op halve hoogte van de groente. Doe het deksel op de pan en laat alles een half uur op een zacht vuurtje sudderen.

Kook met in de streek geteelde seizoensgroenten. Zo voorkom je de nadelen van glasteelt, zoals het gebruik van meststoffen en de verwarming van de serres, en van het langeafstandsvervoer.

Een seizoenkalender voor inheemse fruit- en groentesoorten vind je op www.oivo-crioc.org.

30 OKTOBER

IK WIL MEER WETEN OVER HET NETWERK NATURA 2000.

Natuurlijke habitats, zoals veengebieden, heide, beukenbossen, eikenbossen ... lijden vaak onder landbouw, bosbouw, toerisme, industrie ... Als gevolg hiervan dreigen veel dieren en plantensoorten weg te kwijnen.

Om die soorten en hun natuurlijke leefomgeving in stand te houden, in harmonie met de menselijke activiteiten, is het Europese netwerk Natura 2000 opgezet. Met dit doel worden biotopen hersteld, inheemse soorten geïntroduceerd, onderzoekswerk en educatieve activiteiten verricht ...

Voor meer informatie over Natura 2000 in België en Europa:
www.inbo.be
natura2000.wallonie.be
ec.europa.eu/environment/nature

IK ONTDEK DE SUIKERBIET.

Vroeger holden kinderen in onze streken rond deze tijd geen pompoenen uit, maar wel suikerbieten.

Suikerbieten worden immers nu geoogst. Uit hun sap wordt suiker gewonnen. De bladeren en de pulp (wat er van de wortel overblijft nadat het sap eruit getrokken is) dienen als veevoer.

Als je in oktober door de velden wandelt, zie je misschien grote hopen bleke knollen: het zijn suikerbieten die langs de kant wachten op de vrachtwagen die ze naar de suikerfabriek voert.

Neem er één of twee mee (bij voorkeur **deze** die tot bij de weg gerold zijn of in de aarde zijn blijven steken). Snij dan thuis een heksenkop in je suikerbiet ...

1 NOVEMBER

IK OVERWEEG MET ZORG WELKE BOMEN IK ZAL PLANTEN.

Bomen plant je bij voorkeur in de herfst, maar het kan ook in de rest van het jaar (zolang het niet vriest of niet te heet is). Met een boom vier je een geboorte of huwelijk of ... herdenk je een dierbare.

Verkies inheemse of hier reeds lang aangepaste soorten: appelboom, berk,

beuk, eik, es, esdoorn, haagbeuk, hazelaar, kersenboom, kriekeboom, lijsterbes, linde, notenboom, olm, perenboom, populier, pruimenboom, wilg ...

Robuuste oude fruitboomrassen zijn gemakkelijker te telen. Meer informatie hierover vind je op www.boomgaardenstichting.be.

IK WORD ECOVRIJWILLIGER.

Heb je zin om tijdens je vakantie in het buitenland de biodiversiteit een steuntje te geven?

Je helpt natuurbeschermingsverenigingen actief bij hun onderzoek en hun werk voor het behoud van de natuur. Je hoeft zeker geen bioloog of milieudeskundige

te zijn, want er bestaan activiteiten voor ieders gading. En je komt op plekken waar gewone toeristen geen benul van hebben.

Zie je het zitten om mee te werken aan walvistellingen in de Middellandse Zee, de bescherming van beren in Roemenië, een onderzoek op

witte haaien in Zuid-Afrika, een rehabilitatieproject voor gibbons, makaken en lori's in Thailand, een biologische boerderij in India ... ?

3 NOVEMBER

IK ADOPTEER EEN VERGETEN GROENTE.

Bij verenigingen zoals Kokopelli en Garden Organic kan je zeldzaam geworden of bijna uitgestorven zaden en groenten adopteren.

Ze willen zo hun verzameling vergeten groenterassen levend houden. De tuiniers die groenten adopteren, nemen die planten of hun zaden mee naar huis. Daar telen ze die volgens de beginselen van het biotuinieren. Zo oogsten ze elk jaar meer planten en zaden, waarvan ze een deel aan de vereniging terugbezorgen.

Bovendien schenkt Kokopelli overvloedige zaden aan boeren in het Zuiden.

Meer informatie over deze verenigingen en over vergeten groenten vind je op:
www.kokopelli-be.com
www.gardenorganic.org.uk
www.vergetengroenten.be
www.denationaleproeftuin.nl

IK HOU MIJN VELDBOEKJE IN DE HERFST BIJ.

In deze tijd van het jaar hoef je maar omhoog te kijken en je ziet trekvogels: de late vogels die begin oktober eindelijk naar warme streken vertrekken (huiszwaluwen), de terugkomers uit koude landen (kolganzen) en de voorbijtrekkende reizigers (kraanvogels).

Het is ook het seizoen voor paddenstoelen (zoek uit waar ze groeien, maar pluk ze niet), prachtig getinte dode

bladeren (om je herbarium aan te vullen), tamme en wilde kastanjes, beukennotjes, eikels ...

In het woud vind je met wat geluk het gewei van een hert of een ree: dit valt elk jaar rond deze tijd af (maar vanaf januari groeit het weer aan).

IK PLANT EEN HAAG ROND MIJN TUIN.

Heggen zijn natuurlijker en mooier dan bakstenen muren en ijzeren hekken. Ze bieden beschutting tegen de wind en brengen schaduw, koelte en vochtigheid in de zomer. Bovendien maken ze het de dieren makkelijk om van de ene tuin in de andere te komen.

Plant inheemse struiken (hazelaar, lijsterbes, vlier, meidoorn, hulst, klimop, braambes, framboos), die uitstekend aan het klimaat en de fauna van jouw streek aangepast zijn.

Een gemengde haag is nog beter en, indien je genoeg plaats hebt, kan je de struiken zigzagsgewijze in twee rijen planten.

Op die manier komen er nog meer gasten wonen: vogels, zoogdiertjes, insecten, spinnen en andere ongewervelden kunnen er het hele jaar schuilen en voedsel vinden.

6 NOVEMBER

IK WIL WETEN HOE DE OTTER BIJ ONS VERDWENEN IS.

In België en Luxemburg komt de otter (*Lutra lutra*) haast niet meer voor. Nadat hij voor zijn pels bejaagd werd, brachten de vervuiling van de waterlopen en de fragmentatie van de habitats hem de genadeslag toe.

Maar het Europese LIFE-natuurproject 'Herstel van de habitat van de otter' kan redding brengen.

Dit moet er voor zorgen dat de otter weer de bekkens van Ourthe, Our en Sûre opzoekt en er goed gedijt.

Hiervoor worden mogelijke habitats onderhouden, verbeterd en uitgebreid, waterlopen en hun oevers beter beheerd, het contact tussen verschillende populaties begunstigd, de otters rust gegeven ...

Meer informatie over de LIFE-natuurprojecten vind je op ec.europa.eu/environment/life/.

7 NOVEMBER

IK HAAL GEEN NIEUWERWETS GEZELSCHAPSDIER IN HUIS.

Zeurt je kind om een sneeuwuijl, zoals die gebrilde tovenaars uit de beroemde kinderboeken er één heeft? Geef niet toe: veel 'gezelschapsdieren' uit films of tv-programma's zijn dat helemaal niet!

Dieren die optreden in films, zijn grootgebracht door vakmensen, en daar valt je kroost wellicht niet onder. Ze moeten op een aangepaste manier gevoed, gehuisvest en verzorgd worden. Enkele zijn zelfs gevaarlijk: ze prikken, bijten, krabben ... en soms zijn ze giftig.

Veel van de op de markt aangeboden dieren worden in de natuur gevangen, vaak illegaal en met weinig eerbied voor de biodiversiteit.

Als ze al niet tijdens de jacht zelf omkomen, overleven ze heel vaak het transport niet ...

8 NOVEMBER

IN DE WINTER GEEF IK ELKE DAG ETEN AAN DE VOGELS.

Leg van half november tot half maart elke dag op hetzelfde tijdstip wat zaden in de voederhuisjes (zonnebloempitten, gierst ... maar geen mengsel). Zet ook een schoteltje met lauw water, zonder suiker of zout. Leg er een rooster met grote gaten op, zodat de vogels zich niet nat maken.

Geef ze ook regelmatig stukken appel of peer. Hang tevens wat ongezouten spekvet, slingers ongepelde pindanoten en zelfgemaakte vetbollen op.

Kan je niet alle dagen voor eten zorgen? Weet dan dat vogels in je tuin insectenlarven en regenwormen uit de composthoop peuteren en granen of bessen pikken van kaardenbol, kliskruid, vlier, lijsterbes, klimop ...

IK VERHINDER DAT WOELRATTEN AAN DE BOOMWORTELS ZITTEN.

Zie je hoopjes aarde liggen en zijn de wortels van je fruitbomen aangevreten? Dan heb je woelratten in je tuin! Deze kleine knaagdieren graven gangen onder de grond en voeden zich met bollen, knollen en wortels van verschillende planten en bomen.

Maar in de winter kan je ze op natuurlijke wijze bestrijden!

Lok hun vijanden naar je tuin: laat een gat in de heg voor een vos, leg een stapel stenen met wat gaten tussen voor een wezel en plaats zitstokken en nestkasten voor roofvogels.

Als dit niet lukt, kan je nog ecologisch verantwoorde mechanische vallen zetten! Gebruik in geen geval chemische middelen. Deze werken maar kort en vergif-tigen ook de natuurlijke vijanden.

10 NOVEMBER

IK MAAK SAP MET DE APPELEN UIT EEN BOOMGAARD.

Jos Mus, Trezeke Meyers, Brabantse bellefleur, renet, ... met appels van hier maak je overheerlijk appelsap.

Wil je het sap onmiddellijk drinken, was dan de appels, snij ze in vier en doe ze met schil en pitten in de sapcentrifuge.

Wil je heel het jaar door sap drinken, was dan de appels en snij ze in stukjes zonder ze te schillen of te ontpitten.

Doe ze in de fruitpers en giet het opgevangen sap door een zeefdoek (composteer

wat achterblijft). Vraag aan een volwassene om flessen te steriliseren en het sap tot 78 °C te verwarmen. Giet de flessen boordevol en sluit ze terwijl het sap nog warm is. Bewaar ze koel en droog.

Een tip: meng de rassen ...

IK DOE MEE AAN EEN INHEEMSEPLANTENBEURS.

Wat dacht je van een beurs voor inheemse of wilde planten? Hierop kan iedereen een zaad of planten ruilen, kopen en verkopen.

Je vindt er groenten, insectenlokkende planten, geneeskrachtige kruiden, keukenkruiden, waterplanten, klimplanten, groenblijvende planten, struiken, loofbomen, fruitbomen ... Kortom alles voor je heg, bosje, moestuin, bloemenweide, flat of balkon!

Je krijgt er tevens advies van enthousiaste tuiniers, die je informeren over de vereisten van elke plant. Sommigen demonstreren zelfs hoe je het best composteert,

snoeit, gier bereidt ... Bovendien is de plaatselijke natuurvereniging ongetwijfeld ook van de partij. Die leert je beslist veel over de wilde fauna uit de streek en wat je ervoor kan doen.

12 NOVEMBER

IK ONTDEK DE 'BIODIVERSITEITSHOTSPOTS'.

De biodiversiteit in deze 'hotspots' is indrukwekkend. Ongeveer 60 % van alle soorten planten, vogels, zoogdieren, reptielen en amfibieën van de wereld komen daar voor. Bovendien is bijna de helft hiervan endemisch (dit betekent dat ze alleen hier leven). Maar die gebieden zijn ook het meest in gevaar: minstens 70 %

van hun oorspronkelijke vegetatie is al verdwenen en zij herbergen bijna 75 % van de meest bedreigde diersoorten!

Momenteel zijn er op het vasteland 25 'hotspots' gekend en wellicht komen er binnenkort 9 bij.

Op zee zijn er nog geen hotspots vastgesteld. Er is dringend actie nodig. Help ze beschermen door de milieuverenigingen te steunen die zich voor deze gebieden inzetten.

Je vindt meer informatie op www.biodiversityhotspots.org.

IK GOOI NIETS IN HET TOILET.

Een toilet is geen vuilnisbak! Gooi er alleen wc-papier in. Ander afval kan de afvoer verstopen of de goede werking van de zuiveringsstations verstoren. Het wordt niet voldoende afgebroken en komt dus samen met het gezuiverde water in de rivieren terecht, waar het onherroepelijke gevolgen heeft voor het milieu. Bewaar tampons, maandverband en luiers dus voor de vuilnisbak.

Breng huishoudafval, vuile olie, verf en oplosmiddelen naar het milieupark en verlopen geneesmiddelen naar de apotheek.

Vermijd antibacteriële ontsmettingsmiddelen: deze doden ook de bacteriën die in sommige zuiveringsstations het afvalwater helpen zuiveren.

IK SPEEL MUZIEK OP DE JAPANESE DUIZENDKNOOP.

De Japanse duizendknoop is een woekerplant. Je bestrijdt hem door hem regelmatig te kortwieken. Als je er na de eerste vorst rechte stengels van snijdt, zijn die droog en hard.

Neem zo'n lange dunne stengel. Verwijder de tussenschotten die zich binnen elke knoop bevinden (alleen de laatste niet).

Sla kleine spijkertjes in een regelmatige spiraal die rond de hele stengel windt: laat 1 cm tussen elk spijkertje en 2 tot 5 cm tussen elke omwenteling.

Giet er een handvol griesmeel (of quinoa, radijszaadjes ...) in en sluit de bovenkant van de stok af met een op maat gesneden kurk.

Nu kan je de stengel schudden, omkeren ... eerst langzaam en dan vlug: telkens maakt hij een ander geluid!

IK VOED DE BODEM EN NIET RECHTSTREEKS DE PLANTEN.

Heb je planten uitgezocht die beantwoorden aan het bodemtype van je tuin en pas je wisselteelt toe? Dan hoef je alleen af en toe – natuurlijke – mest te gebruiken.

Meestal volstaat het de bodem in de herfst te voeden. Eerst moet je hem loswerken en verluchten met een woelvork. Keer de aarde echter niet om, want anders verstoor je het leefmilieu van de regenwormen en andere ondergrondse tuinhulpjes!

Strooi daarna compost uit in de moestuin en onder de struiken en vaste planten: zo voed je ze en bescherm je ze tegen de winterkou.

Tijdens de rest van het jaar laat je grasmaaisel, dode bladeren en ander plantenafval ter plaatse vergaan.

IK VERKIES INLANDS HOUT.

Tropisch hout in schrijnwerk en meubilair is de oorzaak van heel wat milieuproblemen (zie het blaadje van 30 augustus). Geef dus de voorkeur aan inlands hout.

Gebruik lorkenhout voor gevels, terrassen, tuinmeubelen of badkamers, noten- of kersenhout voor meubelen, beukenhout voor tafels en werkvlakken, eikenhout voor parket, deuren en meubelen, dennen- en sparrenhout voor trappen, lambriseringen en leuning.

Inlands hout gaat langer mee als je het beschermt met natuurlijke producten (bijenwas, harde olie ...).

Of kies voor thermisch behandeld hout, dat door herhaalde verhitting waterwerend en insectenbestendig is gemaakt.

IK KOOP GEEN BONTKLEDING.

Hoewel er nu quota opgelegd zijn, wordt er in Canada nog steeds op robben gejaagd. Vossen en nertsen waarvan ze de pels in de bontnijverheid verwerken, worden daarentegen gekweekt.

Dit gebeurt vaak in erbarmelijke en schokkende omstandigheden (minimale leefruimte, te weinig water ...). Maar alsof dit niet volstaat, worden ze ook geëlektrocuteerd, vergast, gewurgd ...

Ook Azië maakt het bont: ze brengen katten- en hondenhuiden onder een andere naam op de markt, onder andere als beleg voor kragen van jassen.

Koop dus geen kleren in bont en steun winkels die beloven er geen meer te verkopen. Je vindt de lijst van die merken op www.bontvrij.be.

18 NOVEMBER

IK MAAK NATUURLIJKE MUUR- EN HOUTVERF.

Kalkverf voor muren (licht doorschijnend met satijn-glans): meng 1 liter magere melk, 250 g gebluste kalk, 1 kg krijt wit en 250 ml lijnzaad- of saffloerolie; los 50 g natuurlijk pigment op in een beetje water en voeg dit toe.

Kwarkverf voor hout: los 3 g borax op in een eetlepel water in een glazen bokaal; voeg 100 g magere kwark en 1 eetlepel gebluste kalk toe; meng in een andere beker 90 g krijt, 10 tot 20 cl water, 15 tot 30 g natuurlijk pigment en 1 eetlepel lijn-

zaadolie of saffloerolie; laat alles 1 uur rusten en meng dan de inhoud van de twee bokaal doorheen; laat tussen elke verfbeurt drogen en werk af met bijenwas.

19 NOVEMBER

IK LAAT EEN GROENDAK AANLEGGEN.

Een groendak verschaft meer leefruimte voor veel insecten en vogels in de stad. Maar het biedt nog veel meer voordelen! Het slurpt flink wat regenwater op en zuivert de lucht.

Het vermindert de temperatuurverschillen in huis en verbetert zelfs de geluids-isolatie.

De plantenkeuze hangt af van het type dak (dat plat of lichthellend moet zijn!), van het gewicht dat het moet torsen en van de tijd die je aan het onderhoud wil besteden (bij mossen, vetplanten en grassen is dit maar één keer per jaar).

Voor een optimaal resultaat schakel je best een gespecialiseerd bedrijf in.

IK TEEL BIOWITLOF IN MIJN KELDER.

Meestal smaakt witlof uit warenhuizen bitter, maar je kan er zelf telen: lekker-knapperig en zelfs een ietsepietsje zoet ... Heb je geen tuin? Dat komt goed uit, want je hebt die hier niet voor nodig!

Koop in een tuincentrum witlofwortels. Zet ze dicht bij elkaar rechtop in een plastic bak. Bedek ze met aarde en begiet ze. Leg er een zwart plastic vel over (bijvoorbeeld een vuilniszak). Plaats je bak op een lauwe donkere plaats: een niet te koude kelder of een niet te warme zolder.

Bevochtig de aarde af en toe. Na enkele weken kan je je biowitlof oogsten en je hebt geen meststoffen of ongediertebestrijders gebruikt!

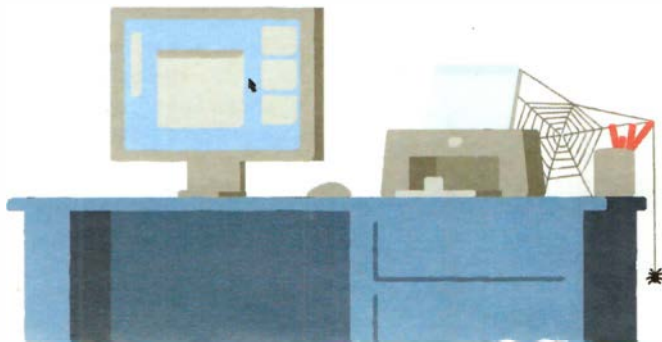

IK GEBRUIK MINDER PAPIER EN KARTON.

Gebruik minder papier en karton. Zo bescherm je de bossen, beperk je het gebruik van energie en water bij de productie en zorg je voor minder afval. Moet je toch printen, doe het dan op beide zijden van het papier of gebruik de achterkant als kladpapier. Hergebruik enveloppen of krabbel er boodschappenlijstjes of berichtjes op.

Waarschijnlijk vind je vervangmiddelen: kringloop-papier of papier met FSC- of PEFC-keurmerk (schriften, wc-papier, behang), textiel (servetten, zakdoeken, zakken) of internet (telefoon-gidsen, overschrijvingen).

Leen je uitgelezen boeken, kranten of tijdschriften uit. En recycleer zeker alle oud papier en karton.

IK GOOI GEEN TUINAFVAL IN EEN RIVIER.

Tuinafval (gemaaid gras, hegsnoeisels, takken) is biologisch afbreekbaar. Maar gooi het niet in een rivier: het kan zich bij natuurlijke of kunstmatige vernauwingen of bij bruggen ophopen, en zo overstromingen veroorzaken.

Wanneer plantaardig afval in het water ontbindt, verhoogt het stikstofgehalte in de rivier. Hierdoor gaan er meer algen groeien, wat schadelijk is voor de fauna en flora. Zij verminderen immers het zuurstofgehalte in de rivier, vooral bij warm weer, zodat alles wat erin leeft geleidelijk aan sterft.

Waterlopen zijn belangrijk voor het ecologische evenwicht van de valleien. Bescherm ze. Composteer je plantaardig afval of breng het naar een milieupark.

IK SCHUUR MIJN HUID NIET OVERDREVEN SCHOON.

Overall is er biodiversiteit: ook op je huid, in je mond en in je ingewanden. In en op ons lichaam leven immers miljarden mijten, bacteriën, virussen, gisten ... De darmflora bevat meer bacteriën dan het hele lichaam cellen! Ons organisme heeft die nodig, want anders zou het de levensnoodzakelijke voedingsstoffen niet kunnen opnemen.

Op onze huid leven micro-organismen in een indrukwekkend landschap van dalen en hoogvlaktes, met hoekjes waar ze goed gedijen en waar onze klieren ze rijkelijk van voedsel voorzien!

Bescherm dit evenwichtige ecosysteem tegen de chemische aanvallen van een overdosis zure deodorant of zeep.

24 NOVEMBER

IK VRAAG MIJN GEMEENTE OF ZE EEN DUIVENTIL WIL PLAATSEN.

Duiven zijn een deel van de biodiversiteit van de stad, maar hun drek vormt een probleem.

Met een duiventil kan je gemeente hier iets aan doen: ze kan de duivenpopulatie beter beheersen en

Thuis kan je op daklijsten, balkons en vensterbanken metalen pinnen aanbrengen of een draad spannen om duiven te weren: die systemen zijn efficiënt én geurloos.

Ten slotte zijn duiven de lievelingskost van slechtvalken. Voer actie om deze roofvogels te beschermen (in een grote stad nestelen ze vaak op de torens van de kathedraal).

de overlast beperken (de drek valt onder de duiventil en kan gemakkelijker opgeruimd worden). Zo maakt ze het samenleven van burgers met duiven aangenamer.

IK PLANT BOMEN.

Hou bij het planten rekening met de plaats die je hebt en die de bomen (en hun schaduw) zullen innemen wanneer ze volwassen zijn.

Bezit je een kleine tuin, plant dan maar één traag-groeiende boom of een dwergvariëteit. Plant de bomen ver genoeg van elkaar en minstens twee meter van de muur van je burenen!

Graaf een grote diepe kuil: het beste is om 1 m³ aarde rul te maken voor een betere doorworteling. Dompel de wortelkruit in een mengsel van gelijke delen water, klei-aarde en koeiendrek of goed verteerde compost. Plant de boom zo dat de overgang tussen de stam en de wortel net boven de grond komt. Maak het gat dicht en vorm met de overblijvende aarde een 'goot' rond de plant, waarin je kan begieten. Tot slot kort je de takken met de helft in.

26 NOVEMBER

IK LUISTER NAAR NATUURGELUIDEN ... IN DE STAD!

Vliegtuigen brullen in de lucht, auto's razen en toeteren, drillboren daveren, ziekenwagens loeien, voetgangers kwetteren (in hun gsm): vandaar hoor je bijna overal in de stad lawaai. En dit overstemt de geluiden van de natuur.

Maar als je je oren spitst, hoor je 's morgens vroeg en 's avonds laat vogels fluiten, 's middags bijen en wespen zoemen, 's nachts kikkers en padden ritmisch kwaken en – net wanneer je wil slapen – muggen zoemen!

Leer die geluiden herkennen: wanneer je weet wie ze maakt, vergeet je al vlug het lawaai in de stad ...

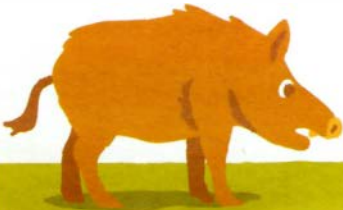

IK VOLG HET SPOOR VAN DIEREN IN HET BOS.

Je ziet niet zo gemakkelijk wilde dieren: bij het minste geluid vluchten ze weg of verstoppen ze zich. Sommige komen alleen 's nachts tevoorschijn. Maar ze laten allemaal tal van sporen achter: afdrukken, etensresten, drollen, plukjes haar, nesten ... Vind ze en zoek uit van welk dier ze afkomstig zijn!

Een hoop gepelde dennen-appels onderaan een boom? Dan is er vast een spechten-smidse in de buurt. Gespleten hazelnoten? Hier kwam een eekhoorn voorbij. Een veertje met blauwe, witte en zwarte strepen? Niet ver weg zal een Vlaamse gaai zitten.

Een pluizige zwarte drol op een stronk of een grote steen? Dat is het visitekaartje van de vos, waarmee hij zijn territorium afbakent.

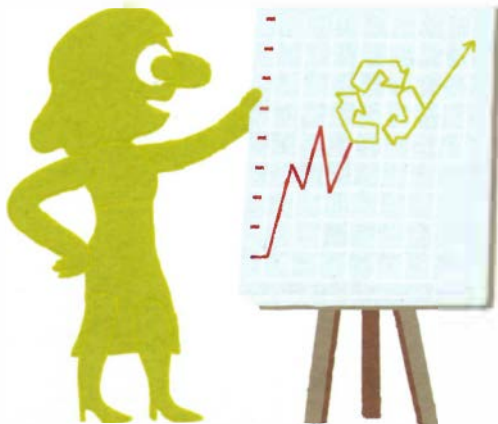
IK VRAAG MIJN BEDRIJF OM DE BIODIVERSITEIT TE STEUNEN.

Breng je bedrijf ertoe zijn impact op het milieu (CO₂-uitstoot, ligging aan een waterloop...) te compenseren of zich voor de biodiversiteit in te zetten.

Het bedrijf kan natuurverenigingen steunen bij het herstel van bijzondere ecosystemen of het beschermen van bedreigde soorten. Het kan een financiële bijdrage leveren voor wetenschappelijke inventarisatie- en instandhoudingsprogramma's.

Het kan zijn opbrengst delen met het Zuiden door een stichting in het leven te roepen die de biodiversiteit moet beschermen.

Het kan zijn werknemers in dit verband veldwerk laten verrichten. De lokale partner levert de grondstoffen en de genetische rijkdom.

IK KOOP MILIEUVRIENDELIJKE EIEREN.

Ga niet af op vermeldingen zoals 'hoeve-eieren' of 'scharreleieren', maar op de traceerbaarheidscode die sinds 2004 op elk ei moet staan dat in de Europese Unie verkocht wordt.

Het eerste cijfer van deze code verwijst naar het houderijsysteem: eieren met code 0 zijn afkomstig van biologische kippen, die met code 1 van kippen met vrije uitloop, die met code 2 van scharrelkippen en die met code 3 van batterijkippen.

Kies voor eieren met code 0. Die hebben niet alleen de beste voedingskwaliteit, maar ze zijn vooral beter voor het welzijn van de

kippen en voor het milieu. De kippen kunnen immers vrij rond scharrelen en krijgen biologisch geproduceerd voer.

30 NOVEMBER

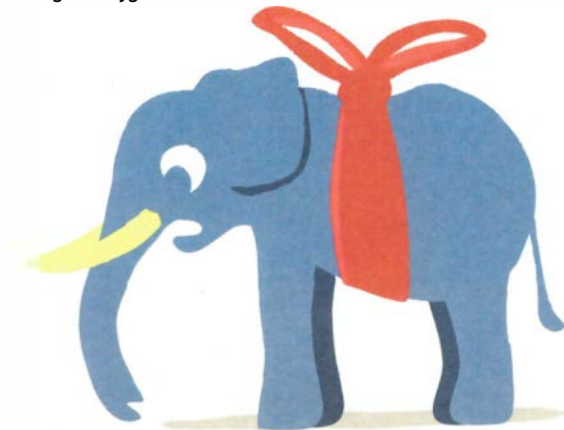
IK GEEF GEEN GESCHENKEN IN KORAAL OF IVOOR.

Koop geen sieraden in koraal: koraalriffen zijn een van de rijkste maar ook een van de meest kwetsbare milieus. Ze worden al zwaar genoeg bedreigd door de sleepvisserij, de vervuiling en de opwarming van de zee!

Dit geldt ook voor sieraden, beeldjes, mesheften en andere souvenirs in ivoor: de – in veel landen illegale – ivoorhandel is de hoofdreden waarom in Afrika en Azië zoveel olifanten afgeslacht worden.

Schenk ook geen voorwerpen die gemaakt zijn van bedreigde soorten, zoals tassen of schoenen van slangenleer, jassen in bont van katachtigen (tijgers,

jaguars, luipaarden), sieraden uit schildpadschild, sjaals in wol van de Tibetaanse antilope ...

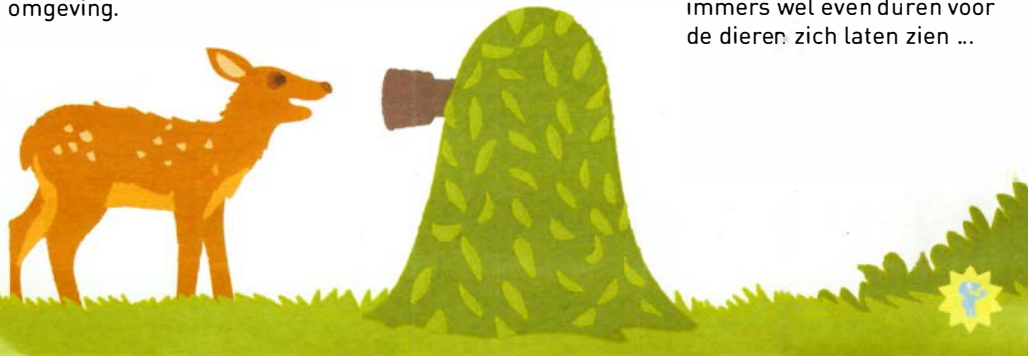

IK WORD ECOPAPARAZZO.

Een paparazzo neemt indiscrete foto's van beroemde mensen. Een ecopaparazzo volgt mensen die zich inzetten voor het behoud van de biodiversiteit. En hij fotografeert ondertussen zo discreet mogelijk dieren en planten in hun natuurlijke omgeving.

Is dit je roeping? Neem dan een fototoestel met een goede zoom- of telelens: je moet altijd op een afstand blijven om de dieren niet te storen.

Draag geen felle kleuren of parfum. De beste manier om in het landschap op te gaan en je geur te verbergen is camouflagekleding waarop je wat aarde wrijft. Ga gemakkelijk zitten (maar vertrap geen planten!) en wacht in stilte. Het kan immers wel even duren voor de dieren zich laten zien ...

2 DECEMBER

IK KOOP GEEN KLEREN DIE NAAR DE STOMERIJ MOETEN.

De meeste stomerijen gebruiken tetrachlooretheen. Dit oplosmiddel is giftig voor wie er mee werkt: het irriteert huid en slijmvliezen, veroorzaakt misselijkheid, hoofdpijn en bewusteloosheid, stapelt zich in het organisme op en is waarschijnlijk kankerverwekkend.

Hoewel het normaal in een gesloten kring gebruikt wordt, komt het toch in grondwater en rivieren terecht. Het spreekt vanzelf dat het ook daar heel schadelijk voor het milieu is.

Nu bestaan er nog maar heel weinig ecologische stomerijen, die alleen biologische afbreekbare producten (namelijk water) gebruiken.

Koop dus geen kleren of linnengoed die je naar de stomerij moet brengen!

3 DECEMBER

IK GEEF MIJN NAAM AAN EEN NIEUWE SOORT.

Wil je jouw naam of die van een vriend of familielid vereeuwigd zien in de naam van een onlangs ontdekte dier- of plantensoort? Doe een schenking aan BIOPAT (Patrons for Biodiversity), een vereniging van Duitse natuurwetenschappelijke instellingen en musea. Dan dan krijgt een kikker, vlinder, spin, varen, orchidee ... de door jou gevraagde naam.

Zo lever je een blijvende bijdrage tot het behoud van de biodiversiteit.

Tevens ondersteun je het taxonomisch onderzoek (het beschrijven van nieuwe soorten), evenals de studie

en het behoud van de natuur, in het bijzonder in die landen waar deze nieuwe soorten ontdekt zijn.

Voor meer informatie over dit initiatief:
www.biopat.de

IK WIL MEER WETEN OVER BIOMIMICRY.

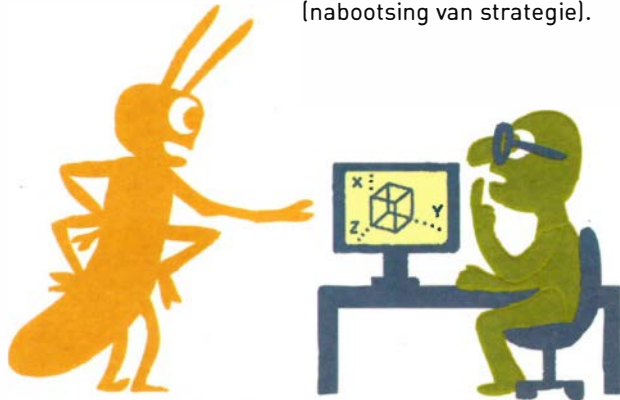
Biomimicry is het zoeken naar duurzame wereldvriendelijke technieken met de natuur als inspiratiebron. Vanuit deze invalshoek kan een ingenieur die voor een probleem staat, zich afvragen of de natuur hier ook mee te maken had en hoe ze het opgelost heeft.

De voorbeelden zijn legio:

- een passieve klimaatregeling kopieert het luchtcirculatiesysteem van termietenheuvels (nabootsing van vorm);

- in plaats van hechtingen, krammen en schroeven, gebruiken chirurgen medische lijm die op mossellijm geïnspireerd is (nabootsing van procedé);

- een bedrijf gebruikt het afval van het bedrijf ernaast als grondstof, zoals ongewervelden, bacteriën en schimmels de dode bladeren van de bomen uit de buurt tot humus verwerken (nabootsing van strategie).

IK KOOP BIODIVERSITEITSVRIENDELIJK SPEELGOED.

Koop voor de kleintjes knuffels in natuurlijke (tevens antiallergische) vezels, rammelaars en bouwdozen in hout met FSC- of PEFC-keurmerk, puzzels in kringloopkarton en bedrukt met plantaardige inkt ...

Kies voor de groteren een verrekijker, een microscoop of een ander toestel waarmee ze kunnen observeren

en hun kennis over de natuur kunnen uitbreiden. Ook een gezelschapsspel is een mooi geschenk: er bestaan nu spellen rond leefmilieu of duurzame ontwikkeling, waarbij er geen winnaars of verliezers zijn, maar iedereen met de hele groep hetzelfde doel wil bereiken.

Neem in geen geval spelletjes op batterijen (zie voor meer uitleg op het blaadje van 17 december).

IK BOOTS MET EEN MOBIEL EEN VOEDSELKETEN NA.

Vaak is het de voedselketen (wie eet wie?) die de verschillende soorten in eenzelfde milieu met elkaar verbindt. In het bos eet de uil bijvoorbeeld bosmuizen; zij eten dan weer granen, bessen, slakken en regenwormen.

Deze voedselketen kan je gemakkelijk namaken in de vorm van een mobiel. Neem kleurpotloden, karton, een schaar, houten stokjes en touw. Teken 1 uil, 2 bosmuizen en 4 korenaartjes.

Knip ze uit en hang ze met touwtjes aaneen, zoals op de tekening.

Wat gebeurt er als je het voedsel van één van de bosmuizen wegneemt? Het mobieltje verliest zijn evenwicht. In de echte wereld wordt zo het hele milieu verstoord: zonder voedsel sterven de dieren van de honger en verdwijnen ze één voor één ...

7 DECEMBER

IK BESCHERM MIJN TUIN TEGEN DE STRENGE VRIESKOU.

Inheemse planten zijn vrij goed bestand tegen onze winters. Bij lange en strenge vorstperiodes neem je toch beter enige voorzorgsmaatregelen.

Vul een bloempot met stro of dode bladeren en zet hem omgekeerd boven je zaailingen of over de voet van vorstgevoelige teruggesnoeide planten. Haal hem weg zodra ze bladeren krijgen.

Aard rozen en vaste planten aan en omwikkel de kwetsbaarste planten met stro of met een mat van riet, wilg of heide.

Snoei bomen en struiken vóór het vriest. Bedek de bodem rond de beplanting met een dikke mulchlaag (zie het blaadje van 21 mei).

Haal potplanten naar binnen: hun wortels staan meer bloot aan de kou dan die van planten in de volle grond.

IK KOOP DUURZAME KEURMERKKOFFIE.

Intensieve koffieteelt biedt een hoger rendement, maar vereist niet alleen irrigatie, maar ook pesticiden en chemische meststoffen. Het irrigatiewater neemt deze mee en besmet zo de bodem en het grondwater.

Het is biodiversiteitsvriendelijker om de koffiestruiken in de schaduw van bomen te laten groeien, zoals dit oorspronkelijk in de natuur het geval is.

De grote bomen beschermen de koffieplanten en de bodem tegen weer en wind. Ook bieden ze plaats aan veel meer soorten planten en dieren. Bovendien voedt de laag afgevalen bladeren de bodem en geeft ze onkruid geen kans.

Kies dus voor duurzaam geteelde koffie, bij voorkeur met een keurmerk als 'Bird Friendly'.

IK HOU MIJN WATERPARTIJ IN DE GATEN IN DE WINTER.

Zorg er bij strenge vorst voor dat een deel van je waterpartij ijsvrij blijft. Dat is nodig voor een goede verluchting. De meeste waterplanten en -dieren gaan een inactieve fase tegemoet, maar ze moeten nog steeds ademen! Laat daarom een dikke bundel takken drijven.

Dit kan ook met gesloten plastic flessen die je met wat zand verzwaart, zodat ze recht blijven staan. Of maak een ijsvrijhouder (een dikke plak polystyreen met ballast, waardoor je een 16 mm dikke pvc-buis steekt).

Je kunt natuurlijk ook steeds dezelfde zone vrijmaken door het ijs te breken voordat het gezet is. Maar vermijd in elk geval anti-vriesproducten: de fauna en flora in je waterpartij zouden dit niet overleven.

10 DECEMBER

IK GENIET VAN DE BIODIVERSITEIT IN MIJN BORD.

'Slow Food' is een vereniging die zich tegen fastfoodketens en junkfood verzet. Ze wil consumenten warm maken voor lekker eten. Maar ondertussen blijkt dat ze zo tevens de biodiversiteit beschermt.

Voor meer informatie over deze ecogastronomische vereniging, haar acties en

de Slow Food Stichting voor Biodiversiteit:
www.slowfood.com.

Dat is eigenlijk niet verwonderlijk. At je al ooit fluweelzachte pastinaaksoep, aardpeerchips of slakkenkaviaar? Dan heb je bijgedragen tot het behoud van vergeten groenten (zoals deze knolgewassen) en bedreigde soorten (zoals de steur).

IK KIES EEN ECOLOGISCH VERANTWOORDE KERSTBOOM.

Kunstkerstbomen zijn herbruikbaar, maar hun fabricage veroorzaakt te veel vervuiling. Kies een kerstboom uit een nabijgelegen duurzaam beheerd bos. In België vind je vooral nordmannsparren, die weinig naalden verliezen, en gewone sparren, die vlugger groeien, met minder mest en pesticiden.

Neem geen kerstboom met kluit, maar één die in een pot gekweekt is. Zo draag je ertoe bij dat de dunne laag vruchtbare aarde in het dennenbos bewaard blijft.

Hij heeft ook meer overlevingskansen als je hem later in je tuin plant. Zet hem in huis niet te dicht bij een warmtebron en verstuif wat water op zijn naalden.

Je kan ook een spar uit kringloopkarton snijden of een muurversie met enkele takken maken.

IK VERSIER MIJN KERSTBOOM MET DINGEN UIT DE NATUUR.

Maak slingers van gedroogde bloemen, bessen en andere vruchten. Gebruik wilde appeltjes, dennen-appels ... als kerstballen. Tint houten schijfjes met notenbeits, rodebietensap of andere plantaardige verfstoffen en vraag dan een volwassene dat hij er een gaatje doorboort, zodat je ze aan een lint kan rijgen.

Vlecht kleine kransjes met stro, hulst, maretak, dennentakken ...

Maak gelijkzijdige driehoeken met takjes en bind ze met twijgjes of wol per twee tot sterren aaneen.

Je kan ook allerlei dingen in zoutdeeg of peperkoek maken: engeltjes, pakjes ...

IK ZORG ERVOOR DAT ER MINDER STROOIZOUT NODIG IS (1).

Strooizout tast de bladeren en de wortels aan van de planten aan de kant van de weg en besmet de ondergrond en de waterlopen. Er bestaan verschillende manieren om minder strooizout te gebruiken.

Rij met sneeuwbanden zodra het kouder wordt dan 7°. Woon je in een streek waar veel sneeuw valt en het vaak ijzelt? Kies dan voor spijkerbanden of sneeuwkettingen. Heb je er te laat aan gedacht? Stel dan je reis uit of neem een andere route, langs wegen die sneeuwvrij gemaakt zijn.

Meld het bij je gemeente als er zout gestrooid is waar dit niet echt noodzakelijk is of waar het kwetsbare ecosystemen bedreigt.

IK ZORG ERVOOR DAT ER MINDER STROOIZOUT NODIG IS (2).

Spoor je gemeente aan om het strooizout vochtig te maken: dan werkt het beter en komt er minder in de natuur naast de weg terecht.

Raad ze aan om hun zoutstrooiers goed af te stellen, zodat die het zout in gepaste en gelijkmatige hoeveelheden uitstrooien over de gewenste breedte (vaak minder dan de breedte van de weg, want de auto's spatten de sneeuw in de berm).

Het is eveneens beter dat het zout opgeslagen wordt op een plaats waar het niet per ongeluk door regen of condensatie kan oplossen.

Kijk ook of je gemeente het water op de weg niet kan opvangen en zuiveren, zodat het zout hiervan de rivieren niet bezoedelt.

Je moet bovendien ook weten dat bevroren zoutwater onder de $-21\text{ }^{\circ}\text{C}$ niet meer smelt ...

IK KONFIJT KASTANJES VOOR DE FEESTDAGEN.

Neem 1 kg tamme kastanjes en maak een kerf in hun ronde kant. Leg ze 15 minuten in kokend water. Laat ze dan in het kookwater afkoelen en schil ze.

Warm $\frac{1}{2}$ liter water op en voeg er 1 kg suiker en 1 gespleten vanillestokje aan toe. Haal na 20 minuten de pot van het vuur en doe er de kastanjes in. Laat ze de hele nacht weken.

Haal de kastanjes er de volgende dag met een schuimspaan uit. Laat de siroop 1 minuut koken, draai het vuur uit en doe de kastanjes weer in het water.

Herhaal die bewerking vier dagen na elkaar. De laatste dag laat je de siroop 4 tot 5 minuten koken eer je de kastanjes er voor de laatste keer 1 minuut in onderdompelt. Ten slotte wikkel je elke kastanje in een vetvrij papiertje.

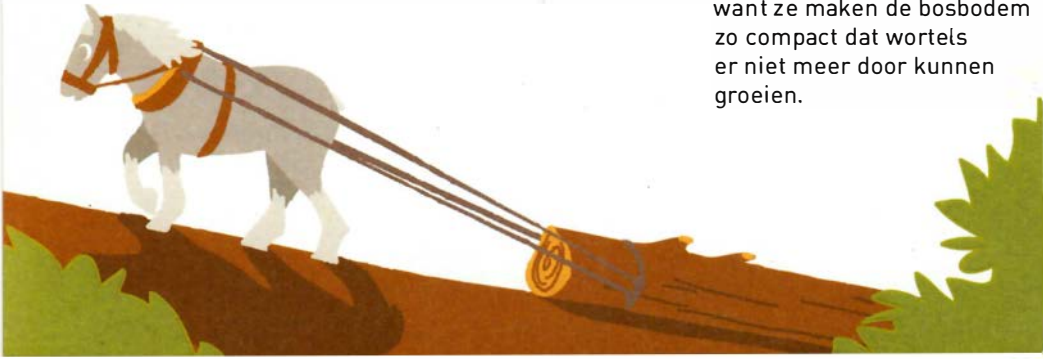

IK DOE AAN BOSBOUW MET TREKPAARDEN.

Heb je een stukje bos dat je duurzaam wil ontginnen?

En je wil of kan geen zware bosbouwmachines niet weg gebruiken, hoewel die een boom in enkele minuten omzagen, van zijn takken ontdoen en zelfs in schijven van gelijke dikte zagen?

Inlandse trekpaarden doen dit werk inderdaad beter. Ze maken veel minder lawaai, ze kunnen zelfs langs smalle en steile paadjes en ze persen de bodem niet samen onder hun gewicht. Grote bosbouwmachines richten veel schade aan, want ze maken de bosbodem zo compact dat wortels er niet meer door kunnen groeien.

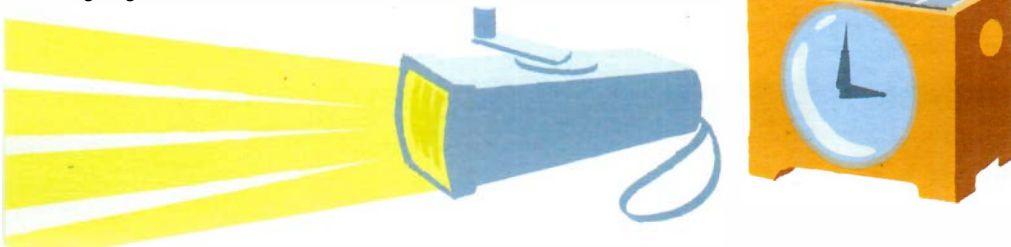
IK KOOP GEEN TOESTELLEN OP BATTERIJEN.

Batterijen bevatten zware metalen – hoofdzakelijk cadmium, kwik en lood. Deze zijn giftig voor de mens en andere dieren: ze verstoren onder andere de werking van nieren en lever.

Nu worden batterijen ingezameld en gerecycleerd, maar soms belanden ze toch op de vuilnisbelt, waar hun giftige bestanddelen

de bodem en het grondwater kunnen besmetten. De gifstoffen worden zo opgenomen door planten, die belanden in de maag van planteneters en vervolgens in die van vleeseters. Op het einde van de voedselketen blijven ze achter in het lichaam van toppredatoren zoals de tonijn, de zwaardvis en ... de mens!

Kies dus voor een rekenmachine of een wekker op zonne-energie, een opwindbaar polshorloge, een knijpkat of handdynamo ...

IK KIES CADEAUS ROND BIODIVERSITEIT.

Geen ideeën voor eindejaarsgeschenken? Wat dacht je van voorwerpen die je in de gelegenheid stellen te praten over biodiversiteit, haar nut en de noodzaak om haar in stand te houden? Een aangename manier om dit voor onze planeet zo belangrijke thema aan te snijden!

Geef doe-het-zelvers een handleiding over natuurlijke verf, amateurkoks een boek over eetbare wilde planten, reisliefebbers een gids over ecotoerisme of natuuronderzoekers in de dop een verrekijker.

Schenk een stuk aleppozeep om natuurlijke wasmiddelen aan te prijzen. En met een doos biochocolaatjes kan je aanstippen dat de olie-

palmenteelt in Indonesië en Maleisië voor problemen zorgt (ze brengt namelijk de mensapen in gevaar).

IK ZAMEL GELD IN OM DE BIODIVERSITEIT TE BESCHERMEN.

Je hebt samen met je buren of met je wijkcomité besloten om geld in te zamelen voor een plaatselijke of internationale natuurvereniging.

Jullie willen in jullie streek een kwetsbaar milieu herstellen, een boomgaard planten, grond aankopen voor een natuurreservaat ...

Een prachtig initiatief!

Nu moeten jullie nog een evenement organiseren, waarvan de opbrengst gaat naar één of meer biodiversiteitsprojecten die jullie nauw aan het hart liggen.

In december is een kerstmarkt natuurlijk ideaal, maar denk misschien ook eens aan een veiling, een rommelmarkt, een volksbal, een kaas-en-wijnavond of een bingomiddag.

IK WORD 'BIOTUINMEESTER'.

Je bereidt natuurlijke meststoffen en pesticiden, je composteert plantenafval, je beschermt je grond met mulch, je kweekt en draagt zorg voor inheemse soorten, je kent wat van wisselteelt, je weet welke planten je het best bij elkaar plant.

Je maait laat op het jaar, je legt een vijver aan, je bouwt nestkastjes voor je 'tuinhulpjes' ... Biologisch tuinieren heeft dus totaal geen geheimen meer voor jou.

Waarom word je dan geen 'biotuinmeester'?

Het is een heel eenvoudig principe. Je komt op voor meer biodiversiteit in tuinen en parken, waar je beginnende tuiniers of fans van chemische producten toont hoe het beter kan. Je kan dit zowel voor particulieren als bedrijven of gemeenten doen.

Lijkt dit je iets voor jou? Ga er dan voor! De vraag neemt immers steeds toe.

21 DECEMBER

IK MAAK MIJN EIGEN KLOVENBALSEM.

Deze balsem is ideaal als je huid droog is of wanneer je door de kou moet. Hij bevat geen palmolie of chemische producten die de biodiversiteit kunnen schaden (als je tenminste biologische ingrediënten gebruikt). Er zit ook geen muskus of bevergeil in: stoffen waarvoor de dieren die ze afscheiden, gedood moeten worden.

Laat in een glazen pot 30 g karitéboter, 10 g bijenwas, 20 ml plantaardige olie (van zonnebloem, tarwekiem of teunisbloem) au bain-marie smelten.

Haal de pot van het vuur en klop er krachtig 1 koffielepel vloeibare glycerine, 1 druppel propolis en 5 druppels etherische lavendelolie, geraniumolie en rozenolie door.

Bewaar de balsem in gesteriliseerde glazen potjes.

IK LEER DE LEEFTIJD VAN BOMEN AFLEZEN.

Heb je al eens goed op de doorsnee van een omgehakte boom gekeken?

Daarop zie je ringen mooi rond elkaar staan: dit zijn de groeiringen of jaarringen.

Die ontstaan elk jaar op het ogenblik dat de boom het

meest groeit, namelijk in het voorjaar (de ring is dan licht en breed). In het najaar is er weinig of geen groei: de ring is dan donker en dun. Om de leeftijd van een omgehakte boom te kennen, hoeft je dus enkel alle ringen met eenzelfde kleur te tellen.

Dit is uiteraard onmogelijk bij een levende boom. Dan kan je een presslerboor gebruiken, een toestel waarmee je een dun houtcilindertje uit de boom boort, waarop je dan de ringen telt. Maar omdat die boor de boom verwondt, mogen alleen deskundigen ze gebruiken.

IK PAK MIJN CADEAUTJES CREATIEF EN DUURZAAM IN.

Als je een pakje maakt, gebruik je vast papier en petroleumderivaten (synthetisch lint, plakband ...). Gebruik liever gerecycleerd papier, papier met FSC- of PEFC-keurmerk of krantenpapier dat je met kleurrijke motieven versiert. Doe er een touwtje rond uit vlas, hennep, raffia of wol en fleur de knoop op met een bosje gedroogde bloemen, hulst, twijgjes ...

Of wil je dat de verpakking bij het geschenkje hoort? Leer mooie herbruikbare papieren doosjes in origami maken of schenk een furoshiki.

Deze traditionele Japanse halsdoek kan je op allerlei manieren knopen om er de meest diverse voorwerpen in te stoppen en te dragen. Natuurlijk kan je je cadeaus ook gewoon niet inpakken ...

IK BEREID MIJN FEESTMALEN MET STREEKPRODUCTEN.

Nu liggen de marktkramen vol streek- en seizoensproducten, waarmee je heerlijke feestgerechten kunt bereiden.

Bij het aperitief horen huisgemaakte chips van rode biet, aardpeer, pastinaak en wortel met een kwarksausje met pijpajuin.

Als voorgerecht zet je een toast met oesterzwammen voor of een met gemalen noten bestrooide witloof-roomsoep.

Voor de hoofdschotel garneer je biologisch wild of gevogelte (veel zachter en lekkerder dan batterijkip) met pompoenfrietjes, peren in wijn, aardappelen in de schil en veldsla.

En wat dacht je van een kerststronk met kastanje-puree, een tarte tatin met kweeper of een sorbet met appels uit je boomgaard?

IK ORGANISEER EEN GROENTECONCERT.

Wat dacht je van een concert van groentemuziek vóór en met je familie en vrienden?

Voor de percussie is er niets beters dan pompoenen.

Voor de blaasinstrumenten heb je volop keus. Hol met een lange boor dikke penen uit om er fluiten van te maken (gebruik een kleinere boor voor de gaten waarop de vingers worden gezet).

Maak een panfluit van steeds dunnere worteltjes (of schorseneren) en ocarina's van aardappelen.

Voor een trompet heb je een wortel nodig (voor het mondstuk), een uitgeholde zwarte radijs (voor de buis) en een pompoen (voor de klankbeker).

Maak na het concert een lekkere soep van je tijdelijke instrumenten!

IK VERSPIL GEEN VOEDSEL.

Een flink deel van het voedsel dat wij kopen, eindigt in de vuilnisbak. De productie, het transport, het bewaren en uiteindelijk het verwijderen van al dit weggegooid voedsel hebben echter veel water, pesticiden, meststoffen en energie vereist en veel vervuiling veroorzaakt.

Wanneer je het menu samenstelt, bepaal dan de vereiste hoeveelheden vóór je boodschappen gaat doen. Hou rekening met de uiterste consumptiedata. Gebruik de restjes in een volgende maaltijd of vries ze in.

Composteer zo veel mogelijk je keukenafval, zoals fruit- en groenteschillen (zie ook de blaadjes van 27 februari en 29 april).

Zo verspil je minder voedsel en beperk je afval en onnodige uitgaven!

IK HOU OOK IN DE BERGEN REKENING MET BIODIVERSITEIT.

In de bergen heersen extreme klimaatsomstandigheden, die bovendien verschillen naargelang de hoogte. Daarom vind je er een ongelooflijke biodiversiteit, die echter onder andere door het toerisme bedreigd wordt. Skipistes, kabelbanen, sneeuwkanonnen ... verslinden energie, vervuilen de natuur en brengen veel schade toe.

Ben je een verwoed wintersporter, logeer dan in een skioord dat inspanningen levert voor duurzame ontwikkeling en het behoud van de biodiversiteit, vet je ski's niet in met synthetische producten, blijf op de pistes ...

En trek je liever in de zomer naar de bergen, blijf dan op de paden, gooi geen vuil in de natuur, pluk geen planten en stoor tijdens je wandelingen de lokale fauna niet.

IK NEEM EEN BIOGROENTEABONNEMENT.

Bioboeren passen natuurlijke productietechnieken toe: ze kweken alleen inheemse soorten en gebruiken geen chemische meststoffen of pesticiden. Zo putten ze de bodem niet uit en vervuilen ze het grondwater niet.

Ze hebben ook aandacht voor diertjes die bij de teelt helpen en voor de omringende ecosystemen (zie het blaadje van 12 april).

Bovendien halen ze oude soorten uit de vergetelheid, die bovendien lekker en gezond zijn: aardperen, oude graangewassen, verrukkelijke appelen ...

Wie een biogroenteabonnement neemt, draagt bij tot een gezondere en duurzamere wereld.

Let wel op dat het fruit en de groenten inderdaad lokale seizoensproducten zijn (weinig conserveringsmiddelen en weinig vervoer) en dat de verpakking tot een minimum beperkt is.

IK KIJK NAAR VOGELS IN DE WINTER.

De winter is de beste tijd om standvogels waar te nemen: zwarte kraai, merel, pimpelmees, koolmees, spreeuw, gaai, huismus, ekster, vink, roodborst, zwarte roodstaart, winterkoninkje ...

Tussen de bladerloze takken vallen vogels immers beter op. Je herkent ze ook beter, want doordat er minder soorten zijn, vergis je je minder snel. En wanneer er sneeuw ligt, kan je zelfs hun pootafdrukken onderzoeken.

Ze komen gemakkelijk op bezoek in je tuin, als je ze regelmatig eten geeft (maar dan alleen in de winter).

IK BEPERK MIJN AFVAL TIJDENS DE EINDEJAARSFEESTEN.

De eindejaarsfeesten zijn een bron van overconsumptie, met veel te veel afval en veel te veel verspilling van energie en middelen. Je kan dit beperken met enkele eenvoudige handelingen, zoals hergebruik en recyclage.

Verban dus alle producten die je slechts een keer kan gebruiken: plastic bekens, borden en bestek, papieren servetten of tafellakens, aluminium wegwerpschotels, overdreven feestelijk verpakte levensmiddelen en voorwerpen.

Eenmaal vuil, kan het meeste van dit afval niet meer worden gerecycleerd!

Hou bij wat je volgend jaar nog kan gebruiken en sorteer het weinige overgebleven afval voor de gescheiden ophaling.

IK GA OP ZOEK NAAR MARETAK.

Maretak is een groenblijvende parasitaire plant, die groeit op gastbomen, vooral appelbomen of populieren. Zodra de boom blad verliest, zie je de bolvormige planten hangen. Zijn witte vruchten zijn giftig voor de mens, maar zijn in de winter geliefde kost voor lijsters en grasmussen. Deze laatste verspreiden de zaadjes via hun ontlasting, zodat er al vlug nieuwe planten verschijnen.

Voor de Galliërs was de maretak heilig en nu is het bij ons nog altijd een welvaartssymbool: volgens de traditie moeten we elkaar op 1 januari onder de maretak zoenen.

Pluk maretakken van bomen die er veel hebben, want ze raken erdoor verzwakt. Snijd hiertoe de bol netjes bij de basis weg.

VOOR WIE ER MEER OVER WIL WETEN.

Je vindt op het internet duizenden websites over biodiversiteit en het behoud ervan. Veel van voorgaande tips verwijzen ernaar, maar we geven er nog enkele mee (ze staan per datum gerangschikt). Deze lijst is verre van volledig: je doet zeker nog ontdekkingen.

04/01

www.oft.be

www.maxhavelaar.be

05/01

www-footprint.be

07/01

www.biodiv.be/links/link-be/lnk-ngo

www.natagora.be (fr)

www.natuurpunt.be (nl)

www.jeunesetnature.be (fr)

www.jnm.be (nl)

<http://www.earthalert.be/nl/>

<http://www.natuurenwetenschap.be>

13/01

www.futerra.co.uk/downloads/Greenwash_Guide.pdf (en)

15/01

www.limburg.be/eCache/20989/Gemeenten_adapteren_Limburgse_soorten.html (nl + en)

22/01

www.infolabel.be

www.eco-label.com

22/02

www.ifen.fr/zoneshumides/pages/presentation.htm (fr)

06/02

www.natagora.be/index.php?id=461 (La mare naturelle / De natuurlijke poel)

12/02

www.murvegetalpatrickblanc.com (fr + en)

18/02

www.senat.fr/noticerap/2007/r07-176-2-notice.html (fr)

19/02

www.locavores.com (en)

27/02

www.zonderisgezonder.be (nl)

www.adalia.be (fr)

www.sante-environnement.be/spip.php?rubrique30 (fr)

29/02

www.arehn.asso.fr/dossiers/cosmetiques/cosmetiques.html (fr)

03/01

www.corif.net/site (fr)

www.vogelvisie.nl (nl)

www.virtual-bird.com (en + fr+ nl)

06/01

www.natagora.be/index.php?id=461 (Les plantes de la mare / Planten van de vijver)

12/03

www.unep.org

16/03

www.belgium.be/fr/actualites/2009/news_ecocheques.jsp (fr)

www.belgium.be/nl/nieuws/2009/news_ecocheques.jsp (nl)

19/03

jardinomade.canalblog.com (fr)

www.jardinons-ensemble.org (fr)

21/03

www.natuurenbos.be/nl-be/thema/bos/bosbeheer/bosbeheervisie.aspx (nl)

28/03

www.natagora.be/index.php?id=461 (La nature côté rue / De natuur dichtbij huis + Les plantes grimpantes / Klimplanten)

01/04

www.msc.org

www.wwf.be/_media/conso-guide-poissons_870023.pdf (fr)

www.greenpeace.org/raw/content/belgium/fr/press/reports/et-ta-mer-t-y-penses.pdf (fr)

www.goedewis.nl/Home (nl)

02/04

www.arehn.asso.fr/publications/cpa/cpa02.pdf (fr)

03/04

www.tenteprikkel.be (nl)

05/04

[www.wwf.be/gîtes Panda dans S'informer/Dossiers/Eco-gestes](http://www.wwf.be/gîtes/Panda/dans/S'informer/Dossiers/Eco-gestes)

[www.wwf.be/gîtes Panda in Nieuws & info/Dossiers/Eco-tips](http://www.wwf.be/gîtes/Panda/in/Nieuws_&_info/Dossiers/Eco-tips)

www.ecolabel-tourism.eu (en)

www.groenesleutel.be (nl)

24/04

www.vttfrance.com (fr)

01/05

nichoirs.net (fr)

03/05

solarcooking.org (fr + en)

www.boliviainti-sudsoleil.org (fr + en + de)

03/05

www.lesscouts.be/vertlecamp (fr)

www.go4nature.be (nl)

04/05

www.papillonsaujardin.be (fr)

www.vlinderwerkgroep.be (nl)

14/05

bioforum.be

17/05

www.vip.biodiv.be (brochure SOS Invasions/ De opmars van exoten)

20/05

www.notre-planete.info/actualites/actu_1471_continent_dechets_atlantique_nord.php (fr)

www.greenpeace.org/international/campaigns/oceans/pollution/trash-vortex# (en)

thetyee.ca/News/2007/11/21/PacificGarbagePatch/ (en)

22/05

greenwave.cbd.int/fr/jib (fr)

greenwave.cbd.int/en/ibd (en)

24/05

www.fsagx.ac.be/ec/gestioninvasives/Pages/Doc-dispo.htm (fr + de)

www.groen.net/magazine.asp?r=46&item=7420 (nl)

06/06

www.symbioses.be/pdf/69/dossier/Sy69-13-exp.pdf (fr)

08/06

www.worldoceannetwork.org/Act_WODGrandPublic.asp (en + fr)

www.theoceanproject.org (en) ·

22/06

www.fsagx.ac.be/ec/gestioninvasives/Documents/07_07_guide_de_reconnaissance_BR_DGRNE .pdf (fr)

28/06

www.natagora.be/index.php?id=461 (La prairie fleurie / Het grasland)

31/07

www.empa.ch/plugin/template/empa/*/45999/---/l=3 (fr)

www.ehponline.org/docs/2008/10966/abstract.html (en)

www.abc.net.au/science/articles/2008/05/26/2255593.htm (en)

02/07

www.bruxellesenvironnement.be/Templates/Particuliers/Informer.aspx?id=2140 (fr)

www.leefmilieubrusssel.be/Templates/Particuliers/Informer.aspx?id=2140&langtype=2067 (nl)

www.issg.org/database/species/ecology.asp?si=668&fr=1&sts=sss (en)

www.issg.org/database/species/ecology.asp?si=668&fr=1&sts=sss (en)

04/07

www.bruxellesenvironnement.be (brochure Vivre en ville avec eux)

www.leefmilieubrusssel.be (brochure Thuis in de stad)

16/07

www.worldwildlife.org/science/projects/ecosystemsrev/item1987.html (en)

23/07

ias.biodiversity.be/ias/documents/def_nl.pdf (nl)

ias.biodiversity.be/ias/documents/def_fr.pdf (fr)

24/07

carrotmob.org (en)

27/07

www.idrc.ca/en/ev-12014-201-1-DO_TOPIC.html (en)

www.idrc.ca/fr/ev-12014-201-1-DO_TOPIC.html (fr)

28/07

www.natuurhulpcentrum.be/CMS (nl)

www.birdsbay.be (fr)

www.crohbruxelles.be (fr)

06/08

www.cites.org/fra/cop/12/doc/F12-64.pdf (fr)

www.cites.org/eng/disc/text.shtml (en)

18/08

jardinpotagerurbain.wordpress.com/2009/03/12/seed-bombing/ (fr)

www.paris.fr/portail/Environnement/Portal.lut?page_id=7558 (affiches nature, fr)

22/08

www.natuurenbos.be

30/08

assets.panda.org/downloads/failingforests.pdf (en)

www.wwf.be/boisdurable/problemes/bois-illegal.htm (fr)

www.greenpeace.org/france/campagnes/forets/fiches-thematiques/en-asie-du-sud-est (fr)

www.greenpeace.org/belgium/nl/campaigns/bossen (nl)

09/09

www.vertdeterre.com/nature/vegetal/taille.html (fr)

09/09

www.iucnredlist.org/details/17975/0 (en)

www.janegoodall.fr/htfr/orang_outan.htm (fr)

www.amisdelaterre.org/-Huile-de-palme-un-ingredient-.html (fr)

10/09

[www.natuurenbos.be/nl-BE/Thema/Openbare_visserij/~/_media/Files/Themas/Openbare visserij/Reglement Openbare Visserij 2009 NL.ashx](http://www.natuurenbos.be/nl-BE/Thema/Openbare_visserij/~/_media/Files/Themas/Openbare_visserij/Reglement%20Openbare%20Visserij%202009%20NL.ashx) (nl)

[www.natuurenbos.be/nl-be/Thema/Openbare visserij/~/_media/Files/Themas/Openbare visserij/Reglement pour la Pêche Publique 2009.ashx](http://www.natuurenbos.be/nl-be/Thema/Openbare_visserij/~/_media/Files/Themas/Openbare_visserij/Reglement%20pour%20la%20Pêche%20Publique%202009.ashx) (fr)

www.maisondelapeche.be/Fr/Poissons-de-nos-rivieres_149_7.html (fr)

www.ofimer.fr/Z-espace-referentiel/eref_accueil.html (fr)

www.greenpeace.org/raw/content/belgium/fr/press/reports/et-ta-mer-t-y-penses.pdf (fr)

11/09

www.soignes-zonien.net/que-fait-on-en-foret/faire-de-la-recherche/dood-doet-leven-ook-in-het-zonienwoud (fr)

www.soignes-zonien.net/wat-doet-men-in-het-bos/onderzoeken/dood-doet-leven-ook-in-het-zonienwoud/dood-doet-leven-ook-in-het-zonienwoud?set_language=nl (nl)

12/09

www.cwepss.org (fr)

18/09

www.grsentiers.org (fr)

www.groteroutepaden.be (nl)

22/09

www.actu-environnement.com/ae/dossiers/agrocarburants/focus_agrocarburants.php4 (fr)

fr.ekopedia.org/Agrocarburant (fr)

www.oxfamfrance.org/php/rp-biocarburants-politique-climatique.php (fr)

24/09

app01.serv.cg59.fr/SiteInternet/frontoffice/userfiles/file/hqe-route-durable/ (fr)

05/10

www.arehn.asso.fr/publications/cpa/cpa30.pdf (fr)

12/10

ftp.fao.org/docrep/fao/011/a1250f/annexes/CountryReports/Belgium.pdf (fr)

13/10

www.wwf.fr/pdf/orpaillage.pdf (fr)

23/10

ec.europa.eu/environment/climat/campaign/pdf/e_toolkit_brochure_nl.pdf (nl)

ec.europa.eu/environment/climat/campaign/pdf/e_toolkit_brochure_fr.pdf (fr)

24/10

www.fao.org/nr/gen/gen_080502_fr.htm (fr)

www.fao.org/nr/gen/gen_080502_en.htm (en)

28/10

environnement.wallonie.be/dnf/arbres_remarquables/juridiques.html (fr)

www.natuurenbos.be (nl)

29/10

www.oivo-crioc.org/files/fr/3190fr.pdf (fr)

www.oivo-crioc.org/files/nl/3190nl.pdf (nl)

01/11

www.boomgaardenstichting.be (nl)

rwdf.cra.wallonie.be (fr)

02/11

www.projects-abroad.fr {fr}
www.earthwatch.org {en}
www.greenvolunteers.com {en}
www.ecovolontaires.org {fr}

03/11

www.kokopelli-be.com {fr}
www.kokopelli.asso.fr {fr}
www.gardenorganic.org.uk {en}
www.vergetengroenten.be {nl}
www.denationaleproeftuin.nl {nl}

04/11

www.loutres.be {fr}
[www.foretwallonne.be/031pdf.folder/fw91_18-28\[loutre\].pdf](http://www.foretwallonne.be/031pdf.folder/fw91_18-28[loutre].pdf) {fr}

09/11

www.adalia.be/vpage.php?id=149 {fr}

16/11

www.greenpeace.org/raw/content/france/presse/dossiers-documents/choisir-des-bois-qui-ne-contri.pdf {fr}
www.cipra.org/fr/climalp/construction-renovation/sur-le-chemin-du-bois/bois-regional {fr}

23/11

www.ecologie.gouv.fr/La-biodiversite-on-l-a-dans-la.html {fr}

V. U. : Camille Pisani, Vautierstraat 29 1000 Brussel